

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

**"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА
МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ
АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"**

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО –
ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**,

реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

**ДОКЛАД ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НАПРАВЕНИТЕ
ЕМПИРИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ ЗА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ
ИНСТРУМЕНТИ ЗА УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ
НА РЕШЕНИЯ (ПОДДЕЙНОСТ 1.3)**

Приложение № 4 към Междинния доклад за изпълнението на
Дейност 1: Изследване на добри практики за обществени консултации, за
привличане на експертиза и за гражданско участие

Възложител:

АДМИНИСТРАЦИЯТА НА МИНИСТЕРСКИЯ
СЪВЕТ, БЕНЕФИЦИЕНТ ПО ПРОЕКТ:
BG05SFOP001-2.001-0002
"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО
ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В
УПРАВЛЕНИЕТО"

Изпълнител:

Агенция
СТРАТЕГ
МА ООД

София, януари 2019 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Настоящият документ е изготвен от екип на Агенция СТРАТЕГМА ООД в изпълнение на обществена поръчка с предмет: **"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"**, в изпълнение на проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002, възложител Администрацията на Министерския съвет на Република България.

Заклученията и тълкуванията, които се съдържат в настоящия документ, представляват експертното мнение на експертите на Агенция СТРАТЕГМА и по никакъв начин не следва да се

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

приемат като становище или официална позиция на Администрацията на Министерския съвет на Република България или на Управляващия орган на Оперативна програма "Добро управление".

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА.....	10
ВЪВЕДЕНИЕ.....	14
Цел и предназначение на доклада	14
МЕТОДИЧЕСКА РАМКА НА ЕМПИРИЧНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ.....	16
Цел и обхват на проучването.....	16
Методи за извършване на емпиричните проучвания	16
ПОСТИГНАТ ОБХВАТ НА ЕМПИРИЧНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ	23
Социологическо проучване	23
Паспорт на социологическото проучване.....	23
Други методи.....	27
Online анкетно проучване	27
Дълбочинни интервюта лице-в-лице	28
Фокус групи	28
РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНО-ПРЕДСТАВИТЕЛНОТО СОЦИОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ И ПРОУЧВАНЕТО СРЕД ПОТРЕБИТЕЛИТЕ НА ПОРТАЛА ЗА ОБЩЕСТВЕНИ КОНСУЛТАЦИИ	29
Социално-демографски характеристики на респондентите	29
Демографски профил на респондентите – НПП	29
Демография на отговорилите ПРП	31
Оценки и ниво на информираност за демократичния процес в България.....	33
Ниво на заинтересованост от социално-политическите събития в страната	33
Демократичност и нагласи към демократичния процес в страната	38
Оценка и възприятия на нивото на демократичност в България.....	42
Нагласи към формата на управление в страната	45
Модел за подражание.....	48
Доверие в българските и европейските институции и различните форми на организации... ..	49
Интерес, участие, ниво на запознатост и нагласи към процесите на обществено обсъждане	53
Участие – НПП	53
Участие – ПРП	59
Оценка на процедурите на обществени консултации	61
Оценка на протичането на процеса – НПП	61
Запознатост с възможностите за участие в възможностите за обществени консултации	63

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка за консултативните усилия на българското правителство при вземането на важни управленски решения.....	64
Персонални нагласи за участие в обществени консултации	65
Готовност за участие в процесите на обществени консултации чрез делегиране на права и отговорности на организации и сдружения	66
Ефективност на провежданите консултации на централни и местно ниво.....	68
Оценка на важността от провеждането на допитвания и консултации при вземането на управленски решения.....	69
Достъп до информация за провеждането на обществени консултации.....	69
Оценки за процесите за взимане на решения, областите които вълнуват българските граждани и поведение в случай на гражданско несъгласие.....	71
Оценка на условията предоставени от българските власти за изразяване на мнение от страна на гражданите и гражданските организации.....	72
Оценка на условията предоставени от институциите на ЕС за изразяване на мнение от страна на европейските граждани и граждански организации.....	73
Информираност за мнението на гражданите и носене на отговорност за взетите решения..	73
Готовност за влагане на лични усилия за участие в процесите на обществени консултации	74
Нагласи към усилията на намиране на консенсусни решения	75
Доверие/Недоверие към реалната готовност на властите да отразят мненията в процесите на обществени консултации	76
Ролята на експертите и експертността.....	77
Оценка за протичане на процеса – ПРП.....	77
Обект на консултациите, според НПП	80
Заявени сфери на интерес по отношение на управленските решения	80
В кои случаи да се провеждат обществени консултации.....	82
Готовност за участие във и организиране на протестни действия.....	82
Обект на консултациите, според ПРП	84
Запознатост с Портала STRATEGY.BG	86
Действия в случай на предстоящи промени пряко касаещи гражданите.....	87
Съобразяване с мнението на гражданите или понасяне на отговорност за взетите решения от страна на властите	89
Трудности препятстващи пълноценното участие на гражданите в процесите на обществени консултации	90
Предпочитани информационни канали за предстоящи промени в нормативната уредба и възможностите за участие в обществени консултации	92
Предпочитания относно минималните срокове за провеждане на обществени обсъждания от страна на властите.....	93

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка за ефективността на възможните форми на организация на взаимодействието между управляващи и граждани	94
Предпочитана форма на включване в процесите на обществени консултации	95
Оценка за потенциала на обществените консултации да подобрят качеството на нормативната уредба	96
РЕЗУЛТАТИ ОТ КАЧЕСТВЕНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ	97
Интервюта	97
На какво се основават исканията на заинтересованите страни за провеждане на консултации	97
Защита на интереси в консултациите	98
Отвореност на консултативния процес	98
Експертност, застъпничество, безпристрастност в обсъжданията.....	99
Какво трябва да се консултира.....	100
Равнопоставени ли са сферите	101
Яснота и прозрачност на консултациите.....	101
Ефективност на формата.....	103
Преимущества и недостатъци на провеждания консултативен процес.....	104
Как заинтересованите страни виждат ролята си в консултативния процес	105
Предпочитан формат.....	106
Очаквания към добрия консултативен процес.....	107
Фокус групи НПО	108
Фокус групи държавна администрация	111
Фокус група бизнес.....	115
Заклучения	Error! Bookmark not defined.
ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРЕПОРЪКИ	119
ОГРАНИЧЕНИЕ НА ОТГОВОРНОСТТА.....	123
ПРИЛОЖЕНИЕ №1: ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	126
ПРИЛОЖЕНИЕ №2: РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНО ПРЕДСТАВИТЕЛНОТО СОЦИОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ	127

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ГРАФИКИТЕ

Таблица 1.	Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "социално-политическа заинтересованост", %	33
Таблица 2.	Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "демократични аспирации", %	39
Таблица 3.	4 Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "важност на демокрацията", %	43
Таблица 4.	Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "нагласи към демократичната форма на управление в България "в %.....	46
Таблица 5.	Предпочитания и опит на респондентите за участие в различни форми.....	60
Графика 1.	Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според икономическата активност, %.....	34
Графика 2.	Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според членството или не в различни организации, %	35
Графика 3.	Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според образователното ниво на респондентите, %	36
Графика 4.	Оценка на важноста да се живее в демократично управлявана страна (демократични аспирации), %.....	39
Графика 5.	Относителни дялове на факторен признак "важност на демократичното управление" според икономическата активност на респондентите, %.....	40
Графика 6.	Относителни дялове на факторен признак "оценка за демократичността на България", %	42
Графика 7.	Относителни дялове на факторен признак "оценка за демократичността на България" в зависимост от местожителството на респондентите в районите за планиране, %	44
Графика 8.	Относителни дялове на факторен признак "нагласи към демократичната форма на управление в България", %	45
Графика 9.	Относителни дялове на факторен признак "държави с добри управленски практики, които могат да са пример за България", %	48
Графика 10.	Средноаритметична оценка на доверието към различни институции и организации.....	50
Графика 11.	Заинтересованост от дейностите и решенията на централната и местна власт (в общината по местоживееене), %.....	53
Графика 12.	Оценка за въздействието на решенията на централните и местни власти върху живота и работата на респондентите, %	54
Графика 13.	Предпочитания на българските граждани към различните форми на гражданско участие в процесите взимане на решения в България", %	56

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 14.	Относителни дялове на ефективното участие в различните форми на гражданско участие в процесите взимане на решения в България", %	58
Графика 15.	Възприятие за значимостта на управленските решения.....	60
Графика 16.	Степен на запознатост с възможностите за участие в обществен консултации, %	63
Графика 17.	Оценки за наличието на обществени консултации от страна на правителството при взимането на важни управленски решения, %	65
Графика 18	Заявки за участие в процесите на обществени консултации от страна на българските граждани при взимането на управленски решения, %	66
Графика 19.	Готовност за участие в обществени консултации от страна на българските граждани чрез делегиране на права на организации, %	67
Графика 20.	Оценки за ефективността на провежданите обществени консултации от централните и местни власти, %.....	68
Графика 21.	Оценки за важността от провеждане на обществени консултации от централните и местни власти, %.....	69
Графика 22.	Съгласие / не съгласие с конкретни твърдения за процеса на провеждане на обществени консултации.....	71
Графика 23.	Оценки за предоставените от страна на българските институции възможности на граждани и граждански организации да изразяват своето мнение по всички взети решения, %	72
Графика 24.	Оценки за предоставените от страна на институциите на ЕС възможности на европейски граждани и граждански организации да изразяват своето мнение по всички взети решения, %	73
Графика 25.	Съгласие на респондентите с твърдението, че след като властите за запознати с мнението на гражданите все пак взимането на решение остава тяхна отговорност, %	74
Графика 26.	Готовност за влагане на лични усилия, време и средства за пълноценно включване в процесите на обществени консултации, %.....	75
Графика 27.	Преценки за това има ли реален смисъл да се участва в обществени консултации с цел властите да отразят мнението на гражданите, според членството или не в различни организации, %.....	77
Графика 28.	Нива на заявен интерес по отношение взимането на управленски решения в различни сфери, %.....	80
Графика 29.	Случаи, в които трябва да се провеждат обществени консултации, %.....	82
Графика 30.	Заявени нива на готовност за участие във и организиране на протести, когато гражданите са сигурни, че решенията на управляващите са погрешни, %	83
Графика 31.	Избор на поведение в случай на предстоящи промени пряко касаещи гражданите, % ...	88
Графика 32.	Предпочитания относно продължителността на провеждането на обществени консултации (в брой дни), %	93
Графика 33.	Предпочитани форми за включване в обществени консултации, %.....	95

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 34. Предпочитания относно формите на включване в процесите на обществени консултации. Кумулирани дялове за класически тип и онлайн консултации, % 96

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
АМС	Администрация на Министерския съвет
ДМА	Дирекция "Модернизация на администрацията" в Администрацията на Министерския съвет
ЗА	Закон за администрацията
ЗДСл	Закон за държавния служител
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗНА	Закон за нормативните актове
ИПА	Институт за публична администрация
КРБ	Конституция на Република България
КТ	Кодекс на труда
МС	Министерски съвет на Република България
МФ	Министерство на финансите
ОПДУ	Оперативна програма "Добро управление"
ТП	Техническо предложение на Агенция СТРАТЕГМА ООД
ТС	Техническа спецификация на поръчката

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование:	"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО" , в изпълнение на проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО" , реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд	
Номер на проекта / договора:	BG05SFOP001-2.001-0002 Договор № МС-122/23.10.2018 г.	
	Възложител:	Изпълнител:
	МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ Дирекция "Модернизация на администрацията"	Агенция СТРАТЕГМА ООД
Адреси:	София 1000 бул. "Дондуков" № 1	София 1202 ул. "Г. С. Раковски" № 18
Тел. номер:	+359 2 940 27 27	+359 2 981 47 38
e-mail:	k.bozhanov@government.bg	agency@strategma.bg
Лица за контакти:	КРАСИМИР БОЖАНОВ директор на Дирекция "Модернизация на администрацията"	СТАНКА ДЕЛЧЕВА – Ръководител на екипа
Заглавие на доклада:	ДОКЛАД ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НАПРАВЕНИТЕ ЕМПИРИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ ЗА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ (ПОДДЕЙНОСТ 1.3) Приложение № 3 към Междинния доклад за изпълнението на Дейност 1: Изследване на добри практики за обществени консултации, за привличане на експертиза и за гражданско участие	
Дата:	31 януари 2019 г.	

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ВЪВЕДЕНИЕ

Цел и предназначение на доклада

Настоящият доклад представя изпълнението на **поддейност 1.3. Провеждане на социологическо проучване**, която е част от дейност 1: Изследване на добри практики за обществени консултации, за привличане на експертиза и за гражданско участие.

Поддейност 1.3 е изпълнена в периода от 23 октомври – 30 януари 2019 г.

Изпълнението на **поддейност 1.3** включва следните задачи:

- задача 1.3.1. Подготовка на инструментариум за социологическото изследване;
- задача 1.3.2. Провеждане на социологическото изследване;
- задача 1.3.3. Обработка и анализ на данните от социологическото изследване.

Целта на проучванията е установяване на мнението и информираността на гражданите, представителите на граждански организации и представителите на бизнеса за съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения, за трудностите, които срещат, както и идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса.

Подходът за провеждане на планираните проучвания включва прилагане на микс от утвърдени методи за изследване на мнението и информираността на целевите групи.

Докладът за изпълнението на **поддейност 1.3. Провеждане на социологическо проучване** има следната структура:

- **Методическа рамка на емпиричните проучвания**, включваща:
 - цел и обхват на емпиричните проучвания;
 - основни дефиниции;
 - методи за извършване на емпиричните проучвания
 - инструменти за провеждане на емпиричните проучвания;
 - методи за анализ на резултатите от емпиричните проучвания.
- **Резултати от национално-представителното социологическо проучване и проучването сред потребителите на Портала за обществени консултации;**
- **Резултати от качествените проучвания;**
- **Обобщение на резултатите и препоръки;**

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

- **изводи**, основани на данните от емпиричните проучвания;
- **препоръки** за подобряване на процесите и методите за провеждане на обществени консултации.

Докладът за изпълнението на **поддейност 1.3. Провеждане на социологическо проучване** съдържа следните приложения:

- **Приложение №1:** Инструменти за провеждане на проучванията;
- **Приложение №2:** Резултати от национално представителното социологическо проучване;
- **Приложение №3:** Резултати от проучването на регистрираните потребители на Портала за обществените консултации, STRATEGY.BG.

Изпълнението на **поддейност 1.3. Провеждане на социологическо проучване** приключи на 30 януари 2019 г.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

МЕТОДИЧЕСКА РАМКА НА ЕМПИРИЧНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ

Цел и обхват на проучването

Подходът за провеждане на планираните проучвания включва прилагане на утвърдени методи за изследване на мнението и информираността на целевите групи:

- **основен метод** – национално представително социологическо проучване чрез анкетни карти сред представители на целевите групи – пряко (face-to-face) анкетно проучване;
- **допълнителни методи** –
 - *online анкетно проучване*, която се предоставя и получава дистанционно от представители на целевите групи;
 - *интервюта* с представители на целевите групи;
 - *фокус-групи* с представители на целевите групи.
- **анализ на статистическа информация** за участието на заинтересованите страни в процеса на вземане на решения в България.

Предложеният подход осигурява пълнота и обективност на информацията за мнението и информираността им относно съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения, за трудностите, които срещат, както и идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса.

В допълнение е, при прилагането на допълнителните методи за проучване е предложено да бъде обхваната още една *целева* група – **служителите в администрацията**, които имат функции във връзка с провеждане на обществени консултации. Целта на това предложение е да бъде осигурена информация за техните нагласи и оценки по отношение на консултативните механизми, както и идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса.

Методи за извършване на емпиричните проучвания

Представени са основните методи за **събиране на данни** във връзка с провеждането на проучването.

Наименование на метода	Социологическо проучване – пряко (face-to-face) анкетно проучване
Описание/съдържание на метода	Национално представително анкетно проучване със структуриран въпросник – социологически метод за оценка на мнения/нагласи на респондентите (обособени

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода	Социологическо проучване – пряко (face-to-face) анкетно проучване
	за нуждите на анализа) по конкретна тема. Проучването се осъществява въз основа на структуриран въпросник, от предварително подготвени интервюери чрез пряко (face-to-face) интервю.
Специфични характеристики на метода	Национално представителна извадка от 1000 сред пълнолетни граждани, юридически лица с нестопанска цел и търговци, двустепенна, гнездова, случайна, с вероятности, пропорционална на броя на жителите на населените места, които попадат в извадката, стратифицирана по местоживееене
Инструменти	<ul style="list-style-type: none">– анкетна карта – стандартизиран въпросник, специфициран спрямо трите целеви групи:<ul style="list-style-type: none">• пълнолетното население в страната;• лица, които представляват и/или работят и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ;• лица, които са търговци.– контролни въпроси за верификация на информацията;– база данни за комулиране и обработка на информацията;– процедура за обработка и представяне на информацията.
Приложимост по отношение на целевите групи	Този метод ще бъде приложен към определените целеви групи, за да регистрира общата осведоменост относно съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения; готовността за участие и реалното участие; възприятието за полезност на участието и на взаимодействието с институциите; мнението на респондентите за препятствията и предизвикателствата във взаимодействието; условията, които биха повишили тяхната обществена активност и т.н. Получената информация от проучването ще бъде обработена общо за цялата съвкупност, както и за трите

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода Социологическо проучване – пряко (face-to-face) анкетно проучване

подсъвкупности – граждани, лица, които представляват и/или работят и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ и лица, които са търговци.

Наименование на метода Online анкетно проучване

Описание/съдържание на метода Online анкетно проучване със структуриран електронен въпросник чрез използване на специализирания инструмент <http://survey.gateway.bg> на СТРАТЕГМА за online проучвания

Специфични характеристики на метода Осигурява възможност за по-широк обхват на участниците.
Провеждането на online анкета позволява да се събере информацията, в кратки срокове, в удобно за респондента време. При попълването на данните се намалява риска от техническа грешка при въвеждане на данните и се оптимизират сроковете за обработка на данните.

Инструменти

- online анкетна карта – стандартизиран въпросник, специфициран спрямо трите целеви групи:
 - пълнолетното население в страната;
 - лица, които представляват и/или работят и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ;
 - лица, които са търговци.
- контролни въпроси за верификация на информацията;
- база данни за комулиране и обработка на информацията;
- процедура за обработка и представяне на информацията.

Приложимост по отношение на целевите Този метод ще бъде приложен към определените целеви групи, за да регистрира общата осведоменост относно

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода Online анкетно проучване

групи

съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения; готовността за участие и реалното участие; възприятието за полезност на участието и на взаимодействието с институциите; мнението на респондентите за препятствията и предизвикателствата във взаимодействието; условията, които биха повишили тяхната обществена активност и т.н.

Получената информация от проучването е обработена общо за цялата съвкупност, както и за трите подсъвкупности – граждани, лица, които представляват и/или работят и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ и лица, които са търговци.

Наименование на метода Пряко дълбочинно интервю лице-в-лице

Описание на метода

Методът за събиране на информация чрез дълбочинни интервюта се базира на предварително дефинирана тематична рамка и стандартизирани техники за записване. Техниката позволява събиране на информацията при неформално общуване и изясняване на в дълбочина на конкретни проблеми и въпроси, свързани с практиките за участие в процеса на вземане на решения, за трудностите, които срещат, както и за идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса на обществени консултации.

Интервюто се провежда от квалифициран интервюер с опит в провеждането на подобен тип проучвания, който следва съответната процедура, задавайки въпроси по формуляр и по предварително уточнен ред.

Интервюто се провежда въз основа на полу-структуриран въпросник.

Специфични характеристики на метода

Дълбочинни интервюта с представители на НПО (20 интервюта), на бизнеса (20 интервюта) и на граждани (50 интервюта). За разлика от количествените данни,

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода	
	Пряко дълбочинно интервю лице-в-лице
	събрани в анкетното проучване, които ще дадат представа за мащабите и нивото на обща осведоменост в обществото относно възможностите и начините за участие във вземането на решения, методът интервю ще осигури информация от качествен тип, въз основа на която може да бъде обяснено текущото състояние: мотивация за участие/неучастие; предимства/недостатъци на съществуващите инструменти; нагласи към взаимодействие с институциите и неговата резултатност и т.н.
Инструменти	<ul style="list-style-type: none"> – полустандартизиран въпросник за провеждане на дълбочинни интервюта – специфициран спрямо целевите групи; – контролни въпроси и процедура за верифициране на информацията; – инструкция за интервюерите.
Приложимост по отношение на целевите групи	Този метод ще бъде приложен към представители на НПО, бизнеса и на гражданите, като подборът ще включва по две обособени групи – активни и неактивни – и в трите категории респонденти. По този начин ще бъдат обхванати разнопосочните нагласи в общественото и ще бъдат балансирани мненията в анализа.

Наименование на метода	
	Фокус групи
Описание на метода	<p>Методът представлява тип групова дискусия, чрез която се обменят мнения в еднородна група.</p> <p>Във фокус групата участват между 6 и 10 човека, като в неформална обстановка с помощта на модератор се провежда дискусия по предварително подбрана тема – мнението и информираността им относно съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения, за трудностите, които срещат,</p>

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода	Фокус групи
	<p>както и идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса.</p> <p>Преди започване на дискусиата на участниците ще бъде направено разяснение за тяхната роля и целта на провеждане на проучването, а самата дискусия ще започне с лесен въпрос "за разчупване на леда".</p> <p>При получаване на разрешение участниците ще бъдат записвани с цел задълбочено изследване на събраната информация.</p> <p>Методът позволява да се разбере какво е важното за участниците във фокус групата.</p> <p>Очаква се неформалния характер на дискусиата да позволи по-свободно изказване на мненията от страна на участниците.</p> <p>Осигурява информация за това какво мислят участниците в дискусиата и защо са на това мнение.</p> <p>Този качествен метод ще бъде приложен в ограничен формат за установяване на очакванията и мненията и информираността им относно съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения, за трудностите, които срещат, както и идентифициране на препоръки/възможности за подобряване на процеса.</p>
<p>Специфични характеристики на метода</p>	<p>Групови дискусии с представители на граждански организации (3 бр.), участващи в консултативен процес на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – национално ниво; – регионално ниво; – общинско ниво. <p>Фокус групите ще бъдат проведени с 8-10 участника, с продължителност 1.5 – 2 часа.</p>
<p>Инструменти</p>	<p>– сценарии за провеждане на фокус-групи –</p>

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Наименование на метода	Фокус групи
	специфицирани спрямо целевите групи; – контролни казуси за дискусия; – инструкции за провеждане на фокус-групите.
Приложимост по отношение на целевите групи	Този метод ще бъде приложен към представители на граждански организации, които имат опит в провеждането на обществени консултации и могат да споделят реални впечатления и наблюдения. Методът ще даде възможност да се наблюдава динамиката на дискусията и начина, по който си влияят разнообразните мнения и впечатления, изразени от участниците.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ПОСТИГНАТ ОБХВАТ НА ЕМПИРИЧНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ

Социологическо проучване

Целта на социологическото проучване е установяване на възможностите за взаимодействие между гражданите, гражданските и бизнес организациите и органите на изпълнителната власт на централно и местно ниво в процеса на вземане на управленски решения, конкретно:

- практики за участие в процеса на вземане на решения;
- съществуващи инструменти за участие в процеса на вземане на решения;
- трудности, които срещат при участие в обществени консултации;
- възможности за подобряване на методите, инструментите за участие в процеса на вземане на решения.

За целите на проучването **"взаимодействието"** е определено в неговия широк смисъл като процес, включващ информиране, обсъждане и отчитане на интересите и мнението на заинтересованите страни по разработваните политики, по конкретните мерки за изпълнението на политиките, както и по отношение на резултатите от изпълнението на мерките за постигане целите на политиките. *Взаимодействието* може да бъде по инициатива на всяка от страните. Предмет на проучването са формите на *взаимодействие* – пряко или чрез представителство, чрез които гражданите за реално участват във формирането на управленски решения, като участие в обществени обсъждания, обществени съвети, работни групи, петиции и жалби до институциите.

Паспорт на социологическото проучване

<i>Тип на проучването:</i>	пряко (face-to-face) анкетно проучване
<i>Цел:</i>	Установяване на мнението и информираността на целевите групи (респондентите) за: <ul style="list-style-type: none"> – съществуващите инструменти за участие в процеса на вземане на решения; – трудностите, които срещат; – възможностите за подобряване на процеса, методите, инструментите за участие в процеса на вземане на решения.
<i>Целеви групи</i>	<ul style="list-style-type: none"> – пълнолетното население в страната (18+) – идентификационни въпроси за:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

	<ul style="list-style-type: none"> • лица, които представляват и/или работят, и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ; • лица, които са търговци¹, определени като работодатели и самонаети лица.
<i>Извадка:</i>	Представителна, квотна извадка, стратифицирана по признаците пол, възраст, местоживееене. Максималната очаквана грешка в най-неблагоприятната ситуация (при 50% относителни дялове) ще е около 3%, което е достатъчно за надеждни изводи.
<i>Модел на извадката:</i>	<p>Тристепенна гнездова, с вероятности, пропорционални на размера на общината. За извадкова рамка е използван модифициран картографски метод (по Лесли Киш).</p> <p>На първата стъпка се избира общината (сред 265 общини) с вероятности, пропорционални на броя на живеещите там. На втората стъпка се избират гнездата в съответното населено място. На третата стъпка случайно се избират стартовите адреси на домакинствата, от които ще се подберат респондентите. Подборът на респондентите вътре в попадналото в извадката домакинство (след възрастов скрининг) се извършва по модифициран метод на Лесли Киш (метод на най-близката родена дата).</p> <p>Този подход осигурява представителност на извадката за пълнолетното население на страната.</p>
<i>Обем на извадката:</i>	1 001
<i>Метод на регистрацията:</i>	<p>За регистрация на информацията е използван метода на полустандартизирано face-to-face интервю по домовете на респондентите. Полустандартизираното интервю е метод на регистрация, който се използва традиционно при национално представителни изследвания. Това е количествен метод за набиране на информация, при който въпросите, които се съдържат във въпросника се задават на всички участници в изследването по един и същ начин, в строго определена последователност.</p> <p>Полустандартизираното интервю е формализирано –</p>

¹ лицата по чл. 1 от Търговския закон

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

	<p>въпросите в голямата си част са закрити (с фиксирани отговори), подредбата им във въпросника също е строго фиксирана. В инструкциите към въпросника, както и в самия въпросник съществуват множество указания дефиниращи поведението на интервюера (за подбор на респондентите, за работа с въпросника и др.).</p> <p>Наред със закритите въпроси този метод позволява и използването на т.нар. открити въпроси, при които на респондентите не се предлагат предварително формулирани варианти на отговор и по този начин се регистрират спонтанните нагласи на респондентите по чувствителни теми и въпроси.</p> <p>Въпросите се задават от интервюера, който записва отговорите на респондента.</p> <p>Едно от основните предимства на полустандартизираното интервю е, че то може да бъде повторено отново след известен период от време и по този начин може да се проследи и измери промяната в нагласите на целевата група по заложените индикатори.</p>
<i>Инструментарий:</i>	<ul style="list-style-type: none"> – анкетни карти – структуриран въпросник; – контролни въпроси за верификация на информацията; – инструкции за интервюерите;
<i>Провеждане на проучването:</i>	<p>Период: 20-28 ноември 2018 г.</p>
<i>Текущ и последващ контрол на качеството:</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>ежедневен отчет на изпълнението</i> – проверка чрез специално определен координатор; – <i>контрол на изпълнението</i> – проверка чрез телефонен разговор с респондентите на 5% от попълнените въпросници от извадката; – <i>логически оглед</i> на 100 % от попълнените въпросници от извадките и въвеждане на данните на електронен носител (SPSS формат).
<i>Обработка на данните:</i>	<ul style="list-style-type: none"> – стандартен пакет за обработка на статистическа информация SPSS11.0.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

	<p>– база данни за комулиране и обработка на информацията</p> <p>Получената информация от проучването е обработена общо за цялата съвкупност, както и за трите подсъвкупности – граждани, лица, които представляват и/или работят и/или са ангажирани с каузи на ЮЛНЦ и лица, които са търговци.</p>
<i>Анализ на данните:</i>	<p>– едномерни разпределения</p> <p>– двумерни и многомерни разпределения.</p> <p>Първичните данни са представени в табличен и графичен вид.</p>

Във връзка с провеждането на социологическото проучване е изготвен проект на въпросник, който беше обсъден с представителите на Възложителя.

Въпросите са структурирани в четири блока:

- демография – 7 показателя;
- **Блок А:** Обща част – 14 въпроса;
- **Блок Б:** Нагласи към консултативните процеси при вземането на решения от централната и местната власт – 19 въпроса;
- **Блок В:** Възможности за подобряване на взаимодействието между управляващите и гражданите – 4 въпроса.

Въпросите осигуряват емпирична информация за:

- общата запознатост с концепцията за провеждане на обществени консултации;
- разбиране за ролята на обществени консултации в управленския процес;
- опит в индивидуално/организационно участие в обществени консултации – напр. индивидуално участие, ефективност на участието чрез организирани изразители на интереси (граждански, браншови организации, ad hoc коалиции и др.);
- оценка на съществуващите практики – напр. индивидуално участие, ефективност на участието чрез организирани изразители на интереси (граждански, браншови организации, ad hoc коалиции и др.);
- пречки за участие в обществени консултации – напр. неразбираема информация, липса на обратна връзка, негативен предишен опит и др.;

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

- основни теми, по които следва да се провеждат обществени консултации – напр. нормативни актове, стратегически документи и т.н.;
- предпочитани форми за участие в обществени консултации – пряко участие, използване на технологични форми, др.;
- очаквания към ефективността процеса.

Социологическото проучване е проведено в периода 20-28 ноември 2018 г.

Други методи

Online анкетно проучване

Проведено е online анкетно проучване сред регистрираните потребители на Портала за обществени консултации <http://strategy.bg/>. Използван е въпросник, съпоставим с въпросника за националното представително проучване. Online анкетно проучване сред регистрираните потребители на Портала за обществени консултации <http://strategy.bg/> е проведено чрез специализирания инструмент <http://survey.gateway.bg> на СТРАТЕГМА за online проучвания.

<i>Период на провеждане:</i>	22 ноември – 10 декември 2018 г.
<i>Целева група:</i>	Регистрираните потребители на Портала за обществени консултации, http://strategy.bg
<i>Брой изпратени покани:</i>	5 600 регистрирани потребители на Портала за обществени консултации, http://strategy.bg поканите бяха изпратени два пъти: в началото на изследването на 23.11.2018 г. и малко преди неговия край – на 07.12.2018 г. на неотзовалите се на първата покана
<i>Обем на извадката:</i>	769 (13.7% от генералната съвкупност), въз основа на преглед на данните са отстранени анкетите, които не са попълнени или делът на отговорите е под 20%. Обработени са данните от 606 (10.8%) анкети.
<i>Метод на регистрацията:</i>	Проучването на мненията на регистрираните потребители на Портала за обществени консултации, http://strategy.bg е направено чрез изпращане на индивидуални имейл покани (чрез индивидуален код/токен) до регистрираните потребители на Портала за

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

	обществени консултации на посочените от тях имейл адреси. Изследването е извършено чрез Системата за интернет изследвания на СТРАТЕГМА, https://survey.gateway.bg/ .
--	--

Дълбочинни интервюта лице-в-лице

Този метод е приложен към представители на НПО, бизнеса и на гражданите, като подборът включва по две обособени групи – активни и неактивни – и в трите категории респонденти. По този начин са обхванати различните нагласи в общественото, което осигурява балансиране на мненията в анализа.

Планирани и проведени са и дълбочинни интервюта с представители на НПО (22 интервюта), на бизнеса (20 интервюта), на икономическите и социалните партньори (7 интервюта), на граждани (23 интервюта) и на служители в администрацията (17 интервюта).

Фокус групи

Методът е приложен към представители на граждански организации (вкл. организации на бизнеса) и към служители в администрацията, които имат опит в провеждането на обществени консултации и могат да споделят реални впечатления и наблюдения. Методът осигурява възможност за наблюдение на динамиката на дискусията и начина, по който си влияят разнообразните мнения и впечатления, изразени от участниците.

Проведени са 3 фокус групи:

- една с представители на НПО;
- една с представители на бизнес организации; и
- една със служители от администрацията.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНО-ПРЕДСТАВИТЕЛНОТО СОЦИОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ И ПРОУЧВАНЕТО СРЕД ПОТРЕБИТЕЛИТЕ НА ПОРТАЛА ЗА ОБЩЕСТВЕНИ КОНСУЛТАЦИИ

Резултатите от двете проучвания: национално-представително социологическо проучване (НПП) и проучването сред потребителите на Портала за обществени консултации (ППП) са представени паралелно, с оглед осигуряване на съпоставимост на информацията. Водещи са резултатите от НПП. Мненията на регистрираните потребители на Портала за обществени консултации, <http://strategy.bg> прецизират определени констатации и изводи.

Социално-демографски характеристики на респондентите

Демографски профил на респондентите – НПП

От общо интервюираните 1001 лица 51.8% са жени, а 48.2% са мъже. Живеещите в София съставляват 17.8% от всички респонденти, а 37.3% са тези, които са жители на областните центрове (55.1% общо са жители на столицата и областните центрове). Жители на по-малки градове са 17.4%, а 27.5% от респондентите обитават села (44.9% от интервюираните обитават по-малки населени места извън столицата и областните центрове). Малко над 1/3 от респондентите (33.8%) имат висше образование, а 3.7% са с полувисше образование. 48.6% е дялът на завършилите средно образование, а съответно 12.7% и 1.3% този на интервюираните с основно и по-ниско от основното образование. По отношение на заетостта обхванатите в анкетата лица са както следва: служители на трудов договор (52.2%), пенсионери (23.6%), самонаети лица (8.9%), неработещи (8.2%), учащи (4.9%) и работодатели (1.5%). 19 на 100 от респондентите са жители на Южен Централен Район за планиране, 16.7% са от София-Град, 14.6% живеят в Югоизточен Район, 13.2% в Североизточен, 12.6% в Югозападен, 12.5% в Северен Централен Район и 11.3% в Северозападен район за планиране.²

Във фокуса на настоящия анализ са получените резултати от национално представително изследване, посветено на обществените нагласи и ценностната ориентация към процеса на взаимодействието между гражданите, гражданските и бизнес организациите и органите на изпълнителната власт на централно и местно ниво в процеса на вземане на управленски решения. Във въпросника са включени 45 въпроса, от които 7, отразяващи демографските характеристики на респондентите и 38 въпроса, отнасящи се до четири теоретично обосновани тематични групи:

² Структурата на извадката по областни центрове е както следва по азбучен ред: Благоевград – 3.1%, Бургас – 5.8%, Варна – 6.8%, Велико Търново – 3.2%, Видин – 2.1%, Враца – 2%, Габрово – 2%, Добрич – 1.8%, Кърджали – 3.1%, Кюстендил – 4.0%, Ловеч – 1.8%, Монтана 2.1%, Пазарджик – 4%, Перник – 1.1%, Плевен – 3.2%, Пловдив – 7.7%, Разград – 2%, Русе – 3.5%, Силистра – 1.9%, Сливен – 2%, Смолян – 2.2%, София-Град – 16.7%, София Област – 4.4%, Стара Загора – 3.8%, Търговище – 1.8%, Хасково – 2%, Шумен – 2.8%, Ямбол – 3%.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

- общи нагласи към демократичния процес;
- нагласите към дейността на централните и местни власти;
- нагласите към съществуващия модел на обществени консултации и евентуалната му оптимизация;
- въпроси за оценка на базовите познания и информираност на респондентите към този процес.

Основните функции на така конструирания изследователски инструментариум се свеждат до оценка, описание и изясняване на съществуването на противоречиви оценки в когнитивния или в емоционалния компонент на нагласите към дейността на властите на централно и местно ниво и факторни променливи, обуславящи нагласите към процесите на взимане на управленски решения и тяхното съгласуване с различните обществени прослойки и групи (активни граждани, неправителствени организации, бизнес сдружения, икономически активни граждани и т.н.).

Тази част от анализа представя дескриптивен преглед на връзките и зависимостите между демографските характеристики на респондентите и елементите на нагласите и очакванията им.

Структурата на анализа следва реда на задаване на въпросите и завършва с извеждането и систематизиране на статистически значими връзки и зависимости, като за постигането на тази задача се използва основно коефициентът на Крамер при равнище на статистическата значимост $p < 0.05$ и следната скала за сила на връзките:

- $K = 0$ – липса на връзка;
- $K \leq 0.150$ – много слаба връзка (незначителна);
- $0.151 \leq K \leq 0.200$ – слаба връзка (минимално статистически допустима)
- $0.201 \leq K \leq 0.250$ – умерена
- $0.251 \leq K \leq 0.300$ – умерено силна
- $0.301 \leq K \leq 0.350$ – силна
- $0.351 \leq K \leq 0.400$ – много силна
- $K \leq 0.400$ – изключително силна

Този статистически подход ще бъде използван по отношение на основните индикатори, а по отношение на

Настоящият преглед не включва извеждане, систематизиране и анализиране на връзки между факторни променливи, засягащи съществуването на стереотипи и нагласи по отношение на различните целеви индикатори в различните тематични групи. Това ще бъде предмет на анализ във втората част от проекта.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Основните социално демографски характеристики, които ще бъдат систематично следени са следните:

- пол;
- възраст;
- тип населено място;
- регион;
- ниво на доходи на член от домакинството;
- ниво на образование;
- трудова активност;
- сфера на заетост ;
- тип заетост;
- етническа принадлежност;
- социално-политическа заинтересованост;
- членство в организации.

Паралелно с класическите социологически демографски променливи (пол, възраст, тип населено място, регион, ниво на доходи на член от домакинството, образователно ниво, трудова активност, сфера на заетост и тип заетост, етническа принадлежност), систематично ще бъде оценяване влиянието на нивото на социално-политическа заинтересованост на респондентите и членството им в различни типове организации.

Демография на отговорилите ПРП

Разпределението на отговорилите на въпроса (98.18%) по пол е много близко до това в НПП: Мъже – 47.56%, жени – 52.44%.

Възраст са посочили 98.35% като разпределението по възрастови групи е: До 24 г. включително – 1.65%; 25-34 г. – 14.19%; 35-44 г. – 26.57%; 45-54 г. – 29.21%; 55-64 г. – 20.30%; 65 г. и по-възрастни – 6.44%. Имаме близко до равномерно разпределение на хора в активна трудова възраст.

Вид на населено място, в което преобладаващо живеят са посочили 98.02% от участниците като разпределението е: София – 52.02%; областен център – 25.42%; друг град – 17.17%; село – 5.39%. В сравнение с НПП София има с 34% по-висок дял за сметка на областен град (12% по-нисък) и село (22% по-нисък). Дяловете на "друг град" са приблизително равни.

Образователно ниво са посочили 97.85% от участниците. Разпределението е: висше – 89.88%; полувисше – 2.19%; средно – 7.59%; основно – 0.34%, по-ниско от

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

основно – 0%. В сравнение с НПП само дяловете на групите "полувисше" и "по-ниско от основно" са близки поради техните малки стойности за страната.

Заетост са посочили 94.72% от участниците. Разпределението е: служител на трудов договор – 67.25%; самонает – 12.54%; работодател – 10.28%; учащ – 1.05%; пенсионер – 5.92%; не работя – 2.96%. Дяловете на всички активни на пазара на труда (първите 3 групи) са по-високи от тези в НПП, в случая на работодателите – шесткратно. Дяловете на всички, неактивни на пазара на труда (последните 3 групи) са по-ниски от 3 до 5 пъти в сравнение с НПП.

От посочилите заетост разпределението по сфери е: частен сектор – 41.39%; публичен сектор – 45.26%; нестопанска/гражданска организация – 11.61%; без отговор – 1.74%.

Интервал на общ чист месечен доход (без данъците) на член от домакинство са посочили 87.79% от участвалите, като медианата на отговорите е в интервала 1001-1500 лева докато при НПП медианата на отговорите е в интервала 501-700 лева.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценки и ниво на информираност за демократичния процес в България

Ниво на заинтересованост от социално-политическите събития в страната

Заинтересованост – НПП

От социологична гледна точка е ясно установена връзката между проявата на интерес от страна на гражданите към социалните и политическите феномени в страната и тяхната готовност да формулират и да изразяват мнение по злободневни теми, както и да се включват в колективни действия в подкрепа или срещу провеждането на дадени политики. 58% от анкетиранияте заявяват, че са заинтересовани от актуалните социално политически процеси в страната, като 20.5% се определят като заинтересовани, а 37.5% като по-скоро заинтересовани. Делът на изцяло незаинтересованите респонденти е 20.7 на 100, а още 20% заявяват, че по-скоро не се интересуват от актуалните политически и социални събития в България. Едва 1.4 на 100 са тези, които не са формулирали мнение по въпроса.

Таблица 1. Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "социално-политическа заинтересованост", %

Социално-Демографски характеристики	Р	К
Пол	0.051	0.626
Възраст	0.020	0.096
Тип населено място	0.000	0.204³
Район за планиране	0.00	0.138
Ниво на доходи на член от домакинството	0.001	0.115
Ниво на образование	0.000	0.248
Вид трудова активност	0.000	0.133
Сфера на заетост	0.056	0.110

³ Нивото на свързаност е по-значимо, когато се прави разграничението жители на София и областните центрове, от една страна, и жители на малките градове и селата от другата (Кramer 0.204 – умерен интензитет на свързаност), но е по-слабо изразено, когато разграничението е между 4 категории: столица, областен център, малък град, село – Kramer 0.142. Заключение е, че жителите на столицата и областните градове заявяват, че са по-заинтересовани от социално политическите събития в страната.

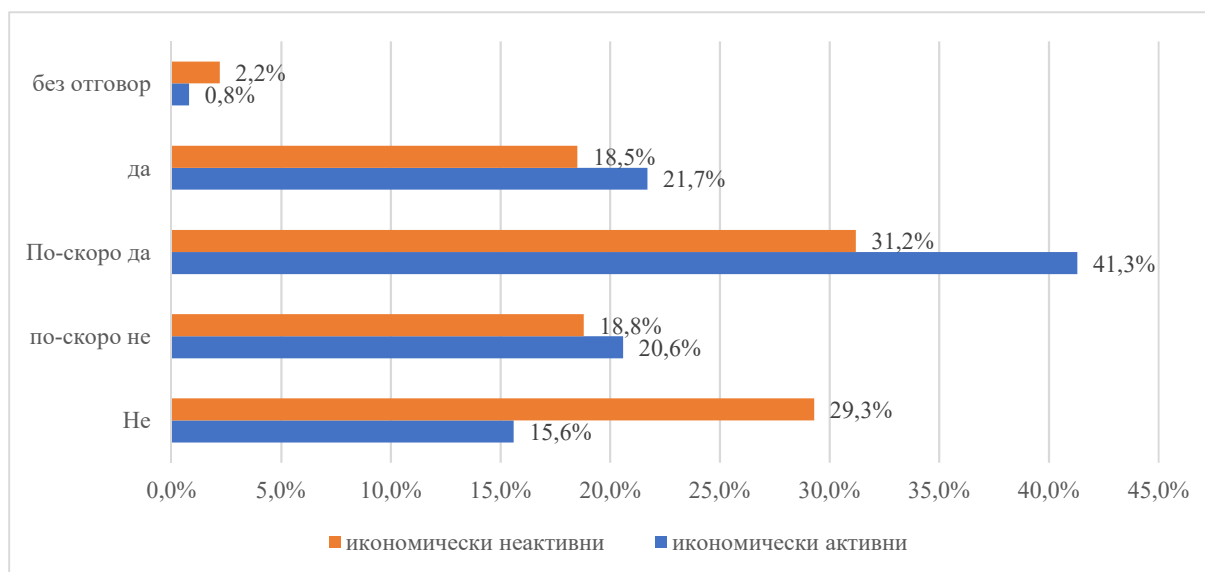
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Социално-Демографски характеристики	Р	К
Етническа принадлежност	0.000	0.132
Членство в организации	0.000	0.227
Икономическа активност	0.000	0.180

Както е видно от *Таблица 1* полът и сферата на заетост (публичен/частен/НПО сектор) практически нямат връзка с нивата на социално-политическа заинтересованост. Като незначителна може да бъде определена връзката със следните променливи: възраст, местожителство според районите за планиране, ниво на доходи на член от домакинството, вид трудова активност (служители на трудови договори, самонаети лица, работодатели, учащи, пенсионери, неработещи), етническа принадлежност. Слаба към умерена свързаност се наблюдава при променливата "икономическа активност", като очевидната тенденция е, че икономически активните лица са далеч по-заинтересовани от социално-политическите процеси в сравнение с икономически неактивните лица. Както е илюстрирано на *Графика 1*, икономически активните лица се самоопределят като далеч по-заинтересовани в сравнение с икономически неактивните от актуалните социално-политически проблеми в страната.

Графика 1. Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според икономическата активност, %

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

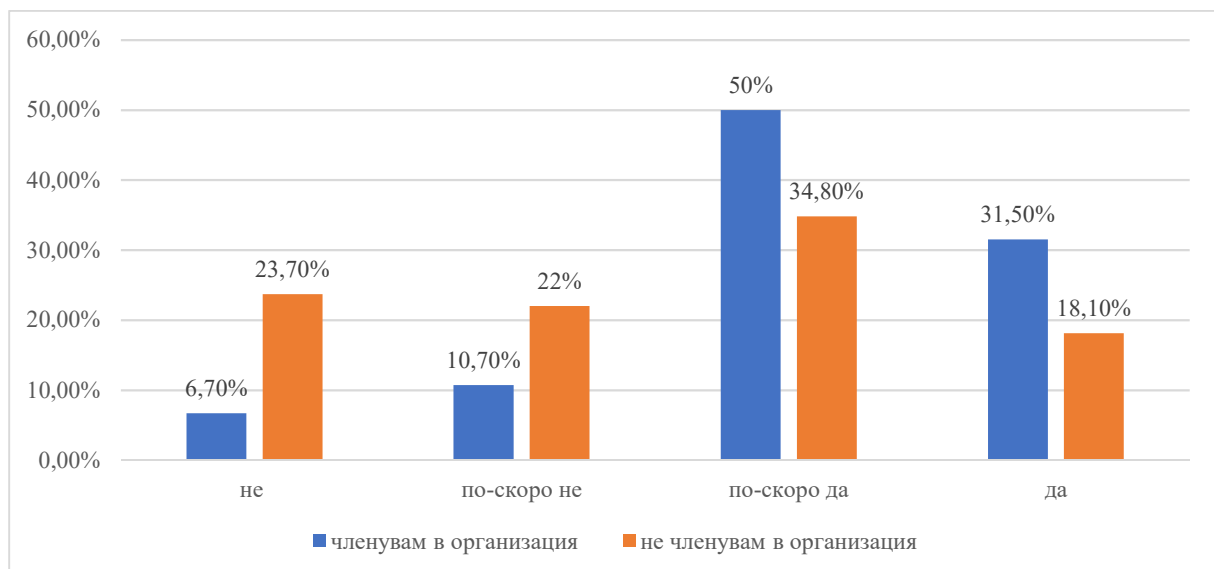
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Икономически активните преобладават както в категорията на респондентите, които заявяват откровена заинтересованост, така и особено в категорията на тези, които заявяват, че са по-скоро заинтересовани от актуалните събития. По отношение на неактивните икономически лица, може да се счита, че при тях е особено изразено наличието на известна апатия: те са почти 2 пъти по-представени от икономически активните в групата на тези, които открито заявяват незаинтересованост към актуалните социално-политически процеси в България.

По-силно изразен фактор, който вече демонстрира умерени нива на свързаност със заинтересоваността на респондентите е типът населено място, което обитават (Крамер 0.204). Така, жителите на столицата и областните градове заявяват далеч по-голяма заинтересованост към социалните и политически събития от тези на по-малките градове и селата. като ако се разглеждат четирите типа населени места градацията е както следва: столица, областни градове, малки градове, села, въпреки че интензитета на свързаността е по-слабо изразен.

Фактор, който недвусмислено заслужава внимание и който е още по-силно изразен от предходните (Крамер 0.227), е дали респондентите членуват или не в различни видове организации (82.2% от респондентите не членуват никъде, 8.5% са членове на профсъюз/синдикат, 4.4% са членове на политически партии, 3.7 на 100 са участници в нестопанска или гражданска организация, 3.6% са членове на читалищата, а 1.9% са членове на спортни организации).

Графика 2. Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според членството или не в различни организации, %

Графика 2 ясно демонстрира силно изразената връзка между социално-политическата заинтересованост на респондентите и факта дали членуват или не в

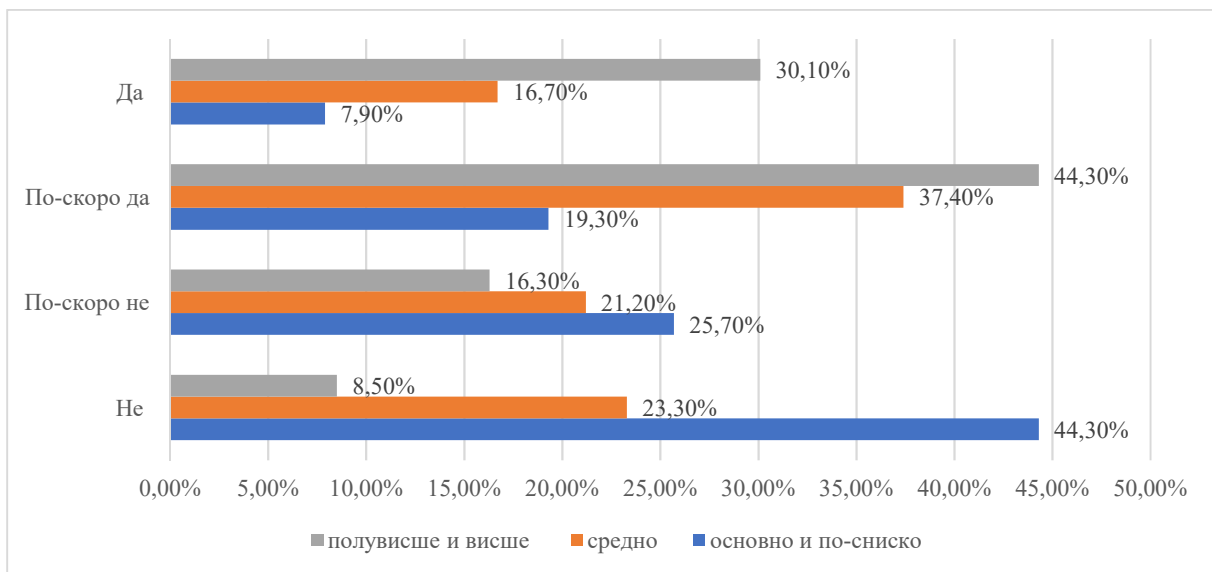
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

различни видове организации. Така, 81.5% от членовете на организации попадат в спектъра на заинтересованите от развитието на страната, докато сред тези, които не членуват в организации еквивалентния дял е едва 52.9%. По аналогия, социално-политическата апатичност е далеч по-силно изразена сред респондентите, които не са част от различните видове организации (45.7%), отколкото сред тези, които са (едва 17.4%). Без мнение (дяловете не са отразени графично) са съответно 1.1% и 1.5% от членуващите и нечленуващите.

Най-силно изразеният фактор на свързаност е образователният, като въпреки че по отношение на скалата нивата му са умерени, стойността му е на прага на умерено-силните стойности (Крамер 0.248) и силната свързаност със заинтересоваността от социално-политически събития е ясно илюстрирана от *Графика 3*.

Графика 3. Относителни дялове на факторен признак "социално-политическа заинтересованост" според образователното ниво на респондентите, %

Едва 27.2% от респондентите с основно и по-ниско образование се декларират заинтересовани от основните събития в страната, докато при тези със средно образование този дял е 54.1%, а при висшистите достига цели 74.4 на сто. Обратната тенденция се наблюдава при респондентите, които заявяват, че не са заинтересовани от актуалните социално-политически събития в страната: 69.7% от хората с основно и по-ниско образование попадат в тази категория. Делът на незаинтересованите спада до 44.5% при респондентите с основно образование и до едва 24.8% при тези с висше и по-висше образование.

При прегледа на ролята на взаимовръзките по отношение на заинтересоваността на българските граждани от актуални социално политически събития се открояват 4

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

променливи, които афишират статистически значими нива на свързаност с изследваната характеристика:

- 3 умерени нива на свързаност съответно с образователното ниво на респондентите, типа населено място, което обитават и фактът дали членуват или не в организация;
- 1 слабо ниво на свързаност с наличието или отсъствието на икономическа активност.

От направените анализи може да се счита, че българските граждани, които са политически заинтересовани обикновено са висшисти, които живеят в София или областните центрове, членуват в организация (синдикат, политическа партия, НПО и т.н.) и са икономически активни. Такъв е и профилът на хората, които е по-вероятно да са информирани за провеждането на дадени политики, които да следят процесите на създаване и промяна на нормативната уредба и които биха могли сравнително лесно да формулират информирано мнение в рамките на тези процеси.

Заинтересованост – ПРП

Близко 95% от участвалите в проучването на регистрираните потребители на Портала STRATEGY.BG дават силна индикация за заинтересованост от актуалните социално-политически събития в страната, като 68.32% са отговорили с "Да", а 26.57% с "по-скоро да". Демографски това са преобладаващо хора с висше образование и икономически активни.

ПРП дава възможност да прецизираме отговора на въпроса "Предпоставка ли е членството различни организации за активен интерес?". Нечленуващи са 45.64% от отговорилите, а останалите 54.36% са посочили членство в поне една от 6 зададени вида организации.

Бихте ли казали, че сте човек, който се интересува от актуалните социално-политически събития в страната?	Да	По-скоро да	По-скоро не	Не
Членство в поне една от 6 зададени вида организации	70.75%	26.42%	1.57%	0.31%
не членувам никъде	67.04%	26.59%	5.62%	0.37%

Разпределението на отговорите е индикация, че няма съществени разлики между двете групи, т.е. членство в организация по-скоро **не е предпоставка** за интерес от актуалните социално-политически събития в страната.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Подобен преглед можем да направим по вид на населеното място.

Бихте ли казали, че сте човек, който се интересува от актуалните социално-политически събития в страната?	Да	По-скоро да	По-скоро не	Не
София	67.54%	27.87%	4.26%	0.33%
Областен град	70.86%	26.49%	1.99%	0.66%
Друг град	66.00%	29.00%	5.00%	0%
Село	81.25%	18.75%	0%	0%

Всички групи са значимо представени в ПРП с изключение на "село" и близкото разпределение на отговорите по групи е индикация, че интересът не зависи от големината на населеното място с изключение на последната категория.

Типичният профил на българските граждани, които се интересуват от актуалните социално-политически събития в страната включва: висше образование, местоживеене в София, областен център или друг град и икономическа активност.

Демократичност и нагласи към демократичния процес в страната

Нагласи – НПП

На въпросът доколко е важно човек да живее в държава, която е управлявана по демократичен начин (използване е единадесет степенна скала от 0 – "изобщо не е важно" до 10 "изключително важно е") респондентите масивно клонят към мнението, че е от съществена важност да се живее в демократично управлявана страна (среден резултат 8.21). 46.2% от анкетираните посочват максималната стойност на скалата (10), а малко над ¼ (25.3%) посочват стойностите 9 и 8 на въпросната скала. Ако отговорите на респондентите се групират в 4 обособени категории се наблюдава следната картина:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 4. Оценка на важността да се живее в демократично управлявана страна (демократични aspirations), %

Както е видно, почти $\frac{3}{4}$ от респондентите (71.5%) считат, че демократичното управление е важно условие за индивидуалния им житейски път, а допълнителни 12.2 на 100 го считат за по-скоро важно. Малко над 15 на 100 е общият дял на тези, които считат, че демократичното управление "по-скоро не е важно" (11.9%) или открито заявяват, че "не е важно". При преглед на връзките на социално-демографските характеристики с нагласите и предпочитанията на респондентите относно важността на демократичността на управлението в страната се открояват следните статистически взаимовръзки :

Таблица 2. Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "демократични aspirations", %

Социално-Демографски характеристики	P	K
Пол	0.043	0.605
Възраст	0.000	0.110
Тип населено място	0.000	0.163 ⁴
Район за планиране	0.000	0.141
Ниво на доходи на член от домакинството	0.082	0.322

⁴ Нивото на свързаност е по-значимо, когато се прави разграничението жители на София и областните центрове, от една страна, и жители на малките градове и селата от другата (Крамер 0.204 – умерен интензитет на свързаност), но е по-слабо изразено, когато разграничението е между 4 категории: столица, областен център, малък град, село – Крамер 0.108. Заключение е, че жителите на столицата и областните градове заявяват, че са по-заинтересовани от социално политическите събития в страната.

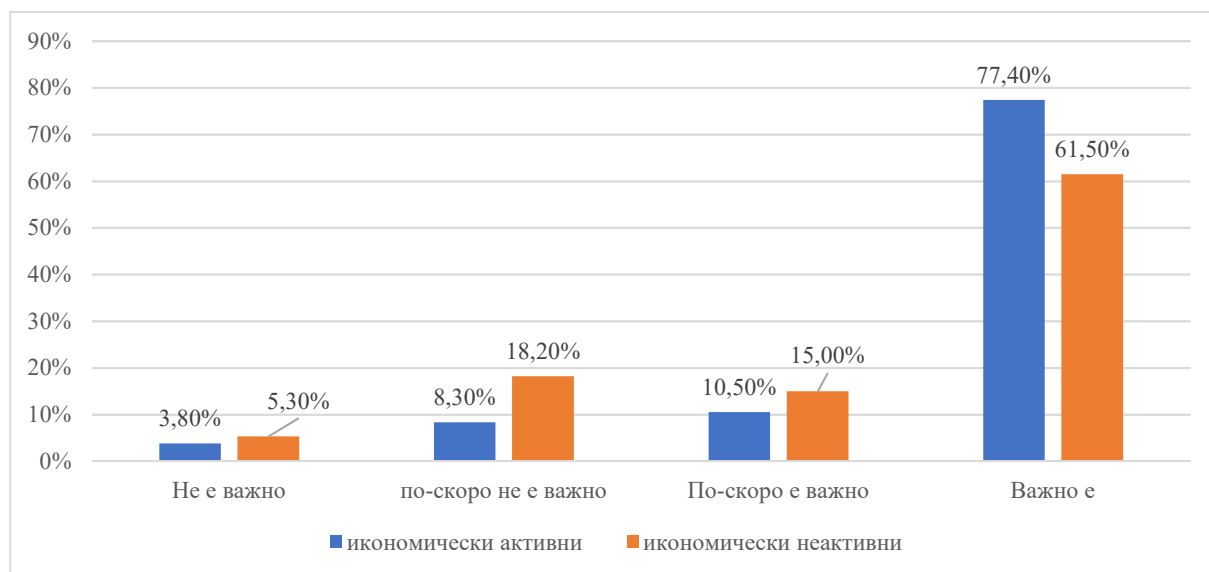
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Социално-Демографски характеристики	Р	К
Ниво на образование	0.000	0.178
Вид трудова активност	0.000	0.130
Сфера на заетост	0.074	0.331
Етническа принадлежност	0.000	0.133
Членство в организации	0.090	0.045
Икономическа активност	0.000	0.181
Ниво на заинтересованост	0.000	0.158

Заслужават интерес 4 основни социално-демографски характеристики, които всички демонстрират статистически значими връзки, макар и слаби, с относителната важност на демократичното управление за респондентите. Най-силно изразената връзка (Крамер 0.181) е тази с факта дали интервюираните са икономически активни или не. Така, 87.9% от икономически активните посочват, че демократичното управление е важно (77.4%) или по-скоро важно (10.5%) за тях. Едва 12.1% не отдават важност на демократичността на управлението.

Графика 5. Относителни дялове на факторен признак "важност на демократичното управление" според икономическата активност на респондентите, %

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Икономическите неактивните отдават сравнително по-малко значение на влиянието на демокрацията върху техния живот, като съответно 61.5% го определят като важно, а 15% като по-скоро важно. Делът на респондентите в групата на икономически неактивните, които не отдават значение на ролята на демократичното управление за техния живот е почти двойно по-висок от този при икономически активните.

Наличието на подобна взаимовръзка говори за процес на утвърждаване на демократичните ценности в България, доколкото, от политологична гледна точка, позитивното отношение към демократичната форма на управление сред икономически активните лица е класически признак за стабилно "захващане" на демокрацията в страни със сравнително по-нова и по-кратка демократична история.

Другите фактори, които отново присъстват и демонстрират свързаност с наблюдаваната променлива са нивото на образование на респондентите (Крамер 0.178), типът населено място, в което живеят (Крамер 0.163) и нивото им на заинтересованост от актуалните социално-политически събития (0.158). По отношение на образователния ценз е интересно да се отбележи, че основният контраст е между респондентите с основно и по-ниско от основното образование и всички останали респонденти, като специфичното е, че почти няма статически значими разлики между хората със средно и тези с полувисше или висше образование, като и едните и другите са далеч по-продемократично настроени от имащите средно или по-ниско образование. Подобна тенденция отново показва добре документираната връзка за образованието като фактор укрепващ демократичните устои. По отношение на местоживеенето може да се твърди, че жителите на столицата и областните центрове считат наличието на демократичното управление за важен за живота им фактор в сравнение с жителите на по-малките градове и селата, като особено отчетливо е тяхната свръхпредставеност сред тези, които недвусмислено определят наличието на демократично управление като "важно".

По отношение на свързаността със заинтересоваността от актуалните социално-политически събития в страната, респондентите, които се декларират като заинтересовани са очевидно по-склонни да определят нуждата от демокрация като важна и особено важна. При останалите социално-демографски характеристики не се наблюдава статистически значима свързаност, като си струва да се подчертае, че членството в организации, което беше силно определящо за нивото на социално-политическа заинтересованост, тук не играе никаква роля. Другояче казано, членуващите в организации не са по-продемократично настроени от тези, които не са.

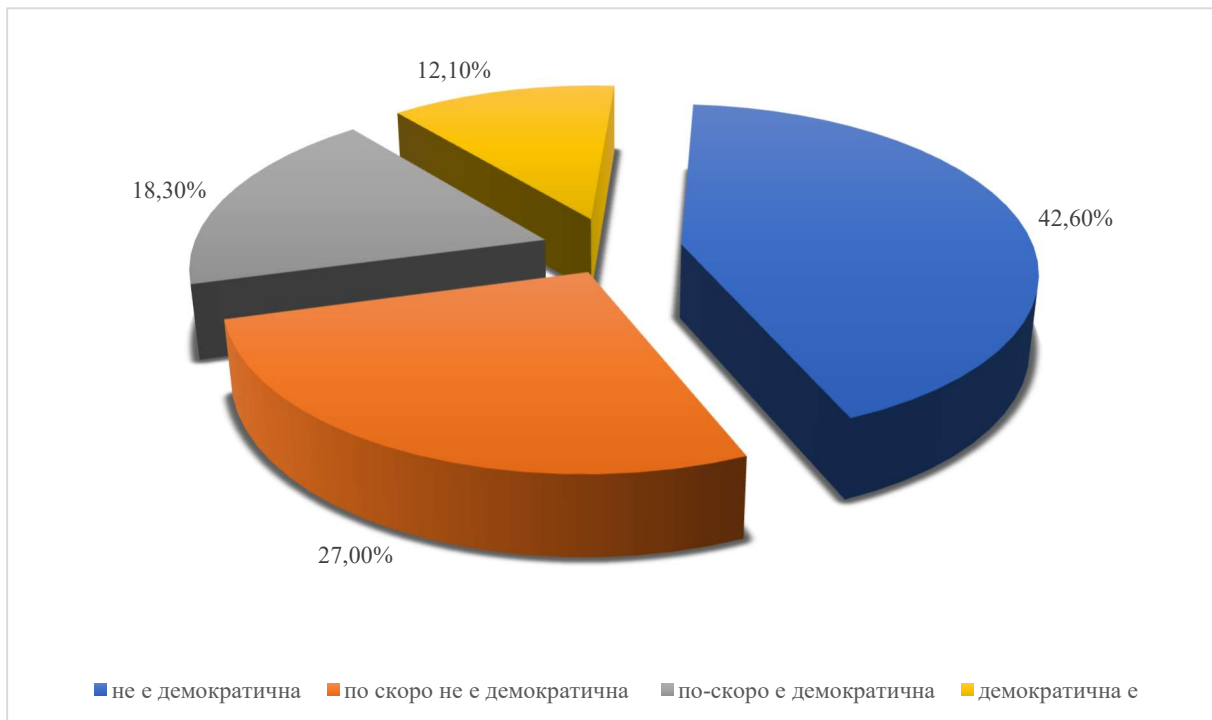
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка и възприятия на нивото на демократичност в България

На въпросът дали България е демократична държава (използване е единадесет степенна скала от 0 – "изобщо не е демократична държава" до 10 "България е напълно демократична държава") респондентите доста еднозначно изразяват силно негативни оценки за нивото на демократичност на българската държава (средна оценка 3.97). Преобладаващата оценка (19.6% от анкетираните) е, че България изобщо не е демократична държава, докато едва 3 на 100 считат, че страната е напълно демократично. Силно застъпени са оценки **5** (17.6%), **6** (10.4%), **4** (9.4%), **3** (8.1%) и (8.8)% Ако отговорите на респондентите се групират в 4 обособени категории се наблюдава следната картина:

Графика 6. *Относителни дялове на факторен признак "оценка за демократичността на България", %*

Делът на интервюираните, които изразяват резерви към България като демократична държава достига почти 70 на 100 (69.6%), а този на гражданите, които я възприемат като демократична страната е от 30.4%. Прегледът на нивата на свързаност с основните наблюдавани променливи разкрива една доста интересна картина:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Таблица 3. 4 Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "важност на демокрацията", %

Социално-Демографски характеристики	Р	К
Пол	0.929	0.021
Възраст	0.003	0.099
Тип населено място	0.000	0.127
<i>Район за планиране</i>	0.000	0.152
Ниво на доходи на член от домакинството	0.092	0.116
Ниво на образование	0.319	0.068
<i>Вид трудова активност</i>	0.000	0.140
Сфера на заетост	0.155	0.086
<i>Етническа принадлежност</i>	0.062	0.082
Членство в организации	0.065	0.234
Икономическа активност	0.003	0.117
Ниво на заинтересованост	0.050	0.555
Демократична аспирация	0.000	0.157

Доминиращото мнение, че страната по-скоро не е демократична е доста хомогенно разпределено сред различните наблюдавани профилни подгрупи, и оценката за демократичността на страната не демонстрира дори минимални нива на свързаност с почти никоя от променливите. В този смисъл формирането на подобно мнение не е свързано и е независимо от половата принадлежност, възрастта, доходите на домакинството, образователното ниво, сферата на заетост, етническата принадлежност, членуването или не в организации или нивото на политическа заинтересованост. Слаби нива на свързаност се наблюдават с типа населено място и района за планиране (при РП има умерено ниво на свързаност), в които респондентите живеят, вида трудова активност и фактът дали са икономически активни или не. Основният фактор, който обединява свързаността с всички тези променливи е икономическата активност на респондентите. При географския аспект, живеещите в населени места (малките градове

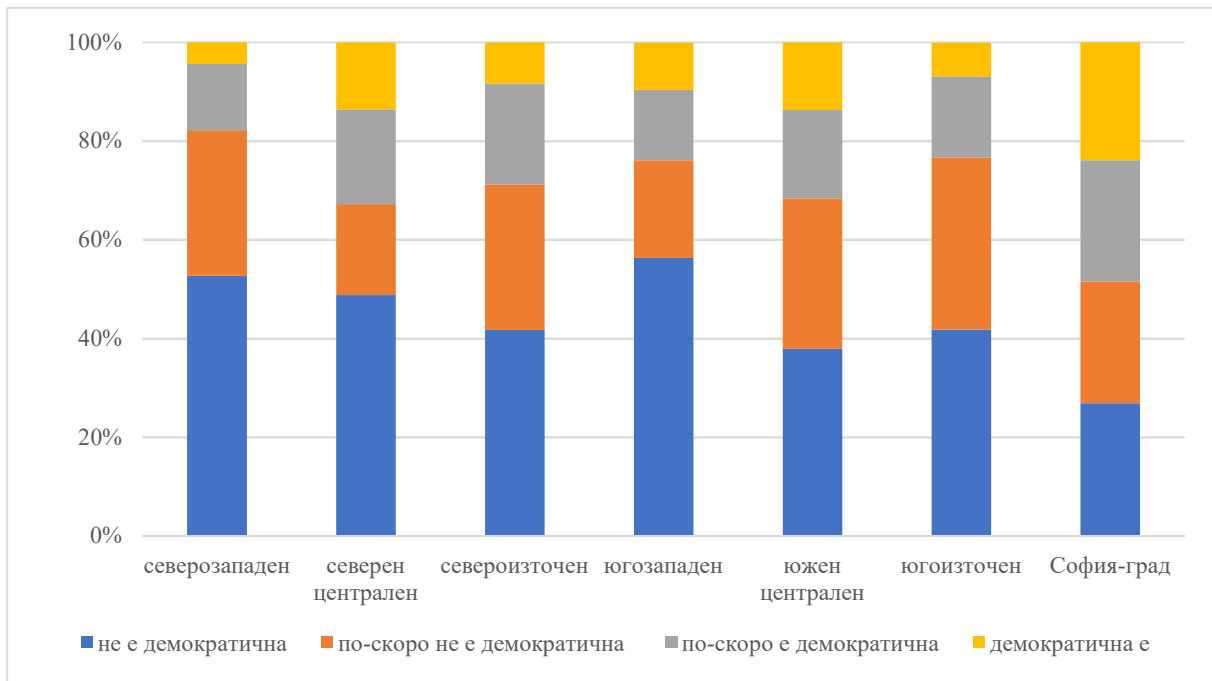

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

и селата) или райони за планиране с по-ниско ниво на икономическа активност (Северозападен, Северен Централен, Югоизточен, Югозападен, но без София-град) са далеч по-малко склонни да възприемат България като демократична страна. Единственото реално изключение от националните тенденции се наблюдава при софиянци, които са почти изцяло поделени в мнението си за демократичността на България.

Графика 7. Относителни дялове на факторен признак "оценка за демократичността на България" в зависимост от местожителството на респондентите по райони за планиране⁵, %

По-ниските нива на свързаност при променливата икономически активност се дължат на факта, че мнозинството работодатели и самонаети, които обаче са малобройни категории в общото население, са склонни да определят страната като по-скоро демократична, въпреки факта, че са икономически активни. От компактните неактивни групи най-скептични към демократичността в България са пенсионерите (80.1 на 100) неработещите лица (80.5 на 100) Умерена е свързаността с променливата "демократични аспирации" (Кramer 0.157) като това се дължи основно на факта, че респондентите, които не считат за важно България да бъде управлявана демократично доста хомогенно определят страната като недемократична, докато тези, които считат това за важно условие са далеч по-нюансирани в мненията си.

⁵ Данните за Югозападен регион не кореспондират на статистическите данни за региона, поради факта, че данните за София-град са извадени от тези за региона, поради тяхната явна специфика.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

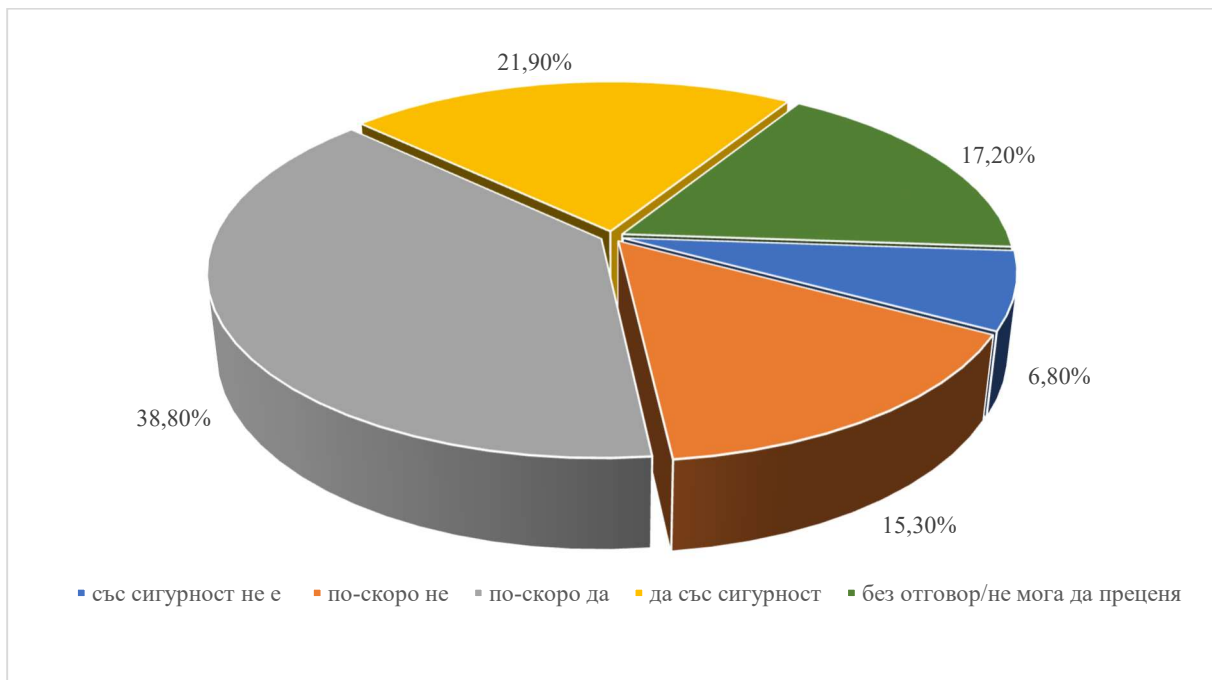
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Поради факта, че доходите на домакинството не демонстрират статистически значима свързаност с оценката за демократичността на страната, е възможно да се твърди, че неактивните лица и живущите в райони с по-ниски нива на обща икономическа активност са далеч по скептични към демократичното упражняване на власт в България.

Нагласи към формата на управление в страната

От респондентите формулирали мнение в рамките на въпроса дали демокрацията е най-добрата форма на управление за България (техният дял е 82.8%, докато 17.2% не са формулирали мнение), мнозинство дава утвърдителен отговор на този въпрос (60.7% от всички респонденти), като 38.3% избират по-предпазливата формула "по-скоро да", а 21.9% демонстрират категоричност в мнението си ("да със сигурност"). Скептичност към приложимостта на демокрацията за България изразяват 22.1 на 100 от респондентите, като от тях 15.3% са по-нюансирани в мнението си ("по-скоро не е"), а категорични противници на демокрацията са едва 6.8%.

Графика 8. *Относителни дялове на факторен признак "нагласи към демократичната форма на управление в България", %*

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Таблица 4. Социално-демографски характеристики и изчислени измерители на връзката им с оценка на факторен признак "нагласи към демократичната форма на управление в България" в %

Социално-Демографски характеристики	Р	К
Пол	0.929	0.021
Възраст	0.000	0.113
Тип населено място	0.000	0.140/0.180
<i>Район за планиране</i>	0.000	0.144
Ниво на доходи на член от домакинството	0.008	0.105
Ниво на образование	0.000	0.178
<i>Вид трудова активност</i>	0.000	0.128
Сфера на заетост	0.509	0.076
<i>Етническа принадлежност</i>	0.001	0.100
Членство в организации	0.003	0.127
Икономическа активност	0.003	0.170
Ниво на заинтересованост	0.000	0.179
демократична аспирация	0.000	0.247
Оценка за демократичността	0.000	0.173

Нагласите към демокрацията като форма на управление демонстрират свързаност с почти всички наблюдавани променливи с изключение на пол и сфера на заетост. При променливата ниво на доходи на член от домакинството се наблюдава слаба свързаност, но не са изпълнени сравнително консервативните критерии за коефициентът на значимост. Много слаба връзка се наблюдава по отношение на възрастта (Крамер 0.113) като феноменът, който се наблюдава тук е, че демократичната форма на управление получава най-високи нива на одобрение при 30-41 годишните и 42-53 годишните (отново, това са икономически най-активните поколения), докато при по-възрастните респонденти (54-65 годишните и тези над 66 годините) се наблюдават

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ясно изразени резерви при немалка част от респондентите. Най-младите, (18-29 годишните) са по-скоро продемократично настроени, но по-често изпитват трудности да формулират ясно мнение по въпроса. Подобни нива на свързаност се наблюдават и по отношение на районът за планиране на респондентите (Крамер 0.140)⁶ и вида трудово активност: (Крамер 0.128; отново икономически активните категории са по-склонни да одобряват демокрацията). Картината е сходна и по отношение на наличието на членство в организации (Крамер 0.127, като членуващите в различните типове организации са по-склонни да одобряват демокрацията като удачна форма на управление), както и етническата принадлежност на респондентите (Крамер 0.100; българите са по-открито продемократични от другите етнически групи, но това не се дължи на антидемократични настроения при малцинствата, а ясно изразената им трудност или нежелание да формулират конкретен отговор⁷).

Слаби нива на свързаност афишират следните променливи:

- *образователното ниво* (Крамер 0.178); респондентите с основно и по-ниско от основното образование имат тенденция (12.9% от тях) категорично да отхвърлят демокрацията като най-добра форма на управление съответно 2 пъти повече от тези със средно и 3 пъти повече от тези с висше образование. Също така, почти всеки трети в тази група не е формулирал мнение. Еквивалентните пропорции са всеки пети при хората със средно образование и всеки десети при висшистите;
- *икономическа активност* (Крамер 0.170); наблюдават се вече подчертаните тенденции на ясна диференциация между икономически активните граждани, които демонстрират отчетливо по-високи нива на одобрение към демокрацията от икономически неактивните.
- *нива на заинтересованост* (Крамер 0.179); Тук е интересно да се отбележи, и този факт трябва да бъде разглеждан като позитивен елемент от обществените нагласи и тенденции по отношение на демократичния процес в страната, че политически заинтересованите са чувствително по-позитивно настроени към демокрацията като форма на управление в България: 69.5 на 100 от тях се позиционират в положителния спектър на оценките, докато при незаинтересованите еквивалентния дял е 49.8 на 100.
- *оценка за демократичността* (Крамер 0.173) Спецификата тук е, че хората, които считат, че демокрацията не е най-добрата форма на управление за страната много масивно считат, че България не е демократична страна, докато поддръжниците на демокрацията са по-нюансирани в мненията си,

⁶ Картината е сходна с анализа по отношение на предходния въпрос.

⁷ По над 30% от респондентите от турски и ромски етнос попадат в категорията „без отговор/не мога да преценя“

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

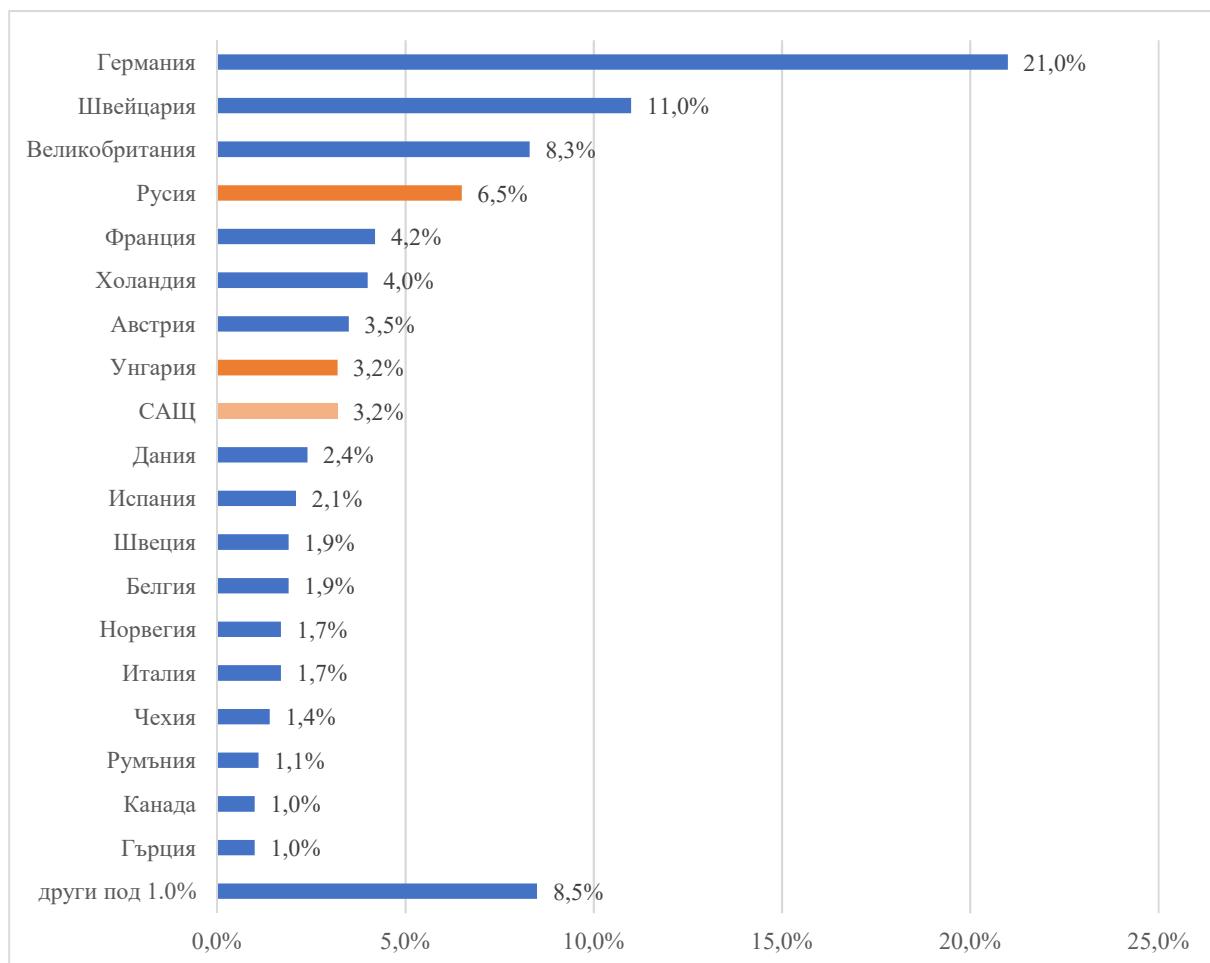
като сред тях освен критици на качеството на демокрацията в България се наблюдават и респонденти, които считат, че страната е по-скоро демократична или демократична.

Умерена и ясно изразена е връзката (Крамер 0.247) с нивото на демократичните аспирации на респондентите, които се припокриват силно с оценката им, че демокрацията е най-добрата форма за управление в България.

Модели за подражание

На въпросът за това, управлението на коя държава може да послужи за пример, към който България трябва да се стреми, за да се подобрят управленските практики в страната респондентите дават широка палитра от отговори, като посочените държави са основно страни от Европа и ЕС с изключение на Русия и САЩ. Безспорен фаворит на българите е Германия, която е посочена от 20.5% от интервюираните.

Графика 9. Относителни дялове на факторен признак "държави с добри управленски практики, които могат да са пример за България", %

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

На второ място е подредена Швейцария, която е пример за добри управленски практики, според 10.8% от респондентите. На трето място респондентите посочват Великобритания (6.7%), следвана от Русия (6.4%), Франция (4.1%) и Холандия (4%). Интерес представляват и класираните непосредствено след това Австрия (3.3%), САЩ (3.2%) и Унгария (3%).

Основният дял от посочените страни сред водещите класацията могат да бъдат разглеждани като представители на Англосаксонския тип управленски практики. Интерес буди присъствието на Русия и Унгария в първите десет, които очевидно започват да стават притегателен център за българите, които търсят алтернативни форми на управление на западната демокрация от либерален път. Подобна интерпретация се засилва от факта, че посочилите тези страни са склонни да демонстрират резерви по отношение демокрацията като най-удачна форма на управление, както и към важността човек да живее в държава управлявана по демократичен начин. Единствената неевропейска страна, която намира място сред първите 10 е САЩ.

Доверие в българските и европейските институции и различните форми на организации

Относително високи нива на доверие (в абсолютно изражение подобни оценки са около средната теоретично възможна величина) в България се наблюдава към работата на президентската институция (резултат 5.06), Армията (4.56) и Полицията (3.87). Българските граждани демонстрират и сходни нива на доверие към политическите партии, на които симпатизират, но трябва недвусмислено да се подчертае, че обратната страна на медала е почти пълната липса на доверие в политическите партии като цяло (резултат 2.19 – най-ниското регистрирано ниво на доверие от всички тествани), което е вероятното обяснение за лошите оценки за нивото на демокрацията в страната и феномена на бавна ерозия на доверието в демокрацията като най-добра форма на управление, констатирано в различни динамични социологически изследвания, през последните години. Европейските институции традиционно получават сравнително добри оценки (3.74 за Европейския Парламент и 3.71 за работата на Европейската комисия), но въпреки, че са по-добре класирани от мнозинството български институции, и при тях се наблюдава известно отстъпление в сравнение с нивата констатирани в предходни години. Друг важен аспект, е че българските граждани имат доверие на местната власт (в нейната цялост, а не в конкретната им община по местоживееене; оценка 3.47%) далеч повече, отколкото по отношение на органите на централната власт, които генерират сравнителни ниски нива на доверие, като тази констатация е особено вярна по отношение на Народното събрание (2.3), но важи и в голяма степен за правителството (2.79). Съдът (2.95) и прокуратурата (2.88) също афишират незадоволителни нива на доверие, което допълнително подсилва усещането за дефицит на доверието към основните институции на централната власт. По отношение на

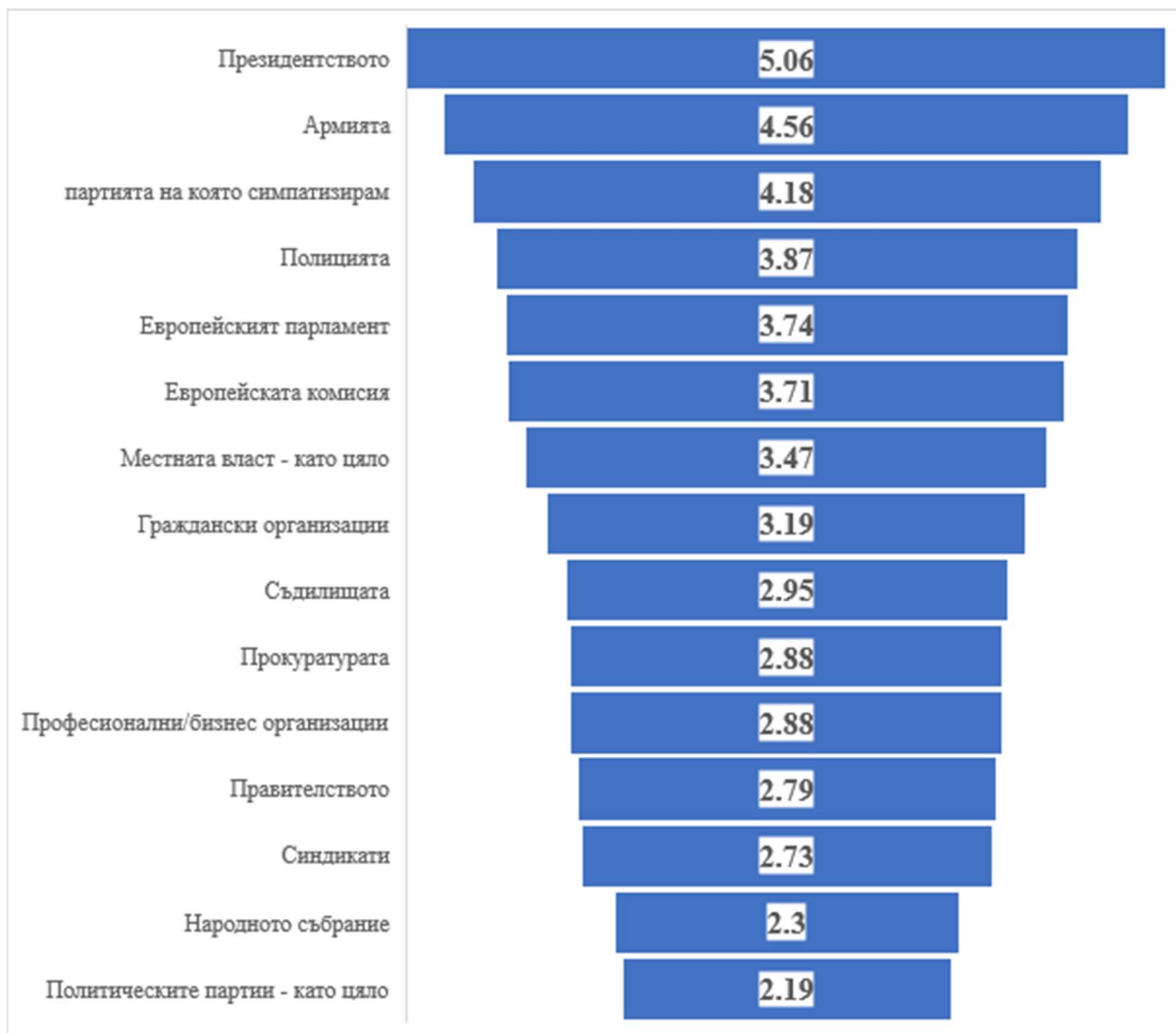

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

класическите организации за колективно промотиране на интереси и защита на права картината е следната: най-високо доверие в сравнителен аспект получават гражданските организации (3.19), следвани от професионалните и бизнес организации (2.88) и синдикатите (2.73). Все пак е задължително да се отбележи, че подобни нива на доверие са напълно сравними с тези на органите на централната власт. Прегледът на свързаността с основните социално-демографски характеристики на респондентите не показва статистически значими тенденции, освен в изолирани случаи на много слаби свързаност с типа местоживееене на интервюираните.

Графика 10. Средноаритметична оценка на доверието към различни институции и организации⁸

⁸ Резултатите са в рамките на единадесет степенна скала на доверие с минимум 0 – "нямам никакво доверие" и максимум 10 "имам пълно доверие"

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Интересен извод, който си заслужава да бъде направен е, че донякъде с изключение на местните власти, никой от основните участници в процесите на обществени консултации (централна власт, граждански организации, бизнес и съсловни сдружения, синдикати) не генерира отчетливо по-високи нива на доверие от останалите.

Нагласи – ПРП

97.75% от участниците в проучването на регистрираните потребители са отговорили на въпроса "Доколко важно за Вас е да живеете в държава, управлявана по демократичен начин?". Над 91% са дали отговор 8 или по-висок, като 75% са посочили максимума по скалата – 10. Това са с 20% по-високи нива от НПП по първия показател и с 30% по втория.

На въпроса "Как мислите, като цяло България демократична държава ли е?" са отговорили 98.02% от участниците, като отговорите са близки до НПП. Средният отговор е 4.22 за ПРП срещу 3.96 за НПП, а медианата и в двата случая е 4. Основна разлика има в дела на отговор "0-България изобщо не е демократична държава", който е над два пъти по-висок в НПП (19.6%), срещу 8.6% за ПРП, като разликата се компенсира от отговори 2 и 3, т.е. мнението изразено по-дипломатично в ПРП.

Близки са и отговорите на въпроса "Според Вас коя държава се управлява по начин, който може да бъде пример за България?", като в ПРП двата отговора с най-висок дял са разменени спрямо НПП: Швейцария – 20.11% и Германия – 14.06%.

При доверието в институциите има по-съществени различия. Сравнението на средните оценки, показва:

Ранг ПРП	Оценка ПРП	Институция	Оценка НПП	Ранг НПП
1	4.70	Европейският парламент	3.75	5
2	4.66	Европейската комисия	3.71	6
3	4.34	Армията	4.57	2
4	4.19	Президент	5.05	1
5	4.09	Граждански организации	3.19	8
6	4.06	Политическата формация, на която симпатизирате	4.19	3

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Ранг ПРП	Оценка ПРП	Институция	Оценка НПП	Ранг НПП
7	3.65	Професионални/бизнес организации	2.88	11
8	3.56	Полицията	3.88	4
9	3.47	Местната власт – като цяло	3.47	7
10	3.05	Съдилищата	2.95	9
11	2.99	Правителство	2.80	12
12	2.84	Синдикати	2.74	13
13	2.52	Народното събрание	2.30	14
14	2.37	Прокуратурата	2.89	10
15	1.93	Политическите партии – като цяло	2.19	15

Участвалите в ПРП дават най-значимо доверие на *Европейския парламент* и *Европейската комисия*, които са малко над средата в НПП. Съществено по-високо е и доверието в гражданските и професионални/бизнес организации. От друга страна институциите с най-ниско доверие (ранкирани след 10-то място) са много сходни при двете изследвания.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

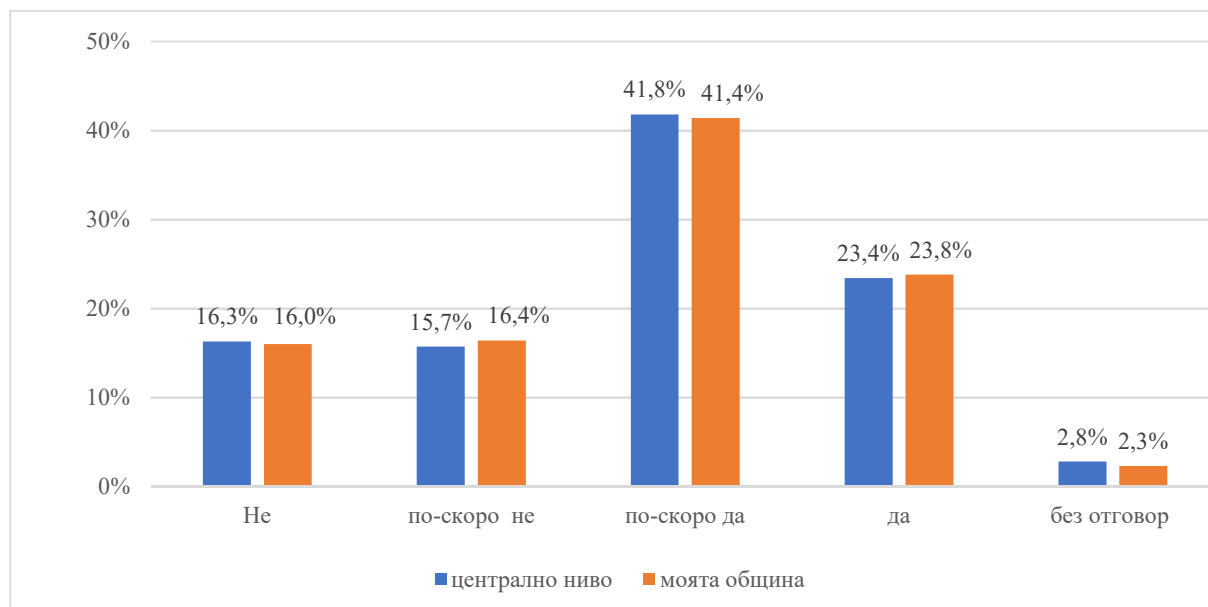
Интерес, участие, ниво на запознатост и нагласи към процесите на обществено обсъждане

Участие – НПП

Заинтересованост от дейността на централната и местната власт

Българските граждани демонстрират удивително сходни нива на заинтересованост по отношение провежданите политики и дейността на централните власти, от една страна, и местните власти в тяхната община, от друга.

Графика 11. Заинтересованост от дейностите и решенията на централната и местна власт (в общината по местоживееене), %

При провеждане на статистически тестове за свързаност на променливите се констатира изключително силно ниво на свързаност (Крамер 0.696), което демонстрира, че практически няма разлика между групите на заинтересованите от дейностите на властите на централно и местно ниво, както и че апатичните към дейността на централните власти са апатични и към случващото се в тяхната собствена община. По отношение и на двете наблюдавани променливи основните фактори, които са свързани с тях са преди всичко образователното ниво на респондентите и фактът дали те са икономически активни или не. Заинтересоваността и от двата вида управление е особено ясно изразена сред по-високо образованите и икономически активните респонденти. Фактът, че двете групи, на заинтересованите и апатичните, са дотолкова хомогенни и практически се припокриват по отношение на централната и

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

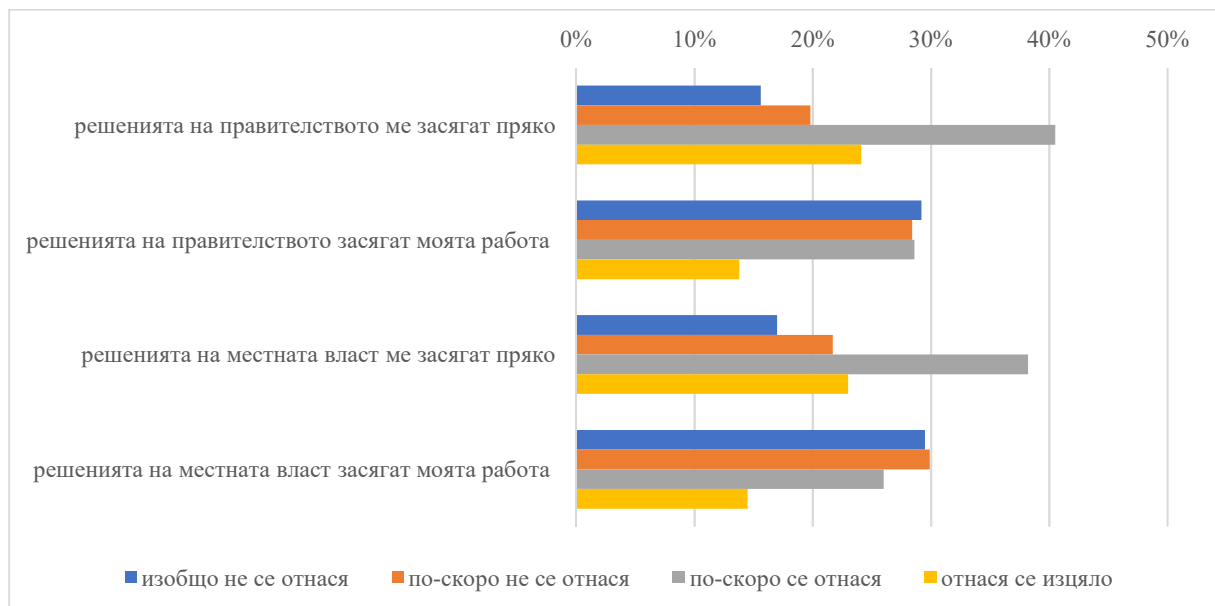
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

местната власт дава основание да се твърди, че по-добрата им и координирана работа би била от полза и за двете страни.

Оценка на респондентите за степента на въздействие на решенията на централните и местните власти върху тях и техните професионални дейности

Почти две трети от респонденти считат, че решенията на правителството ги засягат пряко (64.6%) до някаква степен, като този дял леко превишава дела на тези, които се чувстват засегнати от решенията на местната власт (61.2%). По аналогия, 42.4% от интервюираните считат, че действията на правителството засяга тяхната работа, докато местните власти имат пряко отношение с професионалните ангажименти на 40.5%. От аналитична гледна точка, може да се твърди, че българските граждани демонстрират високо ниво на чувствителност към решенията на властите. Независимо дали това се дължи на високо ниво на чувствителност към действията на вземащите решения или на реално високо ниво на въздействие на подобни решения върху живота на българските граждани, както централните, така и местните власти трябва да взимат предвид подобна ясна заявка за чувство за зависимост от провежданите политики и взетите решения. Тази тенденция е особено изразена по отношение на икономически активните лица (Крамер 0.392 – силно ниво на свързаност с променливата икономическа активност), сред които делът на тези, които се чувстват засегнати от решенията на правителството е изключително висок (70.8%), като тази констатация е особено валидна за работещите в публичния сектор.

Графика 12. Оценка за въздействието на решенията на централните и местни власти върху живота и работата на респондентите, %

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Сравнително висок е и дялът на респондентите, чиято преценка е, че действията на централната и местната власт имат въздействие върху тяхната работа.

Този факт показва, че икономически активните българи, вярно или не, възприемат че управленско-административните дейности на централните и местни власти са силно свързани с професионалните им дейности. Въпреки, че тази констатация е логична по отношение на публичния сектор, интерес буди факта, че 51.3 на 100 от работещите в частния сектор също заявяват, че зависят от решенията на властите.

Професионална нужда от следене на процесите на взимане на решения

21.6% е дялът на респондентите, чиито професионални дейности изискват от тях да са в течение на процесите на взимане на решения от страна на централната или местната власт. Особено внимателни към законодателните и административни действия на властите са работодателите (над половината), самонаетите лица (28.7%) и работещите в публичния сектор (55.7%). Малко над всеки пети от работещите в частния сектор декларира професионални дейности, които изискват запознатост и информираност за процесите на взимане на решения.

Предпочитания към формите на гражданско участие в процесите на взимане на управленски решения

Прави впечатление, че най-често посочваните форми на изразяване на мнение, което да бъде отразено в процеса на взимане на управленски решения са свързани или с изразяване на индивидуално мнение в рамките на индивидуализирани консултативни процеси, или участие в колективни действия с други граждани с цел да се повлияе процеса на взимане на решения. Едва след това българските граждани посочват различните установени форми на участие в процесите на консултации.

В унисон с констатираното в редица изследвания желание на българските граждани за регулярни допитвания до тяхното мнение при взимането на управленски решения, като най-ефикасна форма на гражданско участие е посочено включването в национален референдум. 53.5% от анкетираните считат, че това е формата, която реално гарантира успешното повлияване на процесите на взимане на управленски решения. Референдумите са определени като ценен инструмент за влияние в процеса на взимане на решение по-скоро от самоопределилите се като етнически българи, от живеещите в столицата и областните центрове и от респондентите с по-висок образователен ценз (умерени и ниски нива на свързаност). Малко над всеки четвърти (25.9%) намира участието в протест за правилния подход, за да се гарантира взимането под внимание на гражданската позиция на гражданите. Протестите са по-скоро обусловени от възрастовите характеристики на респондентите, като 31-40 годишните

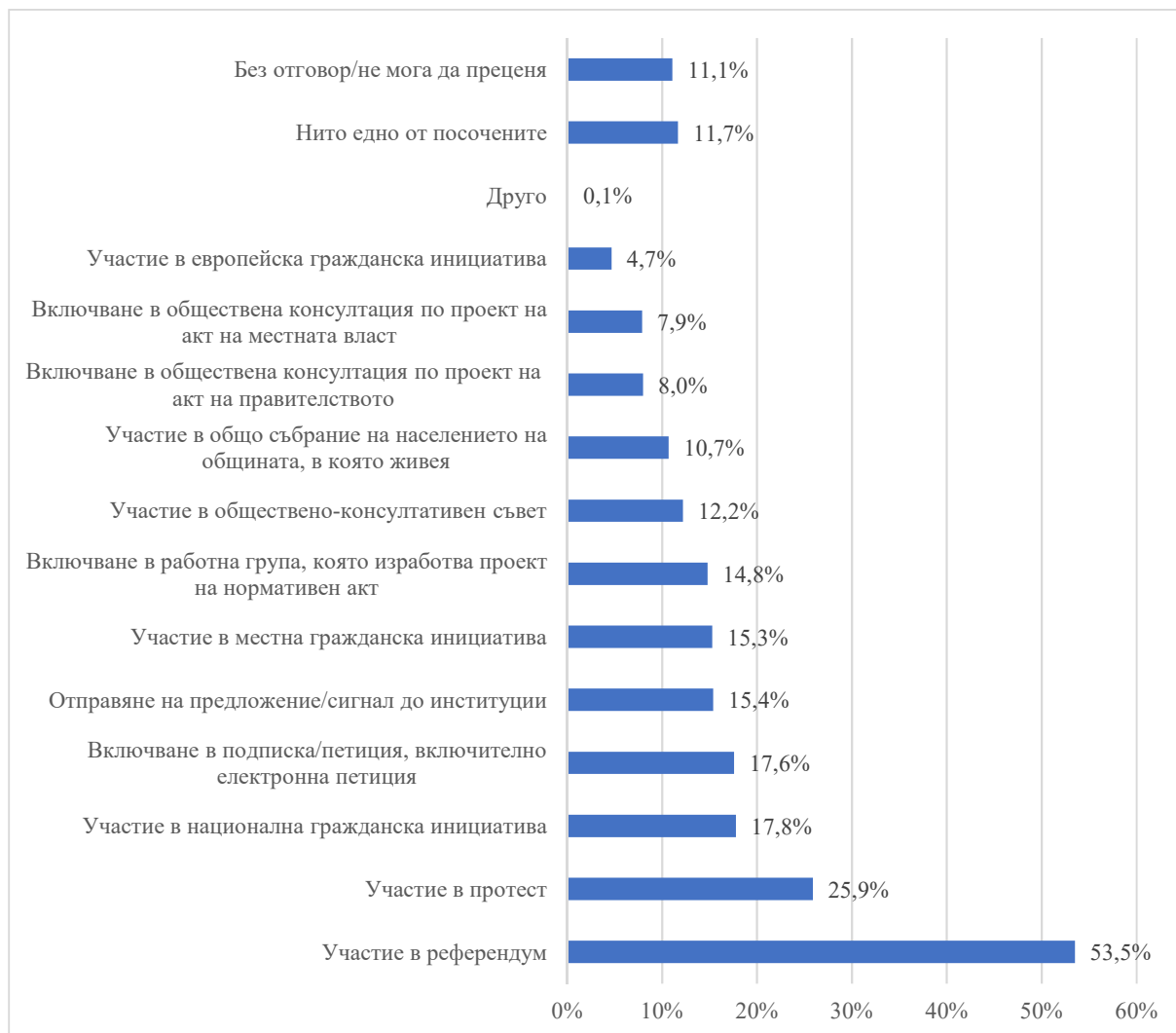

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

икономически активни българи с доходи около и над средните намират протестите за удачен израз на своето мнение.

Графика 13. Предпочитания на българските граждани към различните форми на гражданско участие в процесите взимане на решения в България⁹, %

Участието в национална гражданска инициатива е посочено от 17.8% от респондентите като подходящ инструмент на влияние, а 17.6% е делът на респондентите, които са на мнение, че подписването на петиция и включването в онлайн петиция са удачни форми, за да бъде чуто мнението им. Отправянето на предложение и сигнал до институция е подходящата форма според 15.4% от интервюираните, а участието в местна гражданска инициатива е посочено от 15.3% от респондентите. 14.8 на 100 заявяват, че за да бъдат част от процесите на взимане на

⁹ На респондентите са дадени възможност да посочват до 3 отговора и поради тази причина дяловете на отговорите надхвърлят 100%.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

решение гражданите трябва да се включат в работна група, която изработва проект на нормативен акт или в обществено-консултативен съвет (12.2 на 100). Останалите, по-рядко присъстващи отговори се разпределят както следва : участие в общо събрание на общината, в която живеят респондентите (10.7%), включване в обществена консултация по проект на акт на правителството (8%), включване в обществена консултация по акт на местните власти (7.9%), участие в европейска гражданска инициатива (4.7%). Не се отчитат статистически значими свързаности по отношение на тези отговори.

Данните недвусмислено показват, че българските граждани имат ясни предпочитания към експлицитното и недвусмислено заявяване на своето мнение (на гласуване на референдуми и участие в протести) и не се припознават достатъчно в различните форми на консултативни процеси. Подобни нагласи до голяма степен изключват наличието на ползотворна комуникация между граждани и управляващи. От управленска гледна точка е наложително да бъдат направени усилия българските граждани да бъдат по-пълноценно включени в консултативните процеси, за да се ограничат възможните негативни ефекти от липсата на комуникация между управляващи и граждани.

Ефективно участие във формите на гражданско участие в консултативните процеси

Когато бъдат съпоставени данните за предпочитаните начини за гражданско участие и реално практикуваните от българските граждани форми на гражданско участие се наблюдава доста сериозно сходство. Както показва *Графика 14*, отново участието на национален референдум се явява най-масовата форма на гражданско включване в подобни процеси.

Интересно е да се отбележи, че почти 2/3-ти от респондентите, които са посочили националните референдуми като предпочитана форма на изразяване на мнение са хора, които вече са гласували в подобен формат. По аналогия, 1/3 от вече взелите участие в референдуми не са посочили този начин за консултиране с мнението на гражданите в рамките на своите предпочитания. По отношение гласувалите на референдум се наблюдават силни нива на свързаност с фактора "образование" (Крамер 0.324), като има отчетливо покачване на дела участвали на референдум с повишаването на образователното ниво на респондентите. Другите променливи, при които се наблюдава статистически значима свързаност са икономическата активност и етническата принадлежност (умерена свързаност и в двата случая, Крамер 0.236 и 0.204 съответно) на респондентите. Самоопределилите се като българи и икономически активните са далеч по-склонни да участват в референдуми.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 14. Относителни дялове на ефективното участие в различните форми на гражданско участие в процесите взимане на решения в България¹⁰, %

Друг силно застъпен начин на гражданска активност е подписването и включването в *класическа* или *онлайн петиция*, като почти 1/3-та от българските граждани са се включили в подобен род гражданско заемане на позиция. Умерено силна (Крамер 0.292) е връзката с местоживеенето на респондентите като софиянци са далеч по-активни от всички останали и 52.2 на 100 са участвали в подписването на петиция (за сравнение делът на подписвалите петиция е около 1/3-та в областните градове и по около 15 на 100 в малките градове и селата). Силна е връзката и с образователното ниво на респондентите (Крамер 0.301) като делът на участвалите в петиции/подписки нараства паралелно с нарастването на образователното ниво.

¹⁰ На респондентите са дадени възможност да посочват до 3 отговора и поради тази причина дяловете на отговорите надхвърлят 100%.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Икономически активните, по-младите, етническите българи и респондентите с доходи около и над средните също са активни в подписването на петиции. В процесите на взимане на решения с изцяло локален характер също взимат участие немалко български граждани. Така 18.6% е дялът на гласувалите на местни референдуми, а 14.7% заявяват, че са участвали в общо събрание на общината си по местоживеење или в местна гражданска инициатива (14.6%).

В национална гражданска инициатива са се включили 10.7% от респондентите (свръх-представени в тази група са гражданите на София и по-образованите респонденти), а 8.9% са взели участие в интернет обществена консултация. По отношение на последната е задължително да се отбележат ясно изразените регионални различия в нивата на включване в подобни консултации, както и неравнопоставеността на етносите (нито един представител на ромския етнос не е участвал в интернет допитване, едва 1.1% от самоопределилите се с турска етническа принадлежност имат подобен опит) в изразяването на гражданско мнение през този информационен канал. По-образованите и икономически активните респонденти са по-вероятните потребители на тази форма на гражданско участие.

В рамките на основните институционализирани форми на взаимодействие с властите са участвали ограничен брой респонденти: 4.1% са участвали в обществена консултация по проекти на актове на местната власт; 3.4% заявяват че са били част от европейска гражданска инициатива; 3.2% са взели участие в публичен дебат по определена правителствена политика, а 2.9% в местен консултативен съвет. 2% е дялът на включилите се в обществена консултация по проекти на актове на правителството, а 1.1% на 100 е този на участниците в обществена консултация по актовете на министър. 0.8% са били участници в заседанията на националния консултативен съвет.

Участие – ПРП

Оценка на респондентите за степента на въздействие на решенията на централните и местните власти върху тях и техните професионални дейности при участниците в ПРП е значително по-висока в сравнение с НПП.

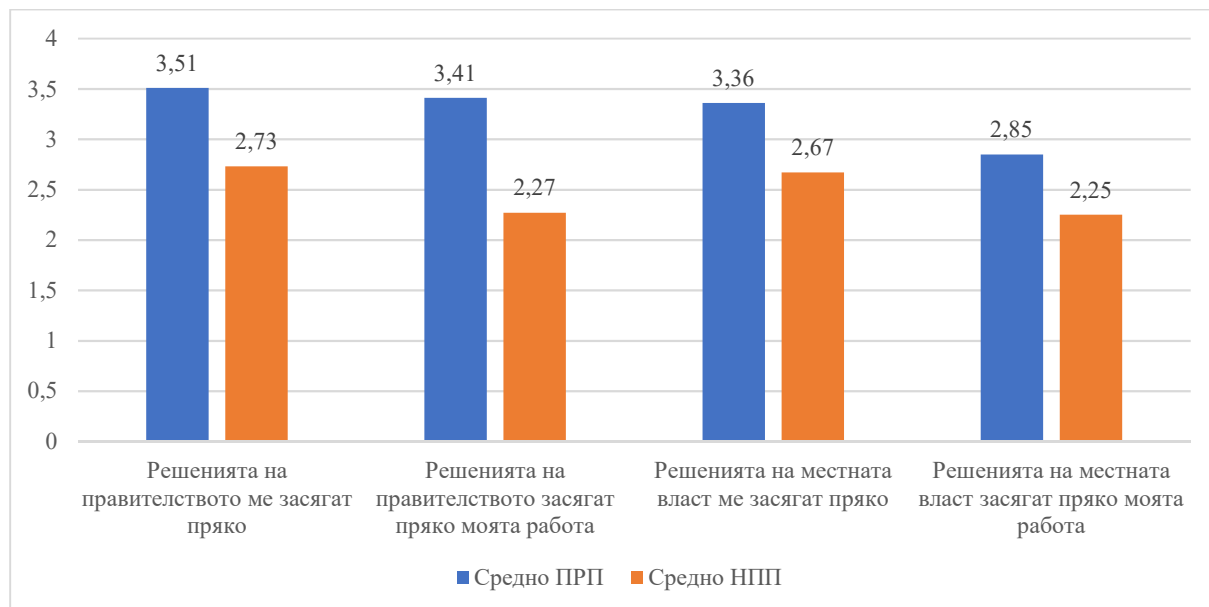
Средната оценка по четиристепенната скала 4 – отнася се изцяло до 1 – изобщо НЕ се отнася показва по-високи нива по всички критерии за ПРП, т.е. преобладаващи отговори в групите "отнася се изцяло" и "по-скоро се отнася". По-близки са резултатите, отнасящи се за решенията на местната власт, по-далечни – за правителството.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 15. Възприятие за значимостта на управленските решения

По отношение на предпочитанията към формите на гражданско участие и опита на респондентите към тях също се наблюдават съществени разлики между двете проучвания.

Таблица 5. Предпочитания и опит на респондентите за участие в различни форми

Опит ПРП	Пред. ПРП	Форма	Пред. НПП	Опит НПП	Ранг НПП
	49.83%	включване в работна група, която изработва проект на нормативен акт	14.80%		7
87.3%	43.73%	участие в референдум	53.50%	54.1%	1
15-17%	31.19%	участие в обществено-консултативен съвет	12.20%	1-3%	8
	26.24%	отпращане на предложение/сигнал до институция	15.40%		5
47.69%	24.59%	включване в обществена консултация по проект на акт на правителството	8.00%	2%	10

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Опит ПРП	Пред. ПРП	Форма	Пред. НПП	Опит НПП	Ранг НПП
	17.00%	участие в протест	25.90%		2
42%	14.03%	участие в национална гражданска инициатива	17.80%	14.6%	3
74.15%	14.03%	включване в подписка/петиция, включително електронна петиция	17.60%	30.3%	4
33.46%	13.04%	включване в обществена консултация по проект на акт на местната власт	7.90%	4.1%	11
24.2%	12.71%	участие в общо събрание на населението на общината, в която живея	10.70%	3.4%	9
17.8%	10.40%	участие в местна гражданска инициатива	15.30%	14.7%	6
9.6%	5.94%	участие в европейска гражданска инициатива	4.70%	0.5%	12

Таблицата ясно показва връзката между личния опит на респондента и изразените предпочитания, както и значително по-високата активност в разнообразни форми на гражданско участие при участниците в ПРП.

Оценка на процедурите на обществени консултации

Оценка на протичането на процеса – НПП

От респондентите, които са участвали в основните утвърдени формати на обществено консултиране е събрана информация за техните оценки за начина на провеждане на консултациите. По отношение на *проектите за актове на правителството* над половината запитани (50.9%) считат, че предоставената информация е била ясна, пълна и изчерпателна а малко по-малко от ¼ (26.2%) са на противоположното мнение. По отношение на оценката на условията на провеждане на консултациите и наличието на ефективно обсъждане 57.5 на 100 намират, че те са налице, а на противоположното мнение са 24.1%. Напълно разделени в мнението си са респондентите по отношение на оценките си дали е била осигурена информация за

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

приетите и неприети предложения. По отношение на сроковете на проведената обществена консултация респондентите в пропорция над 5:1 (54% и 10.2%) са на мнение, че определеният срок за обществената консултация е бил прекалено кратък.

По отношение на консултациите по *проектите на актове на министър*, участвалите в подобен формат са по критични по отношение на предоставената им информация: 49.4 на 100 (на противното мнение са 44.8%) считат, че тя не е била ясна, пълна и изчерпателна. Преобладават респондентите, които считат, че са били създадени добри условия за ефективно обсъждане (60%) като по-малко от всеки пети не е съгласен с подобна оценка. Респондентите са поделени в мнението си дали е била осигурена информация за приетите и неприетите предложения с лек превес на тези, които намират, че подобна информация е била осигурена. Отново преобладава мнението, че сроковете на обществените консултации не са достатъчно дълги (51.6% мислят по подобен начин, докато 32.7% оценяват сроковете като достатъчни).

При обществените консултации по *проекти на актове на местната власт* предоставената информация е преценена като ясна, пълна и изчерпателна от 57 на 100 от взелите участие в подобен формат на консултации, докато една трета от тях са на противоположното мнение. Почти напълно поделени са мненията при оценката на условията за ефективно обсъждане, както и по отношение на осигурената информация за приетите и неприетите предложения. Отново отчитаме превес на респондентите, които считат, че сроковете на обсъждане са прекалено кратки (50.8% срещу 30%).

Отчетливо по-критични са респондентите по отношение на *публичните дебати по определени правителствени политики*: в пропорция 2:1 те считат, че предоставената информация не е била ясна, пълна и изчерпателна; 54.8 на 100 са на мнение, че не са били създадени условия за ефективно обсъждане (36.3% са на противното мнение), а преобладава и делът (47.9%) на считащите, че не е била осигурена информация за приетите и неприетите предложения (37.6% считат, че подобна информация е била осигурена). Отново преобладават респондентите, които считат, че сроковете на обсъждане са твърде кратки (52.8% срещу 30.9% на противоположното мнение).

Онлайн форматът на провеждане на консултации очевидно заслужава особено внимание, поради факта, че позволява осигуряването на задълбочена информация, съчетано с индивидуализирани форми на проучване на информацията и изразяване на мнение. Интернет потребителите, които са взели участие в подобни консултации, са значително по-доволни от яснотата, пълнота и изчерпателността на предоставената информация в сравнение с участниците в класически форми на обществени консултации: в пропорция от над 2:1 преобладават удовлетворените от предоставената информация (49.8% срещу 22.9%). Респондентите са общо взето поделени по отношение на предоставените възможности за ефективно обсъждане, като това е и аспектът, при който се наблюдава най-високо ниво на критичност към формата на

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

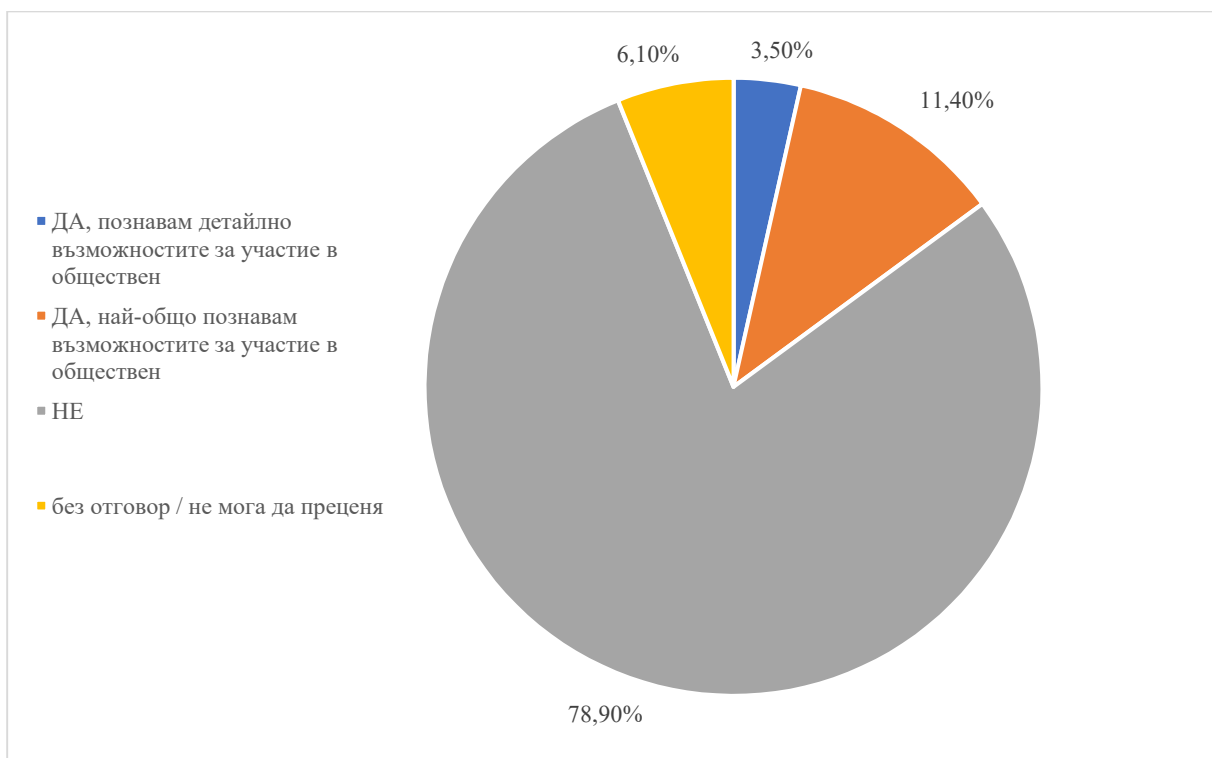
консултациите. 43.3 на 100 намират, че са получили адекватна информация за приетите и неприетите предложения (33.3% твърдят противното). Отново отчетливо преобладават респондентите, които намират сроковете на провеждане на консултациите за твърде кратки (48.8 на 100 срещу 25.2 на противоположното мнение).

От направения преглед на оценките на участвалите в различните формати на консултации е видно, че съществува универсален консенсус по отношение на преценката, че времето за провеждане на консултациите е прекалено кратко. Също така може да се твърди, че интернет консултациите донякъде омекотяват недоволството на българските граждани от вида и количеството на предоставената им информация като тук основните дефицити, над които може да се работи са подобряването на формата на ефективно обсъждане на предложенията.

Запознатост с възможностите за участие в възможностите за обществени консултации

Нивото на запознатост на българските граждани с възможностите за участие в обществени консултации ясно откроява наличието на много силно изразени информационни дефицити в тази област, която практически ги изключва от възможността да участват пълноценно в подобни процеси.

Графика 16. Степен на запознатост с възможностите за участие в обществени консултации, %

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Както е видно от *Графика 16* огромното мнозинство българи (78.9%) заявяват, че не са запознати с предоставените им възможности за участие в процесите на обществени консултации. 11.4 на 100 заявяват, че имат най-общо познание за включването им в подобни процеси, докато едва 3.5% заявяват категорична компетентност по отношение на това как биха могли да се включат в обществените консултации. По отношение на факторите, които диференцират двете групи, най-изразена е свързаността с образователното ниво на респондентите (Крамер 0.249): ако почти 27.2% от висшистите са запознати, поне до известна степен, с възможностите за включване в процесите на обществени консултации, то по-малко от 10 на 100 от респондентите със средно образование и едва 6.3 на 100 от тези с основно образование попадат в тази група. При интервюираните с образование по-ниско от основното няма запознати с начините за включване в процесите на обществено обсъждане. Жителите на София и областните градове са по-запознати с проблематиката в сравнение с тези на по-малките градове и селата. Внимание заслужава и факта, че работодателите са сред категориите, които заявяват най-добри нива на запознатост с принципите на участие в обществените консултации (41.2 на 100) и че респондентите с доходи около и над средните също са по-добре информирани за възможностите за включване в процесите на консултации.

Оценка за консултативните усилия на българското правителство при вземането на важни управленски решения

Независимо от реалните измерения на проблема, българските граждани имат особено силно изразено чувство, че не са консултирани при взимането на важни управленски решения. 76.3% е делът на убедените, че българското правителство не се консултира с гражданите, когато се взимат важни управленски решения. Почти всеки пети не може да си състави мнение по въпроса (18.5%), а респондентите, които заявяват, че правителството на страната се консултира с гражданите си по първостепенните въпроси са едва 5.1% от генералната съвкупност.

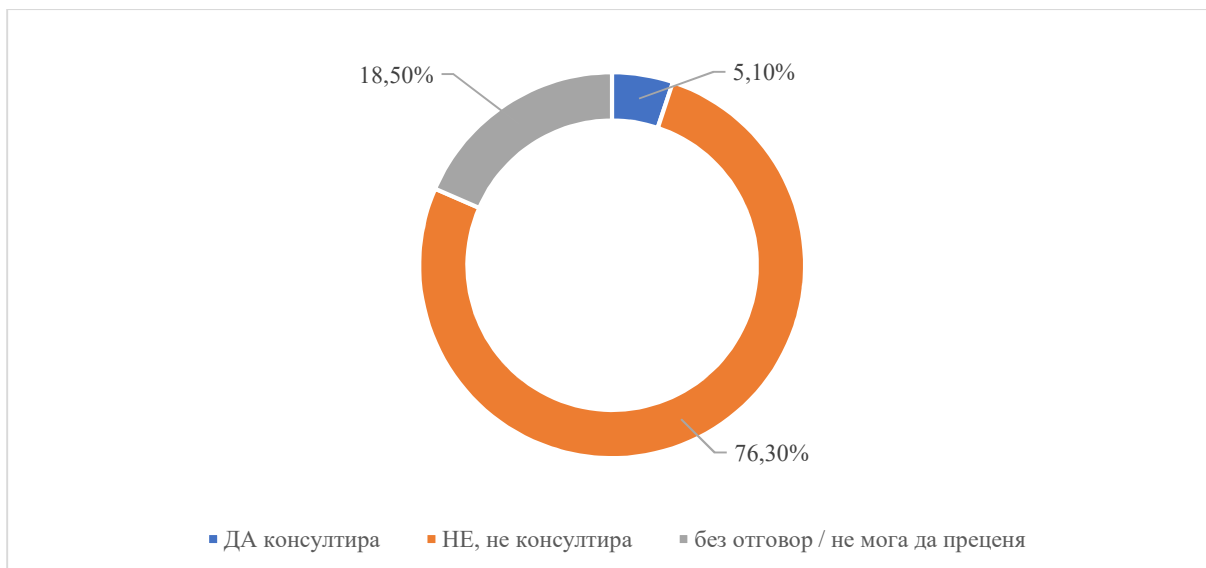
Фактът, че чувстващите се изключени от взимането на важни управленски решения са почти 15 пъти повече от тези, които считат, че това не е така не може да не буди тревога. Нужни са целенасочени усилия, за да може да се преодолеят подобен тип нагласи, които вероятно са и пряко свързани с високото институционално недоверие на българите, а и вероятно предопределят до немалка степен тяхната липса на готовност да се включват в обществени обсъждания и високото им ниво на апатичност.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 17. Оценки за наличието на обществени консултации от страна на правителството при взимането на важни управленски решения, %

По отношение на запознатостта с процесите на обществените консултации, може да се твърди, че тя оказва някакво влияние, като делът на респондентите, които се декларират като запознати с механизмите за консултиране са по-склонни от останалите да считат, че правителството консултира гражданите (14.4%), но дори сред тях делът на скептичните, които заявяват, че не протичат реални консултации е много висок (73.3%). Цялостната картина затвърждава впечатлението, че са нужни значителни усилия и добра комуникация сред гражданите, за да бъдат преодолените негативните ефекти от техните нагласи.

Персонални нагласи за участие в обществени консултации

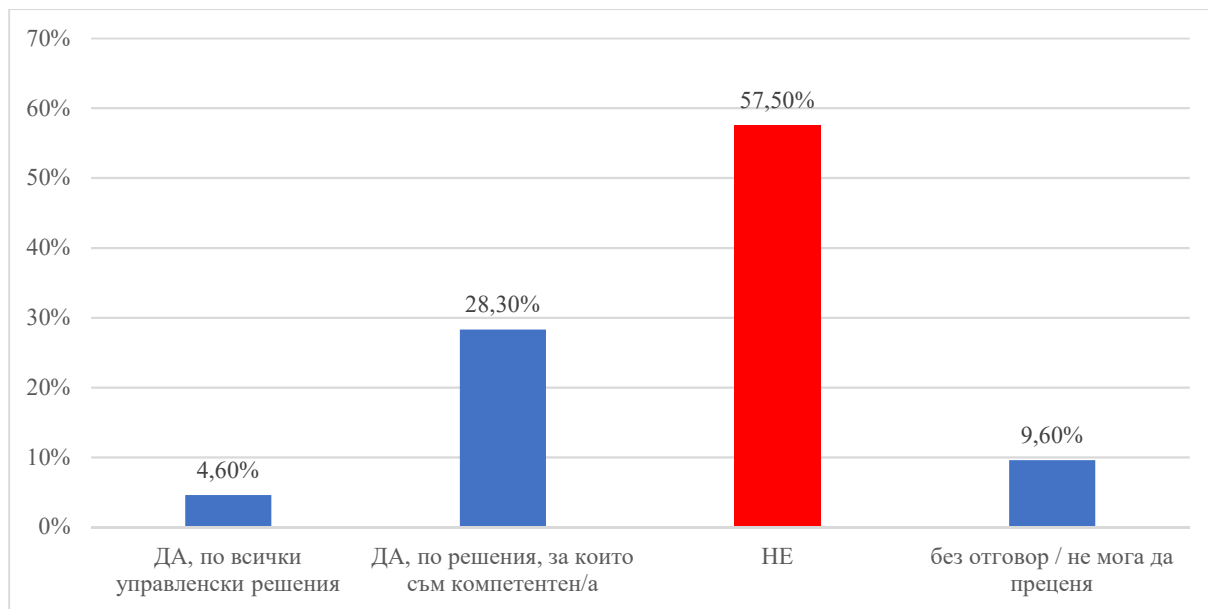
Мнозинството български граждани заявяват, че не искат да участват в консултативни процеси. Така, 57.5% от респондентите ясно посочват, че не биха се включили в обществените консултации. 32.9% е делът на тези, които заявяват готовност за участие, като 28.3% са тези, които са готови да се включат в обсъждането на проблеми, по които са компетентни, а едва 4.6% са тези, които искат да бъдат част от консултациите по всички управленски решения.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 18 Готовност за участие в обществени консултации от страна на гражданите при взимането на управленски решения, %

При осъществяване на преглед на статистически значимите нива на свързаност може да се заяви, че образованието (Крамер 0.220) и местоживеенето (Крамер 0.218) са основните фактори, които афишират умерени нива на свързаност с желанието на българите за участие в процесите на обществени консултации. По-високо образованите респонденти и жителите на столицата и областните центрове са тези, които отчетливо по-ясно са готови да вземат участие в подобен процес. Умерено силно ниво на свързаност (Крамер 0.250) съществува и по отношение на запознатостта с механизмите за провеждане на консултации, като респондентите, които декларират запознатост с тези процеси са и единствената под-група, която заявява по-скоро готовност за участие в консултациите (59.7%). Трябва да се отбележи, че отново се затвърждава впечатлението, че българските граждани проявяват ясно изразена апатия по отношение на обществените консултации: освен, че се чувстват изключени от тези процеси те ясно заявяват, че дори ако имат възможност, реално не биха се включили в тях.

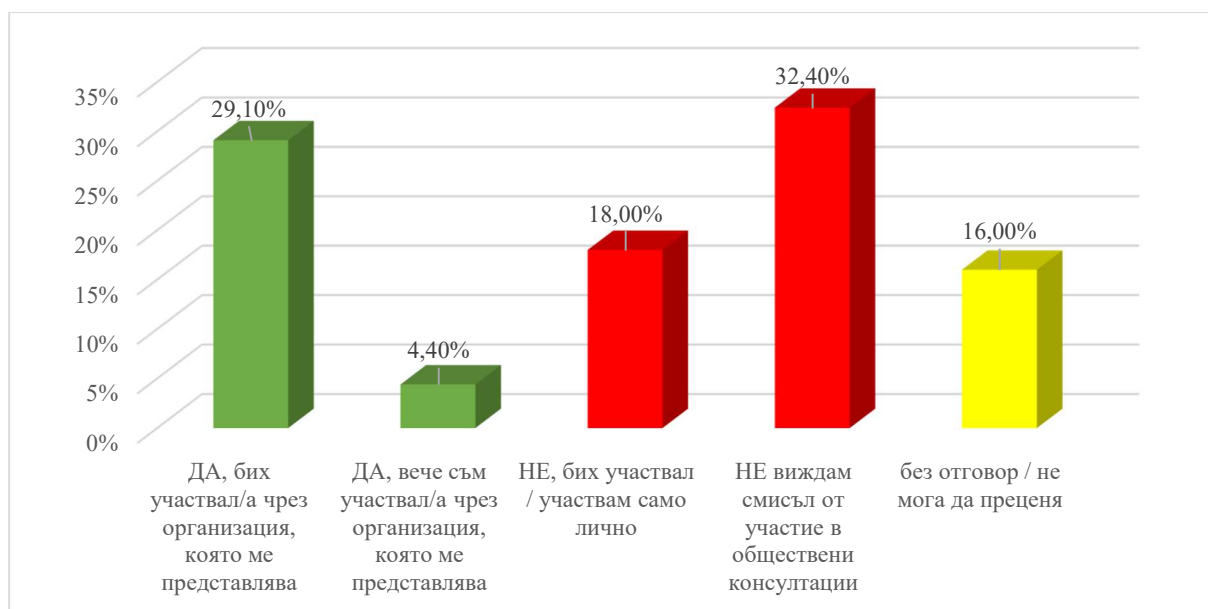
Готовност за участие в процесите на обществени консултации чрез делегиране на права и отговорности на организации и сдружения

Липсата на реално доверие към институциите и големите организации намира своето изражение и тук, като възможността да се делегират отговорности и представителство на организации реално не покачва дела на гражданите, които биха били включени по този начин в процеса на обществени консултации.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 19. Готовност за участие в обществени консултации от страна на гражданите чрез делегиране на права на организации, %

4.4 на 100 от респондентите вече са били представлявани от организация в рамките на обществени консултации, а други 29.1 на 100 изразяват готовност да се включат в обществени консултации като делегират отговорността за това на организации. Отново преобладават скептичните граждани, като близо 1/3-та (32.4%) изобщо не виждат смисъл от участието в обществените консултации, докато 18% заявяват, че биха участвали единствено в лично качество. Единствените статистически свързаности, които заслужават внимание (умерена свързаност Крамер 0.205) са, че от една страна, жителите на столицата и областните центрове се оказват по-склонни да изразят готовност да делегират права в процеса на обществени консултации, а от друга тези, които заявяват, че са запознати с процесите на обществени консултации (умерена свързаност Крамер 0.236) са далеч по-склонни да делегират права на представляващи ги организации.

Фактът, че няма реална разлика по отношение на готовността за участие в процесите на обществени консултации индивидуално или чрез делегиране на права и отговорности на организация показва, че предпочитанието за неучастие не е продиктувано от опасенията за загуба на време и ресурси от индивидуална гледна точка, която включването в организация значително намалява, а от цялостното недоверие към процеса на обществени консултации.

По отношение на типа организация, на която българите, склонни да делегират подобни права биха се доверили, се наблюдава превес на организациите с граждански характер: 55.1% заявяват, че са склонни да ги представлява гражданско сдружение,

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

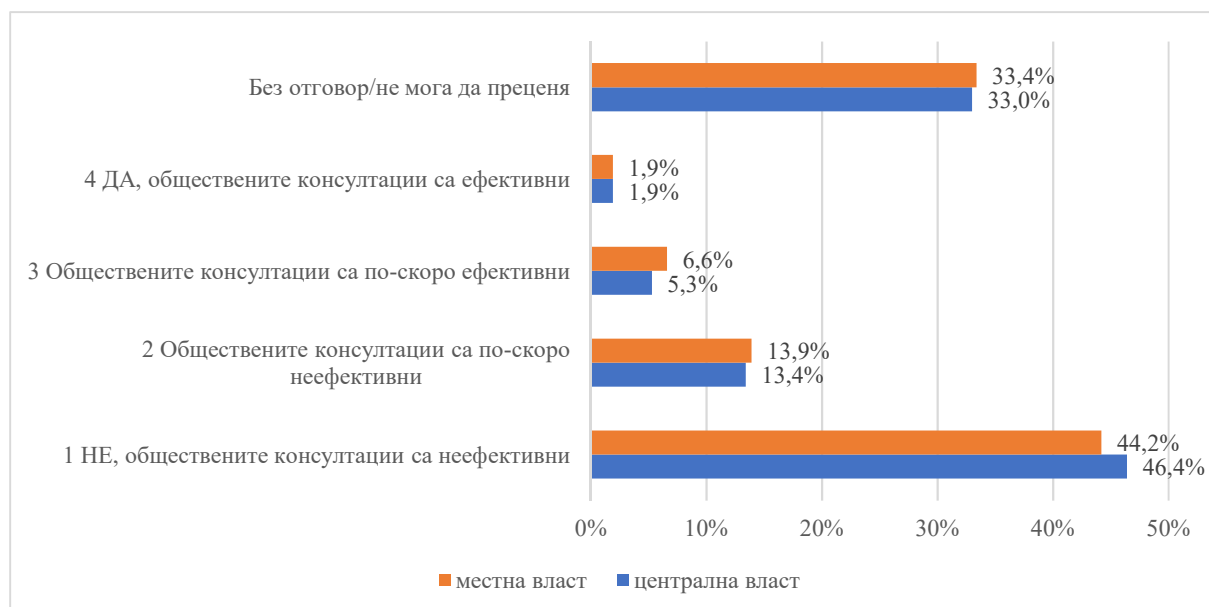
35.7% инициативен комитет, 24.9% неформална организация, 24% отдават предпочитанията си на профсъюз, а 23.6% на бизнес или браншова организация. Нестопанските организации и политическите партии получават доверието на съответно 22.6% и 18.3% от интервюираните. 1 на 100 заявяват, че биха искали да делегират консултационните си права, но нямат доверие в никой тип организация.

Ефективност на провежданите консултации на централни и местно ниво

Няма съществени разлики в оценките на респондентите за ефективността на консултативните процеси на централно и местно ниво, като и едните и другите са почти еднозначно определени като неефективни.

Така 59.8% от интервюираните считат, че провежданите от страна на правителството консултации са неефективни (46.4% са твърдо убедени в подобно твърдение, докато 13.4% изразяват по-нюансирано мнението си, определяйки ги като по-скоро неефективни), а едва 7.2 на 100 ги считат за ефективни, като 1.9 на 100 ги определят като категорично ефективни, а 5.3 на 100 като по-скоро ефективни.

Графика 20. Оценки за ефективността на провежданите обществени консултации от централните и местни власти, %

Картината по отношение оценката на ефективността на провежданите от местната власт консултации е почти изцяло идентична. 1/3 от респондентите не са изразили мнение и в двата случая.

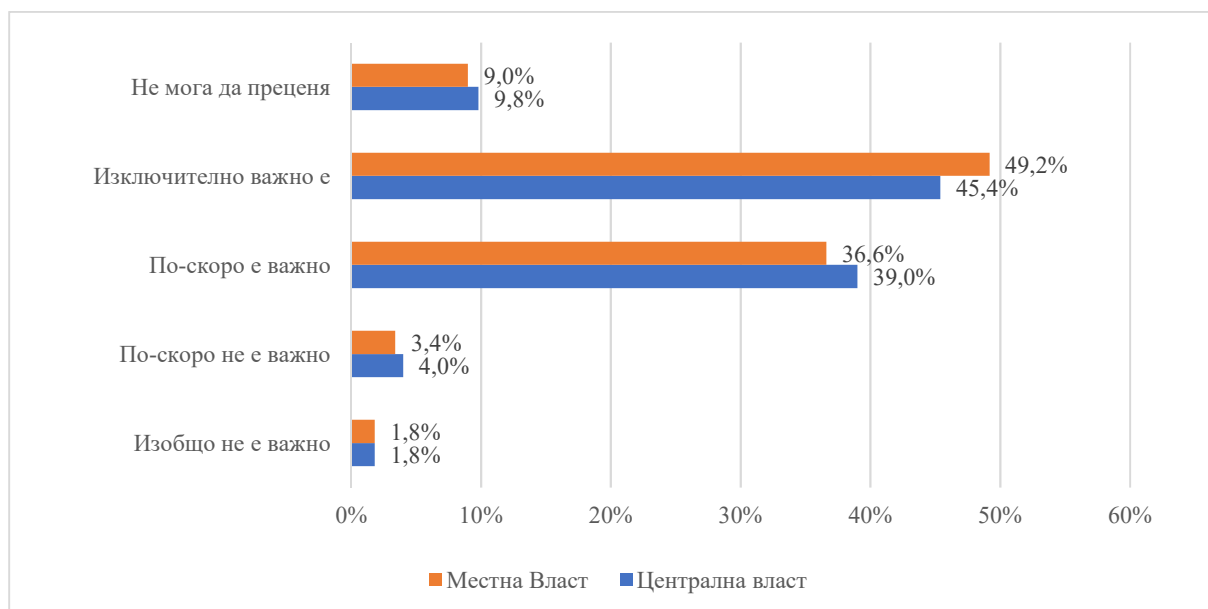
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка на важността от провеждането на допитвания и консултации при вземането на управленски решения

Дори да изглежда на пръв поглед парадоксално, въпреки декларираните сравнително ниски нива на желание за ефективно участие в процесите на обществено обсъждане, българските граждани недвусмислено определят тяхното провеждане като важно както от страна на централната, така и от страна на местната власт.

Графика 21. *Оценки за значението на обществените консултации, провеждани от централните, съответно местните власти, %*

39% от интервюираните определят провеждането на консултации и допитването до гражданите от страна на правителството като по-скоро важно, а 45.4% го определят като "много важно". Почти еквивалентни са и стойностите по отношение и на допитванията от страна на местната власт: 36.6% считат, че е "по-скоро важно", а 49.2% че е "много важно". По този начин съответно 84.4 и 85.8 на 100 от българите считат, че е важно централните и местни власти да се допитват до тяхното мнение. Пренебрежително малко са респондентите, които са на обратното мнение (5.8% считат, че не е важно да се провеждат допитвания за мнението на гражданите по отношение на взимането на решение от централните власти, а 5.2% по отношение на местните власти).

Достъп до информация за провеждането на обществени консултации

Очевидно е, че повечето български граждани нямат реален достъп на информация за провеждащите се в страната обществени консултации. 83.3% от респондентите никога не се попадали на обявления и не са получавали покани за участие в подобни

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

дейности. 7.7 на 100 е делът на респондентите, които заявяват, че са попадали на обявление от страна на местните власти, а 2.1 на 100 е този на гражданите, които са попадали на такива от страна на централната власт. 3.4% е делът на хората, които са попадали както на обявление от страна на централната, така и на местната власт. Единствената социално-демографска променлива, която демонстрира слаби нива на свързаност с достъпа до информация на българските граждани е образованието (Крамер 0.152), като с покачване на образователното ниво се покачва и делът на хората, попадали на обявления за провеждане на обществени консултации. Логично, свързаност, при това много силна, се наблюдава и по отношение на респондентите, които са запознати с процесите за провеждане на обществени консултации като в тази подгрупа делът на попадалите на обявления/покани за консултации е 41.5%.

При подобни ниски нива на информираност за протичането на обществените консултации не трябва да буди учудване факта, че гражданите считат процесите за непрозрачни и не вярват, че властите се стараят истински да отразят тяхното мнение при провеждането на обсъжданията.

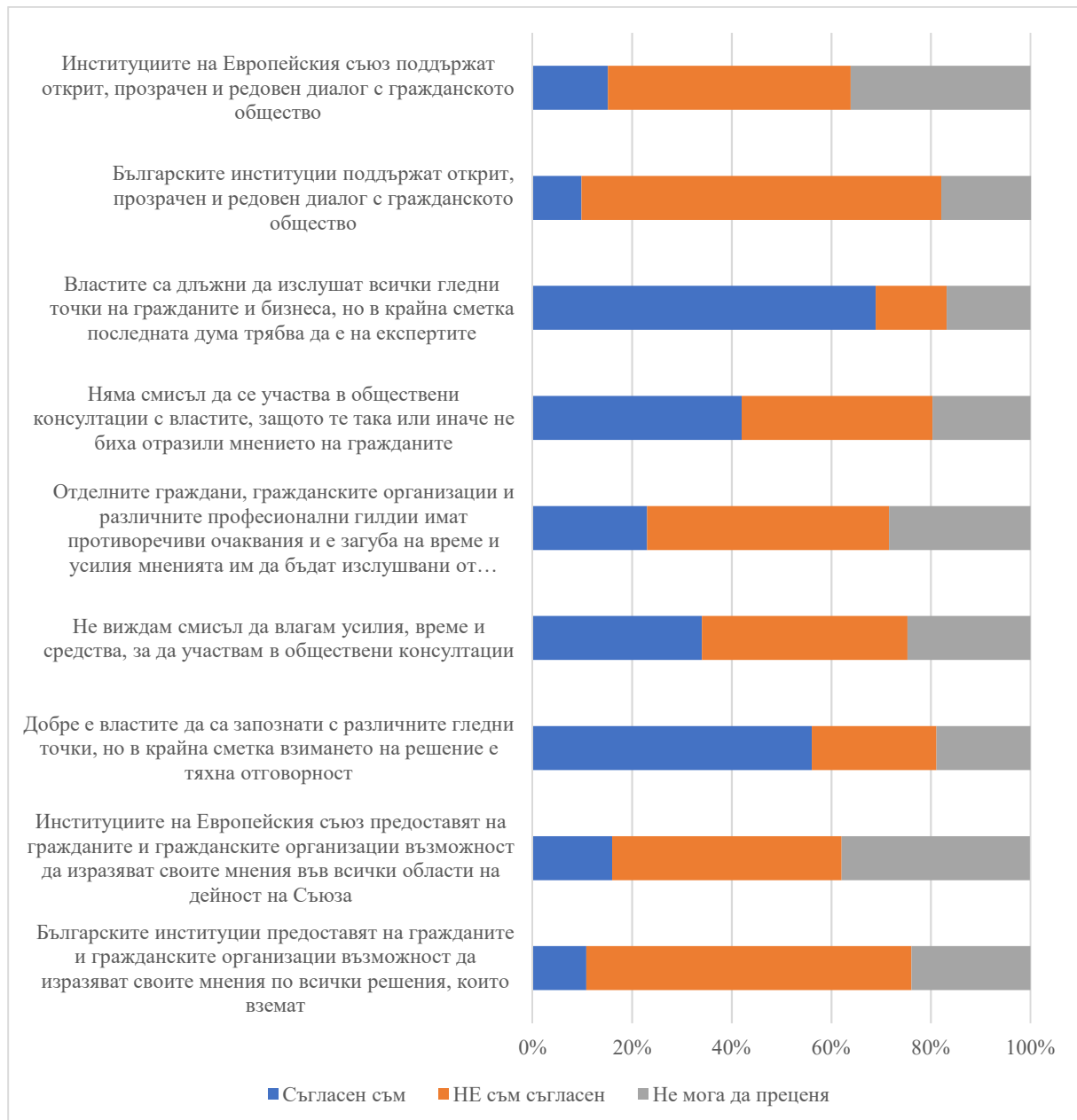
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценки за процесите за взимане на решения, областите които вълнуват българските граждани и поведение в случай на гражданско несъгласие

В този блок от въпросника са концентрирани някои от основните оценъчни аспекти на възприемането от страна на българските граждани по отношение на процеса на провеждане на обществени консултации и отразяването на тяхното мнение от различни институционални актьори.

Графика 22. Съгласие / не съгласие с конкретни твърдения за процеса на провеждане на обществени консултации

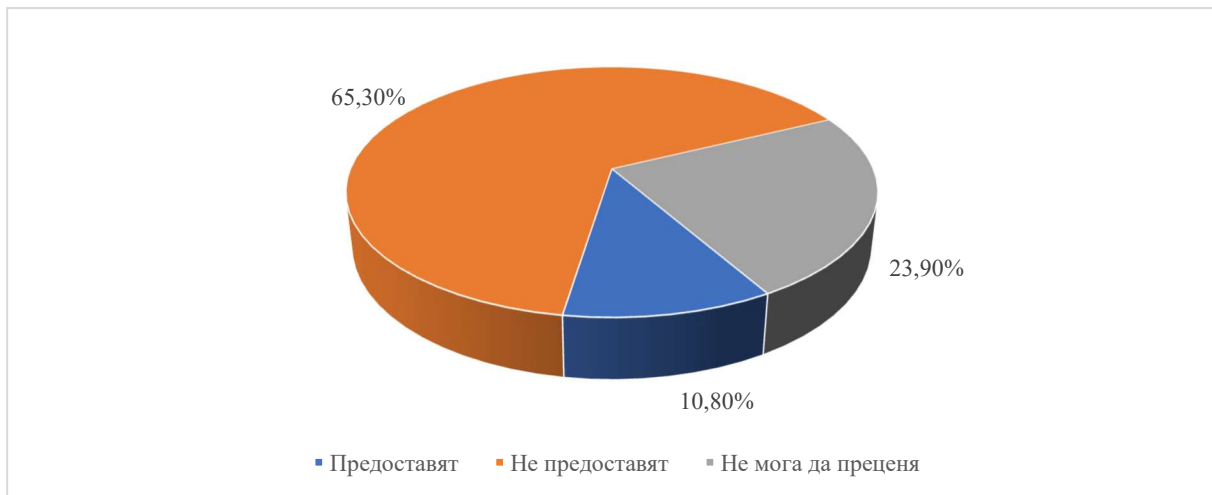
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка на условията, предоставени от българските власти за изразяване на мнение от страна на гражданите и гражданските организации

Силно изразена е чувството, че българските институции не правят достатъчно, за да създадат подходящи условия на гражданите и гражданските организации, за да изразят ефективно своето мнение при взимането на управленски решения. Почти 2/3-ти от респондентите (65.8%) са на подобно мнение, докато 10.8% считат, че подобни условия всъщност са налице. Почти всеки четвърти не е способен да си състави мнение по въпроса. Мнението е доста хомогенно и не се наблюдават никакви изразени нива на статистическа свързаност с други променливи. Единственото, което си струва да се отбележи е, че по-ниско образованите респонденти имат големи трудности при формулирането на мнение, както и че "про-демократично" настроените респонденти са сравнително по-критични към създадените от български власти възможности за изразяване на мнение.

Графика 23. Оценки за предоставените от страна на българските институции възможности на граждани и граждански организации да изразяват своето мнение по всички взети решения, %

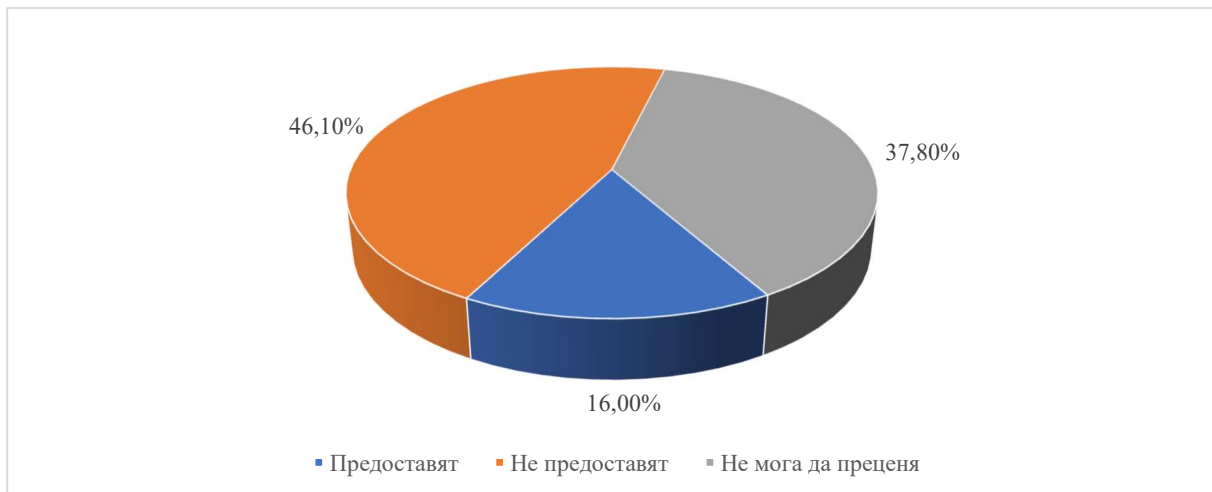
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка на условията предоставени от институциите на ЕС за изразяване на мнение от страна на европейските граждани и граждански организации

Както в повечето социологически изследвания, така и тук се налага констатацията, че българските граждани са склонни да афишират по-високо доверие към институциите на ЕС, отколкото към националните си власти. Въпреки, че през последните години, тази тенденция не е толкова изразена, според респондентите гражданите на ЕС имат все пак по-добри условия, за да бъдат чути:

Графика 24. Оценки за предоставените от страна на институциите на ЕС възможности на европейски граждани и граждански организации да изразяват своето мнение по всички взети решения, %

Ако негативните оценки за условията създадени от българските институции преобладават в пропорция 6:1, то по отношение на институциите на ЕС те преобладават в пропорция малко по-малка от 3:1. Висок е дялът (37.8%) на българите, които нямат мнение по въпроса за условията създадени от европейските институции на гражданите и НПО от съюза да изразяват своето мнение. Отново не се наблюдават статистически значими нива на свързаност с основните наблюдавани променливи.

Информираност за мнението на гражданите и носене на отговорност за взетите решения

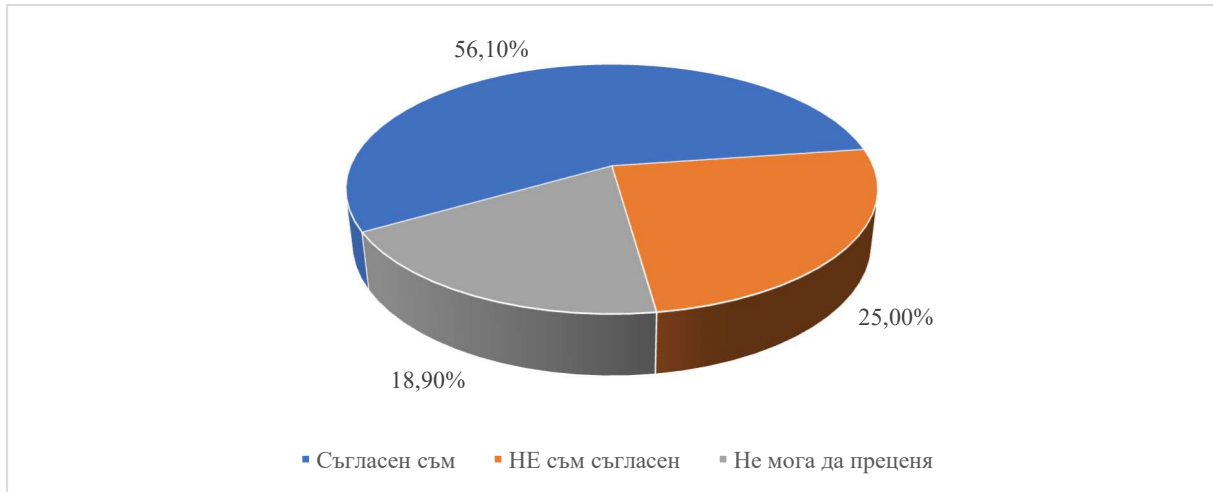
На респондентите е представено следното твърдение: "Добре е властите да са запознати с различните гледни точки, но в крайна сметка взимането на решение е тяхна отговорност", като техните отговори дават много ясна индикация за това дали един път след като мнението им е изразено и чуто, те настояват за безусловното му приемане и отразяване в провежданите политики.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 25. Съгласие на респондентите с твърдението, че след като властите за запознати с мнението на гражданите все пак взимането на решение остава тяхна отговорност, %

Както е видно *Графика 25*, мнозинството българи считат (56.1%), че един път след като вземащите решение са запознати с мнението на гражданите, все пак финалното взимане на решение остава тяхна отговорност.

Подобен висок дял, съчетан с изключително високият дял респонденти, които заявяват, че е важно властите да са запознати с мнението на гражданите, говори за съществуването на нагласи, които по същество не са толкова конфронтационни и които допускат взимането на решение различаващо се от тяхното мнение, стига вземащите решения да са наясно с мненията на гражданите.

Под 20 на 100 от интервюираните (18.9%) не са съгласни с подобно твърдение, а точно всеки четвърти не е дал мнение по въпроса. Няма статистически значими нива на свързаност, като отново се потвърждават тенденциите, ниско образованите респонденти да не могат да формулират мнение (35.7% при респондентите с основно и по-ниско от основното образование).

Готовност за влагане на лични усилия за участие в процесите на обществени консултации

Готовността да се инвестират лични ресурси и средства за включването в колективни действия и процеси е общоприет индикатор за оценка на реалната готовност на индивидите да се включат в колективни проекти или действия, които предполагат използването на личен ресурс.

Малко над 1/3-та от българите (34%) не са склонни да вложат усилия, време и средства, за да се включат в процесите на обществени консултации. На обратното мнение са 41.3% от респондентите, които са готови да отделят от споменатите ресурси,

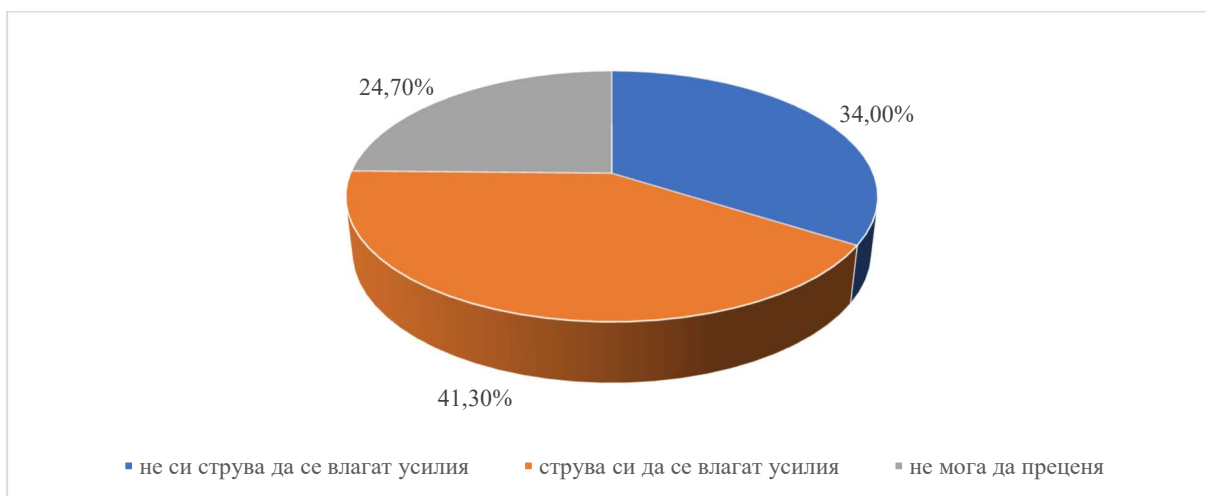

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

за да могат да се включат в процесите на обществени консултации, дори това да им донесе разход на лични средства и ресурси. В същото време всеки четвърти респондент заявява, че не може да прецени дали е готов на подобен разход на средства, време и усилия.

Графика 26. Готовност за влагане на лични усилия, време и средства за пълноценно включване в процесите на обществени консултации, %

Прегледът на свързаността между мненията на респондентите и другите променливи показва слаба статистически значима разлика (Крамер 0.177) във формулираните мнения между жителите на София и областните центрове от една страна и жителите на малките населени места и селата от друга, като първата група декларира по-висока готовност да пожертва усилия и средства, за да се включи пълноценно в обществените консултации. Другата социално-демографска променлива, която има сходни нива на свързаност е образователното ниво, като висшите декларират най-висока готовност за участие в процесите на обществени консултации, въпреки възможността, това да им коства време, усилия и средства. Налага се заключението, че една немалка част от българските граждани е склонна да понесе индивидуалната цена от този тип, за да се включи в обществените консултации.

Нагласи към усилията на намиране на консенсусни решения

По отношение на твърдението, че гражданите, различните граждански сдружения и организации и професионалните гилдии имат противоречиви интереси и очаквания и е загуба на време и усилия мненията им да бъдат изслушвани от властите българите реагират по-скоро негативно, като преобладаващата част отхвърлят подобно твърдение (48.6%). Склонни да се съгласят с подобна формулировка са 23 на 100 от респондентите.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Отново се затвърждава наблюдението, че въпреки че българските граждани не се чувстват включени и представени в процесите на обществени консултации и въпреки, че са крайно критични към тяхната реална ефективност, те все пак намират, че те са важни и наложителни при формирането на политики и управленски решения. Тези тенденции са особено отчетливи при респондентите с по-високо образователни ниво.

Доверие/Недоверие към реалната готовност на властите да отразят мненията в процесите на обществени консултации

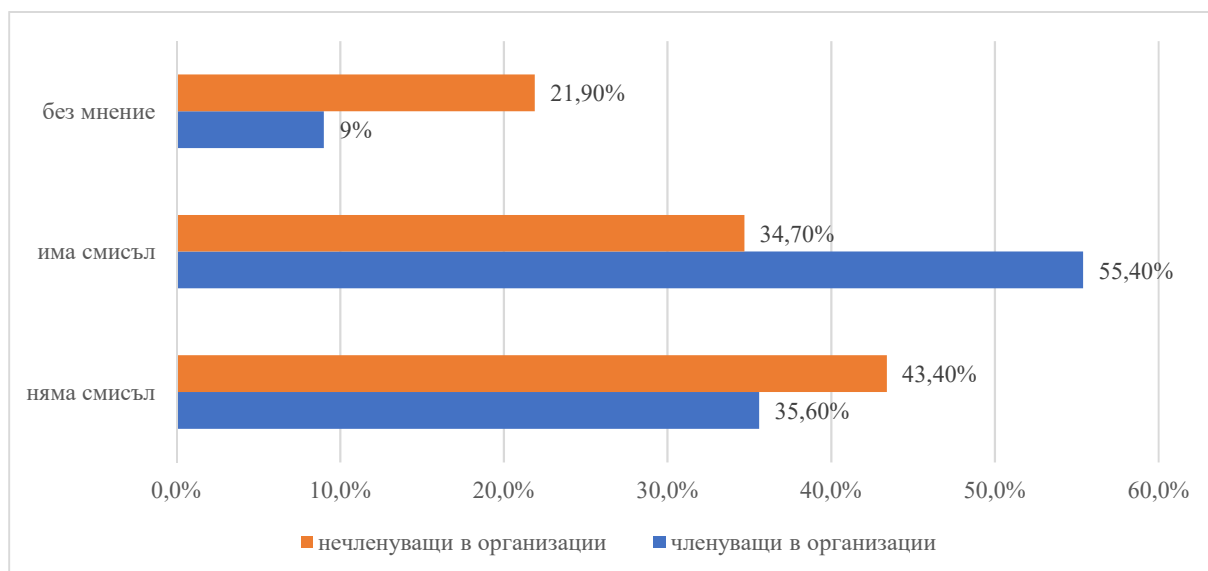
Респондентите са поделени, с лек превес на скептиците, че участието в консултативни процеси може реално да промени намеренията на властите по отношение на взиманите от тях решения. 42 на 100 заявяват, че е безсмислено да се участва в обществени консултации с властите, защото те така или иначе не биха отразили мнението на гражданите. На противното мнение са 38.3% от респондентите, а малко под 20 на 100 нямат реално мнение по въпроса. Няма реално статистически значими свързаности с почти никоя от наблюдаваните променливи. Единствената променлива по отношение, на която се наблюдава статистическа свързаност (Крамер 0.175) е членството в организации. Както е видно от *Графика 27* членовете на различните видове организации са далеч по-малко склонни да вярват, че участието в консултативни форми с властите е лишено от смисъл. Над половината от тях отхвърлят подобно твърдение, като логичното обяснение е, че освен, че различните видове организации са далеч по-представени в процесите на обществени консултации, членовете на организации имат далеч по-ясни наблюдения за ефективността на колективния натиск, който могат да оказват на публичните власти, в сравнение с изолирани и неорганизирани индивиди.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 27. *Преценки за това има ли реален смисъл да се участва в обществени консултации с цел властите да отразят мнението на гражданите, според членството или не в различни организации, %*

Ролята на експертите и експертността

При положение, че са изслушани всички гледни точки и всички заинтересовани страни, последната дума трябва да е на експертите: подобно твърдение споделят цели 68.9% от интервюираните, докато едва 14.3% са на противното мнение.

Ако се върнем към *Графика 22*, където бе тествано сходно твърдение като основната разлика бе, че след като властите вече са чули всички заинтересовани страни, крайното решение и отговорност са техни, можем да заключим, че за българските граждани участието на експерти и включването им във взимането на решения носи допълнителна легитимност на процеса на взимане на решение, особено в ситуации, когато публичните решения и политики не са в унисон с доминиращите социални настроения.

Фактът, че в конкретния случай не се наблюдава статистическа значима свързаност с никоя от наблюдаваните променливи ясно говори, че нагласите към "експертността" са сравнително равномерно разпределени в различните социално-демографски групи, без социалните характеристики на индивидите да имат реално влияние върху отношението им към ролята на експертите.

Оценка за протичане на процеса – ПРП

В оценката си за обществените консултации, в които са участвали респондентите в ПРП средните отговори са "по-скоро не съм съгласен" (2 по скалата от 1 – не съм съгласен до 4 – напълно съм съгласен): предоставената информация беше ясна, пълна и

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

изчерпателна (2.1); не се осигуряват достатъчно добри условия за ефективно обсъждане (напр. зала и т.н.) (1.96 т.е. **по-скоро положително** впечатление в този аспект), беше осигурена информация за приетите и неприетите предложения (1.81) и определеният срок за обществената консултация беше твърде кратък (2.03 т.е. **по-скоро положително** впечатление).

Основната неудовлетвореност е по отношение на предоставената информация преди и след завършване на консултациите.

Респондентите в ПРП дават много по-висока самооценка на познаването на възможностите за участие в обществени консултации спрямо отговорилите в НПП. Над 72% с отговорили "да, в детайли" или "да, най-общо" сравнено с 15% при НПП.

Съвместното разпределение на отговорите на въпроса за познаване на възможностите за участие и ефективността на начина, по който се провеждат обществени консултации от централната, съответно от местната власт извежда неблагоприятна констатация за текущото състояние. Над 57-58% от отговорилите и в двата случая попадат в групата, която смята че **познават добре възможностите за участие** в обществени консултации ("да, в детайли" или "да, най-общо") и **оценяват ефективността им отрицателно** ("по-скоро неефективни" или "неефективни").

По отношение на видовете организации, получаващи доверие, за да представляват интересите на респондентите при обществени консултации има разлики между ПРП и НПП, като нестопанските и бизнес / браншовите организация са по-високо в предпочитанията и съответстват на по-високото доверие към този вид институции, което дискутирахме в предходна секция.

Ранг ПРП	Дял ПРП	Вид	Дял НПП	Ранг НПП
1	53.20%	Гражданско сдружение	55.10%	1
2	45.27%	Нестопанска организация	22.60%	6
3	43.48%	Бизнес / браншова организация	23.60%	5
4	35.81%	Инициативен комитет	35.70%	2
5	21.23%	Политическа партия	18.30%	7
6	20.46%	Неформална организация	24.90%	3
7	13.81%	Синдикат/профсъюз	24.00%	4

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Над 93% от респондентите в ПРП смятат, че е изключително/ по-скоро важно централната и местната власт да се допитват до гражданите при вземането на управленски решения. Делът е малко по-висок от този за НПП (85%), като има и допълнително засилване на отговор "изключително важно", който доминира.

По отношение на процеса на консултиране най-високо съгласие събират твърденията:

- Властите са длъжни да изслушат всички гледни точки на гражданите и бизнеса, но в крайна сметка последната дума трябва да е на експертите (2.98 от 4);
- Добре е властите да са запознати с различните гледни точки, но в крайна сметка вземането на решение е тяхна отговорност (2.95 от 4);
- Институциите на Европейския съюз предоставят на гражданите и гражданските организации възможност да изразяват своите мнения във всички области на дейност на Съюза (2.55 от 4).

Около средните нива са:

- Институциите на Европейския съюз поддържат открит, прозрачен и редовен диалог с гражданското общество (2.30 от 4);
- Българските институции предоставят на гражданите и гражданските организации възможност да изразяват своите мнения по всички решения, които вземат (2.15 от 4);
- Отделните граждани, гражданските организации и различните професионални гилдии имат противоречиви очаквания и е загуба на време и усилия мненията им да бъдат изслушвани от властите (1.77, но това е негативно твърдение с оценка 2.23 от 4 на противоположното "не е загуба на време");
- Не виждам смисъл да влагам усилия, време и средства, за да участвам в обществени консултации (1.84, но това е негативно твърдение с оценка 2.16 от 4 на противоположното "виждам смисъл...").

Под средните нива са:

- Няма смисъл да се участва в обществени консултации с властите, защото те така или иначе не биха отразили мнението на гражданите (2.18, но това е негативно твърдение с оценка 1.84 от 4 на противоположното "има смисъл да се участва в обществени консултации с властите").
- Българските институции поддържат открит, прозрачен и редовен диалог с гражданското общество (1.72 от 4).

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

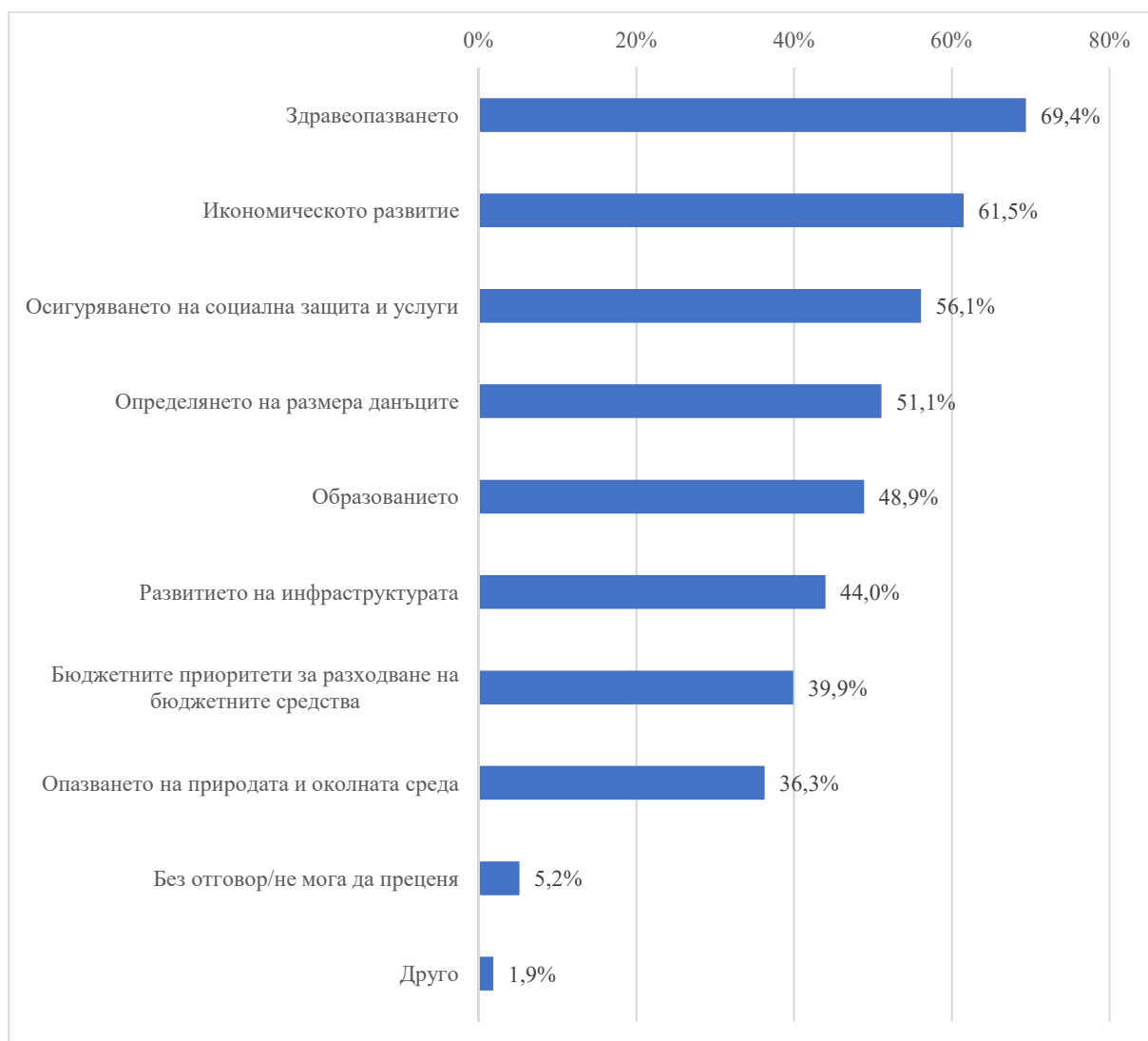
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Обект на консултациите, според НПП

Заявени сфери на интерес по отношение на управленските решения

Най-голям интерес за българските граждани представляват решенията и политиките в сферата на здравеопазването, икономическото развитие, осигуряването на социална защита и услуги и определянето размера на данъците. Всяка от изброените сфери е посочена от поне 50 на 100 от респондентите. По-малко изразен, но все още значителен интерес е заявен по отношение (между 50 на 100 и 1/3-та от респондентите) на следните области: образование, развитие на инфраструктурата, бюджетните приоритети и опазването на природата и околната среда.

Графика 28. *Нива на заявен интерес по отношение взимането на управленски решения в различни сфери, %*

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Здравеопазване – профил на заинтересованите¹¹: Заинтересовани от решенията и политиките в сферата на здравеопазването са по-възрастните респонденти, пенсионерите, жените и представителите на домакинства с доходи около и под средните;

Икономическо развитие – профил на заинтересованите: икономически активните лица, особено работодателите, работещите в частния сектор, самоопределилите се като етнически българи, живеещите в по-малките населени места, представителите на домакинства с доходи около и над средните, респондентите със средно образование;

Осигуряване на социална защита и услуги – профил на заинтересованите: всички групи с местожителство извън София, пенсионерите и самонаетите лица, представителите на етническите малцинства, респондентите които нямат висше образование, по-възрастните респонденти;

Определяне на размера на данъците – профил на заинтересованите: живеещите в областните центрове, респондентите със средно образование, самонаетите лица, представителите на българския етнос, икономически активните лица, лицата над 42 годишна възраст, мъжете;

Образование – профил на заинтересованите: живеещите в София и областните центрове, хората с образование над средното и особено висшистите, учащите, работещите в НПО сектора, самоопределилите се като етнически българи, представителите на домакинства с доходи около средните, икономически активните лица, най-младите респонденти (18-29 годишните);

Развитие на инфраструктурата – профил на заинтересованите: живеещите в Северозападен, Североизточен и Югозападен райони за планиране, самонаетите лица и работодателите, представителите на домакинства с по-високи доходи, икономически активните лица, мъжете;

Определянето на бюджетните приоритети при разходването на средствата – профил на заинтересованите лица: живеещите в селата, респондентите със средно образование, работещите в публичния сектор, икономически активните лица, определящите като важно България да бъде демократична държава, запознатите с правилата за провеждане на обществени консултации, мъжете;

Опазване на природата и околната среда – профил на заинтересованите лица: живеещите в София и областните центрове, висшистите, самонаетите лица и работодателите, учащите, определящите като важно България да бъде демократична държава, членуващите в организации, самоопределящите се като етнически българи;

¹¹ Профилите представят най-заинтересованите групи респонденти, които се отклоняват и надвишават средните стойности без да се взимат предвид точните нива на свързаност между променливите.

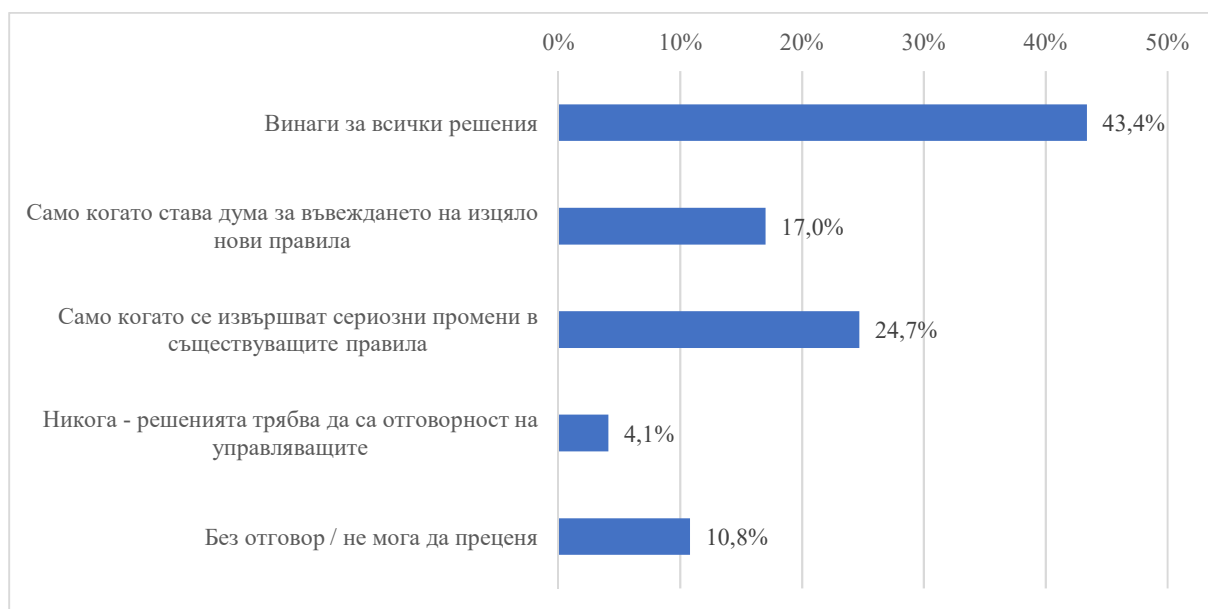
"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

В кои случаи да се провеждат обществени консултации

Според 43.4% от интервюираните власти са длъжни да подлагат на обществени консултации всички свои решения, без изключения. 24.7 на 100 намират, че обществени консултации са нужни, само когато се извършват сериозни промени в съществуващите правила, докато 17 на 100 намират, че обществените консултации са наложителни при въвеждането на изцяло нови правила. 4.1% е делът на българските граждани, които мислят, че няма нужда от провеждане на обществени консултации, а решенията трябва да са изцяло отговорност на управляващите.

Графика 29. Случаи, в които трябва да се провеждат обществени консултации, %

Въпреки, че немалка част от интервюираните посочват, че консултации са нужни или при намерения за сериозни нововъведения или при такива за сериозни промени в съществуващи правила (41.7%), делът на българите, които искат провеждането на обществени консултации по всички управленски решения може да бъде определен единствено като висок. Няма данни за статистическа свързаност с някоя от останалите променливи в изследването.

Готовност за участие във и организиране на протестни действия

Социологически е трудно да се прецени дали заявките за участие или организиране на протестни действия кореспондират на реалната готовност на респондентите да се включат в подобни процеси и още по-деликатен е въпросът, доколко гражданите, които са склонни да предприемат подобни действия биха намерили съмишленици или организации, които да припознаят като легитимни организатори на протестни действия. На декларативно ниво, българските граждани са

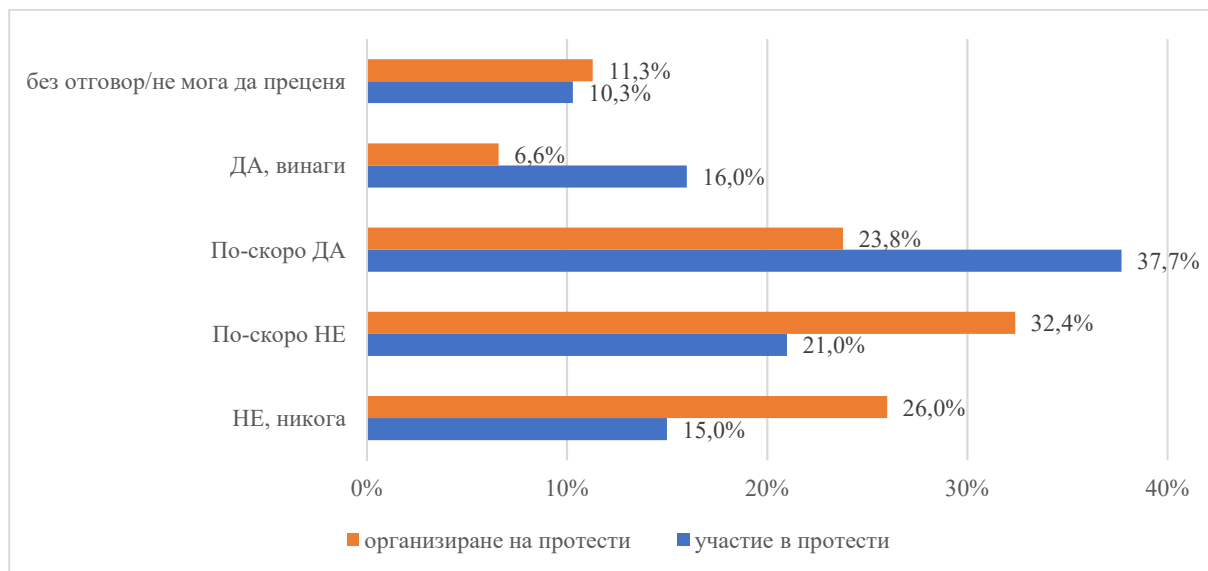

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

по-склонни да се включат в протести (53.7% изразяват подобна готовност, като 16% заявяват, че биха протестирали при всеки подобен случай, докато 37.7% избират умерената формулировка "по-скоро ДА"), отколкото да посветят усилия за организирането им (30.4% са готови да организират протести, като 6.6 на 100 твърдят, че биха станали организатори при всеки подобен случай, докато 23.8 на 100 избират умерената формулировка "по-скоро ДА").

Графика 30. Заявени нива на готовност за участие във и организиране на протести, когато гражданите са сигурни, че решенията на управляващите са погрешни, %

Делът на българските граждани, които никога не биха положили усилия да организират протести е 26%, а 15% са респондентите, които категорично заявяват, че никога не биха взели участие в протести. По-скоро не биха организирали протести 32.4% от респондентите, а по-скоро не биха участвали 21%.

Статистически значима свързаност с нагласите за участие в протести се наблюдават със следните променливи:

- *социално политическа заинтересованост:* (Крамер 0.203; умерена свързаност) – социално-политически заинтересованите българи са почти 3 пъти по-склонни да посочат категорично, че ще се включат в протест от незаинтересованите (21.9 на 100 спрямо 7.9 на 100), а делът им е по-висок и сред тези, които заявяват, че по-скоро биха се включили (42.1% спрямо 31.9%);

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

- *икономическа активност*: (Крамер 0.212 умерена свързаност) – 60.4% от икономически активните лица са склонни да се включат в протести спрямо 42.4% при икономически неактивните;
- Умерено слаби нива на свързаност се наблюдават и по отношение *местоживеенето* (Крамер 0.150; жителите на столицата и областните центрове са по-склонни да се включат в протести) и *членуването в организации* (Крамер 0.150; членуващите в организации демонстрират по-голяма готовност за участие в протести).

Статистически значима свързаност с нагласите за организиране на протести се наблюдават със следните променливи:

- *местоживеене*: (Крамер 0.214; умерена свързаност) – 8.7% от жителите на столицата и областните центрове¹² заявяват, че биха организирали протест всеки път, когато са сигурни, че властите взимат погрешно решение спрямо 3.8% в малките градове и селата като първите са по-представени и сред условно готовите да организират протестни действия: 27.4% спрямо 19.6% в малките населени места.
- Умерено слаби нива на свързаност се наблюдават по отношение на редица променливи: *пол* (мъжете са по-склонни да бъдат сред организаторите на протести от жените), *социално политическа заинтересованост* (определящите се като заинтересовани от социално-политическия живот се заявяват по-често в ролята на потенциални организатори на протести), *членство в организации* (членуващите се декларират по-често от останалите като готови да организират протести).

Обект на консултациите, според ПРП

Областите на вземането на управленски решения от интерес за респондентите на ПРП показват известни разлики спрямо НПП.

Ранг ПРП	Дял ПРП	Тема	Дял НПП	Ранг НПП
1	63.53%	образованието	48.90%	5
2	62.54%	икономическото развитие	61.50%	2
3	54.62%	здравеопазването	69.40%	1

¹² Подобни тенденции са особено валидни за София, където кореспондиращите дялове са съответно 11,8% и 32%.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Ранг ПРП	Дял ПРП	Тема	Дял НПП	Ранг НПП
4	52.31%	опазването на природата и околната среда	36.30%	7
5	45.05%	осигуряването на социална защита и услуги	56.10%	3
6	46.37%	развитието на инфраструктурата	44.00%	8
7	43.73%	бюджетните приоритети за разходване на бюджетните средства	39.90%	6
8	42.41%	определянето на размера данъците	51.10%	4
9	14.03%	друго	1.90%	9

Сфери с директна връзка към доходите на респондентите като: Осигуряването на социална защита и услуги, Бюджетните приоритети за разходване на бюджетните средства и Определянето на размера данъците са по-ниско сред приоритетите на участниците в ПРП, които имат по-висока медиана на дохода, сравнени с участниците в НПП.

Най-високо ранкираните области по доходи на човек от домакинството в ПРП са:

	до 500 лв.	501-700 лв.	701- 1000 лв.	1001- 1500 лв.	1501- 2600 лв.	над 2601 лв.
опазването на природата и околната среда	2: 61.43%	52.81%	50.39%	48.57%	48.84%	58.18%
икономическото развитие	58.57%	2: 61.80%	2: 59.06%	2: 62.86%	1: 61.63%	1: 74.55%
здравеопазването	1: 62.86%	51.69%	53.54%	58.10%	52.33%	58.18%
осигуряването на социална защита и услуги	60.00%	43.82%	48.03%	47.62%	40.70%	32.73%
определянето на размера данъците	48.57%	40.45%	37.01%	43.81%	39.53%	56.36%

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

	до 500 лв.	501-700 лв.	701- 1000 лв.	1001- 1500 лв.	1501- 2600 лв.	над 2601 лв.
образованието	61.43%	1: 68.54%	1: 60.63%	1: 63.81%	1: 61.63%	2: 67.27%
бюджетните приоритети за разходване на бюджетните средства	44.29%	46.07%	44.88%	41.90%	41.86%	47.27%
развитието на инфраструктурата	47.14%	38.20%	48.03%	44.76%	50.00%	56.36%

Двете най-високо ранкирани области по вид заетост са икономическото развитие и образование във всяка една група, като **образование** е водещо за двете най-многобройни (*служител на трудов договор и самонает*), а **икономическото развитие** е водещо за останалите (*работодател, учащ, пенсионер и не работя*).

Според 43.4% от респондентите в ПРП властите трябва да подлагат **всички** свои решения на обществени консултации с гражданите, което съответства точно на отговора в НПП, но опции "когато става дума за въвеждането на изцяло нови правила или значителни финансови разходи" и "само когато се извършват сериозни промени в съществуващите правила или увеличаване на финансовите разходи" са събрали близък до посочения резултат (около 40%) поради множество допуснати отговори за разлика от НПП, където тези опции имат 17-25% поради взаимоизключващите се отговори.

Разпределението на отговорите за склонност за участие в протести и/или в организирани групи за натиск ако има убеденост, че управляващите са взели погрешно решение (ДА, винаги – 18.32%, по-скоро ДА – 43.23%, по-скоро НЕ – 24.26%, НЕ, никога – 6.60%, без отговор – 7.59%) има **много близо разпределение** до отговорите в НПП.

Запознатост с Портала STRATEGY.BG

Едва 1.7 на 100 е делът на българските граждани (НПП), които заявяват, че са посещавали интернет Портала за обществени консултации STRATEGY.BG. 5.6% заявяват, че са чували за портала, но не са го посещавали. Повече от 9 от всеки 10 българи (90.6%) не са запознати със съществуването на интернет сайта, използван от българските власти за провеждането на онлайн консултации. Очевидно е, че Порталът не е популярен сред българските граждани, като дори тези, които заявяват познания и професионално обусловен интерес не прибъгват до консултирането му. Делът на ползващите интернет сайтът е прекалено малък, за да се правят смислени

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

статистически заключения, но може да се предостави следният описателен профил на ползвателите му: почти изцяло висшисти и почти изцяло икономически активни.

Отношението на ПРП към Портала за обществени консултации STRATEGY.BG по четиристепенна скала (от 1 категорично несъгласие до 4 категорично съгласие) дава **неутрални оценки в средата на скалата:**

- Порталът за обществени консултации осигурява възможност за ефективно участие в обществени консултации – 2.37;
- Порталът за обществени консултации осигурява навременна информация за предстоящи обществени консултации – 2.46;
- Порталът за обществени консултации осигурява информация за предстоящите решения на правителството/местната власт – 2.29;
- STRATEGY.BG е подходящ инструмент за обществени консултации – 2.46;
- Обществените консултации са едностранни, липсва обобщение на изразените мнения и взетите решения – 2.26.

Отговорите са индикатор, че е необходима промяна за повишаване на ефективността на този инструмент.

Действия в случай на предстоящи, промени пряко касаещи гражданите

На *Графика 31* са представени графично потенциалните стратегии на гражданите в случай на предстоящи промени, които ги засягат пряко.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Графика 31. Избор на поведение в случай на предстоящи промени пряко касаещи гражданите, %

В синьо са посочени стратегиите, които са от индивидуален тип, а в жълто тези, които предполагат участието в някакви колективни форми на организиране. Доминира по-скоро индивидуализирания подход: над половината респонденти са посочили, че ще потърсят информация за промените, малко над 35 на 100, че ще проследят обществените обсъждания. Включването в подписка, въпреки, че е индивидуален акт, все пак може да бъде разглеждано като форма от координирани колективни действия. 22.1% ще се възползват от социалните мрежи, за да изразят мнението си (индивидуален акт), а 14.9 на 100 заявяват, че ще положат усилия да се включат персонално в обществените обсъждания. 9.1% ще напишат предложение или ще подадат сигнал до релевантните институции. 13% са склонни да потърсят организация, която да изрази техния интерес, а 12.9% заявяват готовност да се включат в създаването на организация, която да отстоява техните интереси.

Отново се затвърждава тенденцията за доминиращата нагласа към изразяване на индивидуализирано мнение и наличието на дефицит в доверието към всякакви форми на организации: както по отношение на самите институции, така и по отношение на почти всички форми на колективно, организирано действие.

Заявената проактивност на респондентите в ПРП очаквано е значително по-висока от тази на респондентите в НПП. Предпочитаните действия при определени предстоящи промени в правилата, които представляват интерес за отговорилия са:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Ранг ПРП	Дял ПРП	Действие	Дял НПП	Ранг НПП
1	84.98%	ще потърся информация за промените	51.30%	1
2	66.67%	ще следя общественото им обсъждане	35.70%	2
3	61.39%	ще се включва в общественото им обсъждане	14.90%	6
4	44.06%	ще напиша предложение/сигнал до институциите за промените	9.10%	9
8	21.78%	ще потърся гражданска/и организация/и, която да изрази мое	13.00%	7
7	23.27%	ще потърся съмишленици, за да се организираме и да представим нашето мнение	12.90%	8
5	41.42%	ще се включа в подписка/петиция, включително електронна петиция	28.90%	3
6	33.17%	ще използвам социалните мрежи, за да изразя моето мнение	22.10%	4
9	0.66%	няма да предприема нищо	17.20%	5

Съобразяване с мнението на гражданите или понасяне на отговорност за взетите решения от страна на властите

Въпросът, който предлага алтернативен избор между твърдението, че

"държавните и местни органи носят цялата отговорност за взетите решения и не е задължително да се съобразят с преобладаващото мнение на гражданите, участвали в обществена консултация"

и твърдението, че

"държавните и местни органи задължително трябва да се съобразяват с преобладаващото мнение на гражданите, участвали в обществена консултация",

българските граждани (НПП) изключително силно клонят към мнението, че властите са длъжни да се съобразят с доминиращите мнения при провеждане на обществените консултации.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

На това мнение са почти 8 от всеки 10 интервюирани (78.4%), докато едва 9.5% са на противоположното мнение. Мнението е изключително хомогенно и не се наблюдават статистически значими свързаности. Единственото изключение е групата на хората с основно и по-ниско от основното образование, които имат трудности да формулират отговор. Всички респонденти със завършено поне средно образование демонстрират почти пълно единомислие и не се наблюдават други междугрупови различия.

Този въпрос бе формулиран като контролен въпрос на доста сходен по формулировка въпрос, представен на *Графика 24* по-горе.

Видно е, че когато формулировката на питането включва елемент на открито несъобразяване с тяхното мнение, каквато липсва в предходната формулировка, те са настроени много по-конфронтационно.

Подобни значими различия при сходни формулировки говорят за важноста на начина, по който гражданите възприемат мястото си в процесите на взимане на решение и за една непостоянност на нагласите по тази тема.

Много сходна е позицията на участниците в ПРП и НПП, като 75% и повече от участвалите считат, че **държавните и местни органи задължително трябва да се съобразяват с преобладаващото мнение на гражданите, участвали в обществена консултация.**

Трудности препятстващи пълноценното участие на гражданите в процесите на обществени консултации¹³

Според българските граждани основните пречки пред участието им в процесите на провеждане на обществени консултации са от информационен характер: 39.3% заявяват, че до тях не достига никаква информация за провеждането на консултациите, а 36.3% се чувстват информационно несъстоятелни, защото не познават дори правилата за провеждане на обществени консултации. Допълнителни 23.4 на 100 не са наясно и биха искали разяснение по целите на провеждането на консултациите. Според 19.9% липса обратна връзка при провеждането на тези процеси, дори за включилите се в тях, а 19% имат забележки към представителността и легитимността на вземащите участие в обществените консултации. Едва 17.4% е делът на тези, които намират, че проблемите са свързани с липсата им на време и значителните усилия, които би им коствало пълноценното участие в различните консултативни формати.

Посочени са основно пречки свързани с липсата на информираност и липсата на информация за тези процеси в релевантните за българските граждани информационни канали. В този смисъл особен интерес будят предпочитаните информационни канали,

¹³ Посочените данни надхвърлят 100 процента, поради възможността на респондентите да посочват до 3 отговора.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

чрез които българските граждани предпочитат да се информират за предстоящите нормативни промени и за възможностите за участие в обществени консултации по тях.

Основните проблеми, идентифицирани от респондентите са:

Ранг ПРП	Дял ПРП	Проблем	Дял НПП	Ранг НПП
1	40.43%	липса на обратна връзка за участниците в обществените консултации	19.90%	4
2	35.31%	до мен не достига информация за провеждането на обществени консултации	39.30%	1
3	29.54%	неясна представителност на участниците в обществените консултации	19.00%	5
4	27.72%	липса на достатъчна експертиза от страна на участниците в обществените консултации	11.60%	7
5	24.09%	липсват разяснения за целите на обществените консултации	23.40%	3
6	17.49%	значителното време и усилия, които би ми струвало, за да н	17.40%	6
7	13.20%	информацията в консултациите е твърде обща, не разбирам какво се иска от мен	9.50%	8
8	11.55%	проблеми от технически характер, свързани с възможностите	4.90%	9
9	10.40%	не познавам правилата за провеждане на обществени консултации	36.30%	2
10	5.78%	друго	0.50%	10

Основна разлика между НПП и ПРП е непознаването на правилата сред голям дял от респондентите в НПП.

Според основната част от респондентите (85.64% – ПРП и 61.70% – НПП) обществените консултации могат да подобрят качеството на законодателния процес.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Предпочитани информационни канали за предстоящи промени в нормативната уредба и възможностите за участие в обществени консултации

Отново сме свидетели на твърди предпочитания към осигуряването на достъп и получаването на информация по интернет: 61.7% от респондентите са посочили, че биха искали да се информират за предстоящите законови промени и обществените консултации свързани с тези промени от електронните медии, а на следващо място по дял на предпочитанията са социалните мрежи в интернет. Едва след това са класирани класическите печатни медии, които са посочени като възможен канал за достъп до информация от 32.3 на 100 от интервюираните. Немалък е и дялът на гражданите, които биха искали да се информират от специализирани в областта уеб сайтове. Интересно е, че цели 15.3% заявяват готовността да получават персонализирана информация. Допълнително потвърждение за притегателността на достъпа до информация онлайн буди фактът, че 8.2% биха искали да имат достъп до мобилни приложения, специализирани в подобна информационна дейност. Предпочитанията на българските граждани за тези информационни канали затвърждава цялостното впечатление от изследването за желанието им за повече индивидуализиран онлайн достъп до информация и до самите процеси на обществени консултации.

Откъде бихте предпочели да се информирате за предстоящи промени в нормативната уредба и за възможностите за участие в обществените консултации по тях?

Ранг ПРП	Дял ПРП	Информационен източник	Дял НПП	Ранг НПП
6	10.73%	от печатните медии	32.30%	3
2	67.16%	от електронните медии	61.70%	1
1	69.47%	от специализирани уеб сайтове	28.80%	4
4	27.39%	от социалните мрежи в интернет	33.20%	2
5	13.86%	от приложения за мобилни телефони	8.20%	6
3	36.80%	чрез персонализирана информация	15.30%	5

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

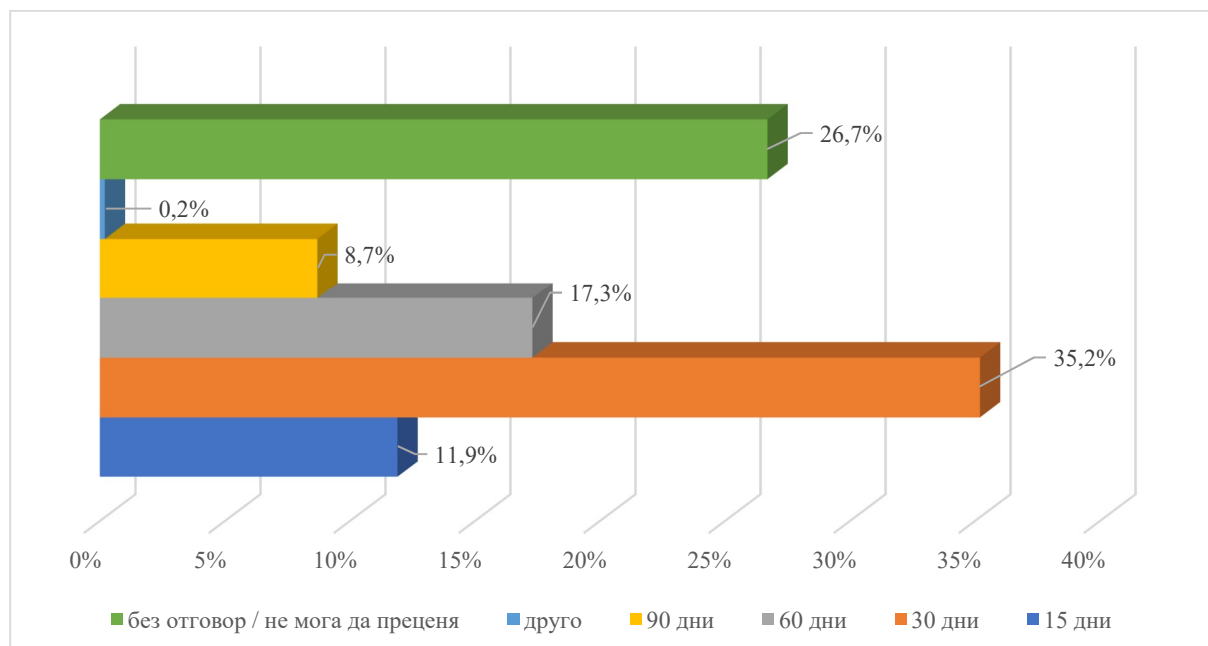
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Предпочитания относно минималните срокове за провеждане на обществени обсъждания от страна на властите

35.2% от интервюираните посочват 30 дневният срок като оптимален при провеждането на обществени консултации от страна на властите. 26 на 100 е делът на гражданите, които настояват за по-дълги срокове на обсъждане, като 17.3 на 100 се обявяват в подкрепа на 60 дневни срокове за провеждането на консултации, а 8.7 на 100 считат, че 90 дневният срок би бил най-удачен за провеждането на ефективни консултации. За по-кратък, 15 дневен срок се обявяват 11.9% от интервюираните. Няма реални статистически значими измерения на свързаност с различните фактори.

Като интересна аномалия може да бъде споменато съществуването на доста масово предпочитание към по-дългите форми на обсъждане в Югоизточния район за планиране.

Графика 32. Предпочитания относно продължителността на провеждането на обществени консултации (в брой дни), %

Логичният минимален срок, който властите следва да определят за провеждане на обществени консултации според участниците и в ПРП и НПП е **30 дни** (съответно 45.71% и 35.20% от респондентите) с второ предпочитание 60 дни (съответно 26.40% и 17.30%). Разликата се дължи на по-големия процент без преценка в НПП.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Оценка за ефективността на възможните форми за взаимодействие между управляващи и граждани

Най-високи нива на одобрение за подходящ формат на провеждане на обществените консултации генерира случването им под формата на изрично и ясно регламентиран в законодателство процес на срещи между управляващи и граждани (42.6%). Следващите две форми на провеждане на консултациите, обаче, практически отново затвърждават констатираното желание на българските граждани да изразяват индивидуализирани мнения в процеса на обществени консултации, които да бъдат статистически отчитани, имайки тежестта на вот: 38.9% намират, че най-удачни са формите на обществени консултации базирани върху пряката демокрация, а 33.6% посочват доста идентичният по смисъла си отговор, *"чрез провеждането на редовни социологически проучвания след цялото население"*. Следващият по честота отговор (29.6%) донякъде смесва елементи на взаимодействие с властите и елементи на индивидуализирано отчитане на мнението: *"чрез електронен интерактивен портал, който позволява излагане на аргументи, дебати, гласувания и комуникация между граждани и управляващи"*.

За запазване на сегашния формат на провеждане на обществени консултации, който както вече констатирахме е слабо познат на българските граждани, се произнасят едва 3.6% от респондентите.

Как според Вас следва да бъде организирано взаимодействието между гражданите и управляващите, за да бъде ефективно?

Ранг ПРП	Дял ПРП	Вид взаимодействие	Дял НПП	Ранг НПП
2	57.76%	като задължителен изрично предвиден в законодателството ясен консултативен процес на срещи между граждани и управляващи	42.60%	1
1	74.92%	чрез електронен интерактивен портал, който позволява излагане на аргументи, дебати, гласувания и комуникация между граждани и управляващи	29.60%	4
4	30.53%	като редовни социологически проучвания сред цялото население и групите на заинтересованите лица	33.60%	3
	3.80%	като се запази сегашния формат на	3.60%	

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

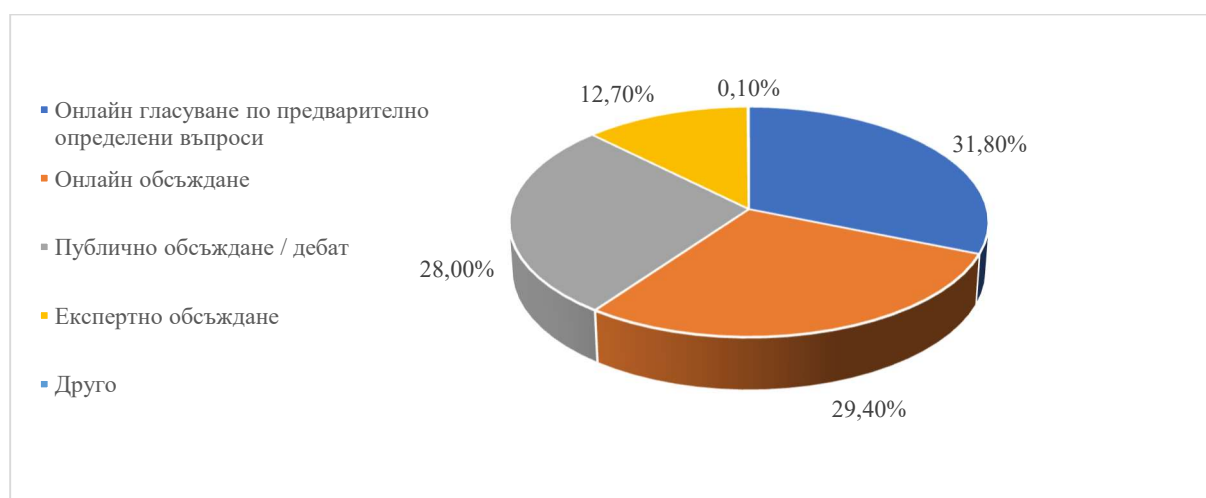
по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Ранг ПРП	Дял ПРП	Вид взаимодействие	Дял НПП	Ранг НПП
взаимодействието				
3	36.14%	чрез формите на пряката демокрация	38.90%	2
	2.64%	друго	0.30%	

Предпочитана форма на включване в обществени консултации

Цялостният анализ дотук затвърждава впечатлението, че българските граждани до голяма степен си представят включването си в обществени консултации под формата на индивидуализирано гласуване по предварително зададени въпроси, което силно напомня по структурата си на участието в референдуми.

Графика 33. Предпочитани форми за включване в обществени консултации, %¹⁴

Референдумите, (вж. *Графика 14*) са и недвусмислено най-предпочитаното средство за участие в процесите на взимане на решения. Така, не бива да буди учудване фактът, че най-предпочитаната форма за включване в процесите на обществени консултации са и онлайн допитванията по предварително формулирани въпроси (31.8%). Сравнително висок е и дялът на желаещите да се включат в онлайн обсъждания (29.4), което е все пак някаква интерактивна форма на обмен на мнения и информация и не е толкова индивидуализирана, колкото директното гласуване за различните опции. В

¹⁴ Графично не е представена категорията "друго", която съставлява 0.1% от всички отговори.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

публично обсъждане или дебат изразяват предпочитание да включат 28 на 100 от българските граждани. 12.7% заявяват готовност да бъдат част от експертно обсъждане.

Това, което е недвусмислено ясно е, че българските граждани искат да бъдат част от онлайн консултации, които са предпочитани пред "класическите" форми на провеждане на консултации

Графика 34. Предпочитанията относно формите на включване в процесите на обществени консултации. Кумулирани дялове за класически тип и онлайн консултации, %

Оценка за потенциала на обществените консултации да подобрят качеството на нормативната уредба

Въпреки неколкостранно заявения си скептицизъм по отношението на обществените консултации в страната 61.7% от българите все пак вярват, че ефективни консултацияните процеси биха могли да подобрят качеството на нормативната уредба в страната. 14.8% са на противното мнение. Почти всеки четвърти не е формулирал мнение по този въпрос. Умерена свързаност се наблюдава по отношение на социално-политическата заинтересованост на респондентите (Крамер 0.208) като гражданите, които се определят като заинтересовани са далеч по-уверени във възможността процесите на обществено консултиране да подобряват нормативната уредба. Умерено слаба свързаност констатираме по отношение на фактора образование (Крамер 0.183) като с нарастване на образователния ценз, нараства и делът на оптимистите. Сходна е и картината по отношение на фактора членство в организации (Крамер 0.173) като членуващи в организации са тези, които възлагат надежди ефективното провеждане на консултациите да подобри нормативната уредба.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

РЕЗУЛТАТИ ОТ КАЧЕСТВЕНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ

Интервюта

Резултатите от проведените интервюта представят обобщените мнения на неправителствения/гражданския сектор, бизнес сектора и отделни граждани.

На какво се основават исканията на заинтересованите страни за провеждане на консултации

НПО са на мнение, че консултациите са необходими от момента, в който се появи необходимост от промяна и трябва да се провеждат с възможно най-широкия кръг хора, защото тогава могат да възникнат най-много и най-различни решения. *"В началния момент, преди администрацията да е дала насока, могат да се появят по-прости и евтини решения."* Според представителите на организациите в повечето случаи в момента те се правят в последния момент и не са добре обмислени. Те изтъкват, че информацията за проблемите, които да решава администрацията, е извън нея и това налага тя да се консултира с онези, които я притежават. Заинтересованите страни разполагат с информация и трябва възможните решения да бъдат съгласувани с тях. *"Трябва да се консултира, защото властта трябва да работи за гражданите. Така се повишава се и доверието във властта."* (НПО)

Сходни аргументи изтъква и бизнеса. Според неговите представители властта не е субект на правилата, а консултираните страни. Консултациите са нужни на властта, за да се ориентира къде може да бъде консенсуса и да го постигне. Взаимодействието е важно за бизнеса, защото хората в администрацията не знаят той какви затруднения изпитва. Бизнесът може да каже как да се подобрят нещата. Законодателните намерения трябва да се проверят в практиката и това може да се направи от организациите, които реално работят, за да се осигури среда, която позволява намаляване на административната и регулаторна тежест за бизнеса или опростяване на административните пречки пред него. (бизнес)

Според повечето граждани консултациите са задължителни и трябва да се провеждат по инициатива на управляващите/вземащите решенията, а не след медийно раздухване на даден проблематичен закон или наредба. Те считат, е общественото обсъждане ще даде представа на управляващите за обществените нагласи на основните ползватели на законите и регулациите и основните засегнати от тях. *"Така властта ще се сдобие с по-добра представа за нуждите на гражданите и общественото недоволство ще бъде намалено."* Гражданите посочват, че е необходима по-гъвкава комуникация с тях и използване на по-модерни канали за тази комуникация. (граждани)

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Защита на интереси в консултациите

Гражданските организации изхождат от убеждението, че всички заинтересовани имат пряк интерес правилата да се прилагат по най-добрия начин. Те искат начина на правене на политики да се подобри цялостно и считат, че консултациите са основен инструмент за това. Има определени теми, по които те се чувстват много подготвени и трябва винаги да бъдат чути. Движени са от интереса да предлагат решения и иновации и да фокусират политическо и гражданско внимание върху конкретни неща. Повечето граждански организации не вземат отношение по всякакви въпроси. (НПО)

Бизнесът обръща внимание, че регулацията предизвиква и разходи и има първични, вторични и следващи ефекти. Той има пряк интерес да бъде страна в законотворчеството и да участва в обществените консултации по всички въпроси и регулациите в своя сектор. *"Ролята ни е да защитаваме интересите на бранша."* (бизнес)

Отвореност на консултативния процес

Според неправителствения сектор в консултации трябва да участва всеки, който иска и никой не бива да бъде изключен, но самите консултации трябва да се провеждат по начин, който позволява реално включване. Необходими са консултации с тези, които ще бъдат засегнати, дори и в икономическото законодателство. След провеждане на консултации трябва да бъде информирано цялото население. Критиката на организациите към властта е, че понякога решението вече е взето, друг път приносът им е силно подценен. *"Проблемът на институциите е, че ако нещо не е сложено в наредба, администрацията няма да го направи."* НПО подчертават, че трябва да има обществени обсъждания, но и да се даде достъп до изказване на мнение на всички, които нямат време и възможност да присъстват на тях. (НПО)

При обществените обсъждания трябва да присъстват всички, иначе няма да са истински обществени. За бизнеса е важно да се намери равновесие между различните интереси. Представителите му твърдят, че няма напълно безпристрастни участници. *"Истинската дискуссия цели през структуриран сблъсък да се намери баланса на интереси."* Важно е кой кого представлява и какъв дял от бизнеса консолидира. (бизнес)

Гражданите също вярват, че не трябва да бъде изключен никой и трябва да се даде възможност за участие на всеки, който е заинтересован от даден проблем. *"Трябва да се изключат само лица/организации, чийто мотиви са користни (например призовават към нарушаване на закона, саморазправа и т.н.)"*. Налага се мнението, че трябва да се създадат критерии за участниците., които да включват и неформалните сдружения с пряк интерес по темата. (граждани)

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Експертност, застъпничество, безпристрастност в обсъжданията

По отношение на ролите, които изпълняват заинтересованите страни в консултативния процес, се посочват представителство, застъпничество, експертност. НПО считат, че от гледна точка на представителството мненията на всички участници трябва да тежат еднакво независимо от големината на организацията или други нейни характеристики, тъй като включването е всеобщо право. Няма по-валидни и по-малко валидни организации и никой от участниците не е напълно безпристрастен, защото е носител на някакъв вид легитимен интерес. Важното е този интерес да бъде ясно заявен.

По повод на представителството и застъпничеството за интереси представителите на НПО повдигната въпроса за доверието. Беше очертан сериозен проблем с доверието към тях, който има две измерения. От една страна все още широко разпространеното недоверие към гражданските организации според тях се дължи на това, че хората ги познават слабо. Цитатът от интервю с гражданин *"Имам доверие на организациите, които познавам"* илюстрира същината на това измерение. Непознаването води до съмнения в обслужване на собствени (а не обществени) или чужди (донорски) интереси, в предубеденост и дори в корупционни практики. От друга страна сред НПО съществува убеждението, че репутацията на целия сектор е сериозно накърнена от целенасочени действия за публично подкопаването на доверието към тях, негативен медиен образ и разпространение на множество публикации, съзнателно уронващи престижа им. Споменава се дори използването на език на омраза.

Друга страна на недоверието е свързана с взаимоотношенията между органите на властта и организациите от гражданския сектор. Проведените интервюта и дискусии регистрираха съществуване на взаимно недоверие. Освен влошеното състояние на средата, причините за него не са напълно изяснени и подлежат на допълнително изследване.

Не всички НПО представляват интересите, които твърдят. Нямам доверие. Беше направено всичко с фалшиви новини да се навреди на имиджа на НПО сектора. Жизнеспособността му зависи от донори. Гражданите приемат организациите само ако са съмишленица по определен вид тема. Има трайна политика за създаване на недоверие към НПО (език на омраза). (НПО)

Не, нямам доверие, не съм сигурен, че представляват обществените интереси. Не бих казала, че имам. Като страничен наблюдател, съм си изградила мнението, че такива организации много бързо се израждат и спират да представляват обществения интерес. Нямам преки наблюдения, но смятам, че като цяло нямат достатъчно влияние. Категорично не. Най-

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

често обслужват нечии интереси или са безгласни букви и им се блокират всякакви опити за дейност. "Имам доверие на тези, които познавам". (граждани) Някоя организация представлява ли интересите ви: Не съм запозната.

Понякога успяваме да привлечем съмишленици по важни теми. Когато организацията ги засяга. (НПО)

Съмишленици и съдейници имаме много. Трудно е с хората на действието, защото професионални лобисти в България браншовите организации нямаме. Голям пропуск и пречка е липсата на Закон за браншовите организации. (бизнес)

Всички интервюирани заинтересовани страни подчертаха важността на участието на експерти в обществените консултации. От гледна точка на бизнеса е много важно страните да са еднакво подготвени, защото *"неподготвеното участие може да бъде вредно"*. Според неговите представители постигането на баланс е въпрос на представяне на анализи и аргументи. НПО секторът изтъква необходимостта от активно привличане на академичните среди в дискусиите – *"техният глас изобщо не се чува, не биват канени, а те работят в различни сфери и могат да подобрят процеса"*.

Какво трябва да се консултира

Всеобщо е разбирането, че консултирането на абсолютно всички промени в законите, нормите и правилата забавя управленския процес. Конкретното определяне на видовете промени, които изискват консултации обаче предизвиква различни нагласи. Този въпрос е тясно обвързан с резултатите от оценката на въздействието, *"... защото не винаги е достатъчно ясно дали определен закон/наредба касае много или малко граждани. Има политики, при които обществената цена е по-висока."* Когато интересите са диаметрално противоположни, консултациите са много важни и трябва да бъдат целенасочени. Някоя заинтересована страна не може да отчете всички ефекти.

Съгласие се постига по два елемента на процеса: (i) необходимост от ясна дългосрочна програма, която позволява консултациите да започнат на възможно най-ранен етап и да се избегне обсъждането на готови решения; и (ii) необходимост от критерии за същественост, с помощта на които да се определя за кои промени са нужни консултации и с какви средства. Един от тези критерии е степента на въздействие върху заинтересованите страни и обществото; друг е стратегически приоритет, който предопределя развитието на страната и нейните перспективи.

За представителите на бизнеса консултирането трябва да е принцип, но трябва дебата да се регулира много внимателно. Обект на консултации и обществени обсъждания трябва да са всички принципни промени или нововъведения. Техническо

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

изпълнение или прилагане на вече влезли в сила нормативни актове не са задължителни за обсъждане. *"Трябва да се има предвид обаче, че административното опростяване може най-добре да се представи от тези, които са потърпевши от бюрокрацията в лощия и смисъл."*

Нагласата на гражданите е по-малко рационална и по-демократична: *"Колкото повече допитване, толкова по-добре. Обществото трябва да има възможност изрази мнението си по възможно най-много въпроси."* Гражданите приемат, че е разумно да се консултират само най-значимите промени или нововъведения с условието, че при интерес гражданите трябва да могат да участват. Те също настояват за определяне на аргументирани критерии за значимост.

"Вътрешните правила не е важно да бъдат консултирани, но трябва да бъдат показани, защото от тях често зависи обслужването на гражданите."

Равнопоставени ли са сферите

Въпросът дали различните обществени сфери на политика са равнопоставени или някои са по-важни от други според респондентите не е въпрос на политика, а на демокрация. Аргументът се илюстрира и от индивидуалните приоритети на всяка организация. В зависимост от областта, в която работи, всяка от организациите изтъква голямата обществена значимост на своята дейност: образование, грижи за децата, работа с младежи, опазване на околната среда, защита на граждански и човешки права, работа с групи в неравностойно социално положение, борба с корупцията, публични проекти, разпределение на публични средства и т.н. Единствено при гражданите темата "здравеопазване" се появява с по-голяма честота от останалите, което може да бъде обяснено със засилената чувствителност към нея и множеството проблеми, с които се свързва публичния ѝ образ.

Така или иначе заинтересованите страни очакват от управлението да определи приоритетите и да има последователна политика и дългосрочна стратегия.

Яснота и прозрачност на консултациите

Не е много позитивна нагласата на интервюираните по отношение на основни характеристики на консултативния процес като яснота и прозрачност. Въпреки, че Портала STRATEGY.BG се определя като добра практика от гледна точка на замисъл, критиките към него са, че *"не се поддържа, не си изпълнява функциите и върши работа само на онези, които участват постоянно."* Много от представителите на НПО заявиха, че не знаят как се оповестяват консултациите. Широко разпространено е и мнението, че *"само качването на някакъв документ не е достатъчно"*. Именно това е една от основните критики на всички участници в проучването и тя е в няколко посоки:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

- *"Дори къде ще го качат е показателно за това дали искат да се консултират."* Става въпрос за това, че отворените консултации не винаги са лесно откриваеми, дори за онези организации, които следят и редовно проверяват сайтовете на съответните министерства. Именно това е причината STRATEGY.BG да се посочва като добър пример. **Препоръката на заинтересованите страни е да бъде въведен единен стандарт за оповестяване на обществени консултации, който да се спазва от всички администрации.**
- Това, което се поставя на сайтовете за консултиране, рядко е консултативен документ. Преобладаващото мнение на респондентите е, че най-често се качва готов проект на решение (законопроект или регулация), по което те трябва да се произнесат. Това според тях ограничава съществено възможностите им за влияние върху крайното решение.
- Не се предоставя достатъчна информация, която да позволи на участниците да формират аргументирано мнение, включително оценка на въздействието.
- Обратната връзка от администрацията по дадените мнения и направените предложения – какво е прието или не и с какви аргументи – е изключение. Няма механизъм, който да ѝ вменява това задължение.
- По отношение на сроковете за обсъждане се прилага универсален подход, залегнал в закона, който според респондентите не е най-доброто решение. Много от тях се изказват в полза на диференциран подход към обвързване на времето за консултации със сложността на обсъждания въпрос, каквато е възприетата практика в редица държави.

От гледна точка на бизнеса консултативният процес *"изглежда прозрачен на хартия"*, тоест от нормативна гледна точка е сравнително добре определен, но *"ефектите са доста бедни, не са пропорционални"*. Поради нуждата от балансиране на интересите на полето на бизнеса се посочва изрично, че *"там, където има много силно засегнати интереси, няма арбитраж"*. Създава се усещане, че често консултациите са формални, защото въпросът е решен предварително.

Обобщеният извод от описаните дефицити е, че в консултативния процес, провеждан в страната, няма яснота и прозрачност. Следващият по-дълъг цитат от интервютата с граждани дава представа за общата нагласа:

"По отношение на обществените консултации, провеждани от СОС, няма никаква яснота и прозрачност. Сроковете понякога са занижени, проектите често имат грешки, тъй като са написани в последния момент. Мненията на заинтересованите граждани, въпреки че бяха публикувани, нито бяха обобщени правилно, нито пък повечето бяха взети предвид."

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Нямаше никаква обратна връзка – аргументиран отказ например, нито пък конкретен ангажимент от вносителите кога и как ще се реализират одобрените промени. Без никаква яснота, без никакъв аргумент се приеха определени (доста изопачени) промени в наредбата и като цяло въобще не отразиха общественото мнение. Целият процес по обществено допитване беше просто проформа, което действа изключително демотивиращо на обикновените граждани."

Ефективност на формата

Макар всички да определят ефективността на консултациите като слаба (от своя гледна точка), заинтересованите страни дават различен ракурс на разбирането за ефективност. От гледна точка на неправителствения сектор неефективността е функция на формалния подход на администрацията към консултациите – едно задължение, което трябва да бъде изпълнено без от това да се очаква реална полза и подобряване на качеството на законите и обществените норми. Според представителите на сектора доказателство за това е отсъствието на обратна връзка, каквато те получават единствено при участие в работни групи.

Опитът на бизнес организациите потвърждава недостатъчната ефективност на обществените консултации, но техният ракурс е по-различен. Набляга се на факта, че *"в публичния дебат онзи, който вика по-силно, печели точки"*. Групите за натиск, които се формират, се опитват да въздействат чрез медии, петиции и подписки. *"Понякога участието в два сутрешни блока има по-голям ефект, отколкото диалога с институциите."* Това обаче не е част от структурирания консултативен процес. Организациите на бизнеса подчертават, че най-добре за тях би било да са в отношения на сътрудничество с институциите на властта, защото това е основата на ефективността. Те очакват по-голяма публичност и активна комуникация от страна на инициаторите на нормативни промени. Текущото състояние на нещата за тях е неудовлетворително.

За гражданите определящ елемент е ангажимента на вносителя, че консултациите ще бъдат взети предвид при инициране или промяна на закони, правила и норми, регулация. Те очакват в администрацията да има отговорни хора, чиято задача е *"да обобщават информацията и реално и коректно да отразяват мненията"*. Те настояват за убедителна аргументация на промените, която да е разбираема за тях. Съществуващите начини за комуникация се оценяват като крайно недостатъчни и неефективни (това е едно от основанията на твърденията за формалност на процеса). Предложението на гражданите е следното: *"Освен чрез е-мейл, може да се разработят интерактивни форми на обществено запитване – чрез онлайн презентации,*

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

проучвания, анкети, които автоматично да обработват нагласите на хората и да обобщават резултата от общественото обсъждане."

Преимущества и недостатъци на провеждания консултативен процес

Резултатите на въпроса за преимуществата и недостатъците на консултативния процес регистрира силен превес на недостатъците. Като преимущество се посочва създаването на интернет портала на Министерски съвет за обществени консултации (STRATEGY.BG), но и за него се твърди, че не е достатъчно популярен, за да компенсира дефицитите.

Като основен недостатък неправителствения сектор изтъква, че не се предоставя предварително пълна информация (*"например изпращат 1 ден преди консултацията документ с обем 300 стр., който няма как да бъде прегледан"*). За обществените обсъждания се твърди, че *"липсват представители на държавните органи, които да отговарят на въпроси. времето за провеждане в повечето случаи е неудобно за работещи активни граждани/бизнес/НПО"*. Друга основа критика е, че обратната връзка – когато има такава – се получава много късно след като всичко вече е приключило. Общото впечатление на сектора е, че процесът не се разбира от администрацията и тя не вярва, че той е полезен за нея.

Други коментирани недостатъци са:

- Срока за реакция: *"Ако трябва да се организираме с други организации, 30 дни не са достатъчни"*.
- Вида на документа, който се публикува:
 - "Публикува се нещо готово в неизползваем формат."*
 - "Това, което се публикува, не е консултативен документ."*
 - "Всеки трябва да разбира това, което ще се решава."*
 - "Администрацията трябва да каже какво иска от нас."*
- Начина на провеждане. Като много по-ефективно се приема консултирането на два етапа – първоначалния с експертни аргументи и след като бъде формулирано решение:
 - "Когато експертите направят един документ, те го бранят. Водят се експертни спорове. Добре е, както сочи практиката, да се прави на два етапа. Така се привлича и участие."*
- Управлението на процеса:

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

"Не успяват да балансират интересите. Най-успешни са онези, които вдигат шум, или ако самата власт е склонна да чуе някого. Не знаят как да го направят и не искат."

- Липсата на правила за провеждане на обществени обсъждания и консултации: на много от въпросите, зададени в проучването, респондентите посочват, че не могат да отговорят категорично (подбор на участници, представителност, тежест на мненията и т.н.), тъй като няма правила и на практика много от аспектите остават неясни и арбитражни (според решението на конкретен орган).

Критиката на бизнеса към работните срещи са в две посоки: предоставяне на информация по предложените промени и отчитане на изказаните мнения и аргументи. *"На нас ни трябват анализи. Не се предоставя информация и данни. А има данни, за които ние сме платили."* Това впечатление кара организацията на бизнеса да се чувстват неравнопоставени в консултативния процес, защото не разполагат с достатъчно данни, за да подкрепят аргументите си. Относно направените предложения твърдението е, че *"дори не знаем дали са ги разгледали и обсъдили"*.

Представителите на организирания бизнес подчертават, че обществените консултации са резултатни там, където има ясно изразени интереси и формирани позиции от национално представителни организации или професионално аргументирани становища. Те успяват много ясно да формулират собствения си интерес, защото разполагат с ресурс и подход. За тях е важен добрия тон и да се излагат точно нещата. Признават, че се иска експертното им мнение, но цялостното им впечатление е, че няма желание да се помага на бизнеса въпреки политическите декларации. Отношението на администрацията към бизнеса беше определено като *"злобно"*. Подобна квалификация говори за огорчение, разочарование и недоверие. В подкрепа на тази констатация са и изказвания като *"Властите понякога си режисират мнението на заинтересованите страни"*; *"Случва са да канят на дебат казионни или удобни изразители на мнение или организации, създадени от самите тях."*; *"Въпрос на контакти, влияние или на воля и усилия от тяхна страна, за да променят това впечатление."* Регистрираната нагласа подсказва известна криза в отношенията и повишена степен на недоверие и резултатите от проучването насочват към извода, че основната причина за това е недобрата комуникация между страните.

Как заинтересованите страни виждат ролята си в консултативния процес

НПО виждат ролята си в консултативния процес като модератор между властта и гражданите. *"Хората често не разбират ефекта от решенията и трябва да им бъде обяснявано."* Те смятат, че задачата им е да правят коалиции, за да пазят хората от

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

грешки на управлението. Специално бе подчертана застъпническата функция, защото НПО виждат мисията си като защитници на обществени интереси и на интересите на определени групи в обществото, чиито глас е по-слаб. По подобен начин организациите на бизнеса също вярват, че изпълняват ролите на представители, застъпници, защитници на интереси, но също и носители на експертно мнение. Те уточняват, че *"когато се канят браншови организации за обсъждане и консултации, трябва да се знае кой говори и от чие име"*.

Съответната роля на администрацията в процеса се определя като "да слуша". Оценката на заинтересованите страни е, че част от нея е склонна да слуша, но не е склонна да чуе. Въпреки разнородните мнения надделява това, че местната власт се съобразява много повече с гражданите поради факта, че връзката ѝ с тях е по-динамична, силна и ежедневна. Впечатлението на неправителствените организации е, че централната администрация не е заинтересована, защото това не ѝ е в задълженията. Оттам и убеждението *"като цяло хората не вярват, че участието им има добавена стойност"*.

Обръща се внимание обаче, особено от страна на бизнеса, че има съществени разлики между администрациите. Според участниците в много от тях няма подготвени хора за провеждане на консултации по браншовете. Организациите на бизнеса са наясно, че на хората в управлението са вменени много дейности и имат нужда от експертиза и са готови да я предоставят. Отново се подчертава силната зависимост на ефективността от конкретното лице, което се занимава с тези въпроси. Повечето бизнес организации са на мнение, че тя реално зависи от ръководството на институцията (политическото ниво) и по-слабо от административното.

Интересен факт е, че гражданите определят централната администрация като по-отзивчива, но това се дължи предимно на факта, че имат по-малък опит на взаимодействие с нея. Преобладаващата нагласа сред тях е *"Администрацията като цяло не се интересува от гражданите и бизнеса."* Не е случайно, че те определят Швейцария като еталон за провеждане на обществени консултации заради редовните референдуми и активната комуникация на властта с хората.

Предпочитан формат

Представителите на различните заинтересовани страни са почти единодушни в мнението си, че консултации трябва да се провеждат и в двата формата – онлайн и преки и че всеки от тях има своите достойнства. От гледна точка на принципите за провеждане на консултативен процес – яснота, прозрачност, ефективност и отвореност – предпочитанията клонят категорично към пряката комуникация. В нейна полза участниците от бизнеса изтъкват, че дава възможност за уточняване на нещата, особено

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

при обмен на експертни мнения. *"Когато се дава експертно мнение прекият диалог е много важен, за да е ясно нивото на компетентност и отговорност."*

По отношение на онлайн консултациите респондентите твърдят, че те са задължителни, защото дават възможност за участие на повече хора, които нямат физическа възможност да присъстват, но не са достатъчни. Участниците посочиха, че има най-различни форми и те трябва да се използват. Един от примерите е изпълвания на живо на дебати и обсъждания – *"но света това вече е практика"*.

"Трябва да се популяризира STRATEGY.BG повече и в социалните мрежи, хората следят там какво се случва и предполагам гражданското участие ще се засили." (граждани)

Очаквания към добрия консултативен процес

Макар да има различия в очакванията на заинтересованите страни към добрия консултативен процес, няколко аргумента обединяват всички групи:

- необходимостта от провокиране на дискусия и провеждане на диалог, който е структуриран от подготвен модератор;
- необходимостта от единни правила, които да се прилагат от всички;
- осигуряване на видимост на резултатите от дискусиите.

Едновременно с това всяка от групите има и специфични очаквания. Неправителствените организации изискват навременно получаване на предварителна информация за консултациите, *"хубаво е да има обобщения на обемните доклади"*. За тях е от съществено значение на обсъжданията да има представители на институциите, които да могат компетентно да отговарят на въпроси. Освен това те настояват за повишена прозрачност, която се разбира като публичност на процеса и яснота относно това кои мнения са отразени и кои не и най-вече защо (*"Случва се да правим предложения, които не са приети без мотиви, а малко по-късно се приемат като техни предложения"*).

Представителите на НПО настояват за формален канал за въздействие, което за тях означава въвличане на участниците от момента на възникване на проблема до приемане на решението. Настоящата ситуация създава впечатление за непрозрачност, защото *"няма категоричност по отношение на качеството или липсата на консултации"* – ако не се спазват изискванията и критериите от това не следва нищо. *"Струва ни се, че не иска да прави консултации, защото смята, че няма смисъл."* Беше поставен акцент върху особената важност на консултативния процес при оценка на въздействието.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Предложение на сектора е да се сформират експертно-консултативни съвети към министрите, изпълнителните агенции и кметовете по различни теми.

За бизнеса от друга страна е важно обществения дебат да осветли интересите на всички страни, защото *"основата за успешен сблъсък е интересите да са ясни и страните да са открити. Трябва да се знае кой какви интереси брани и представлява."* Бизнесът се надява, че гражданското общество ще помогне да се подобри диалога и ефективността на обществените консултации. *"Администрацията трябва да бъде модератор, а не да прави ритуал, както сега."* Относно правилата тази група подчертава, че тя трябва да включват фазите на обявяване, провеждане и отчитане. *"Да има единни правила за обявяван, провеждане и отчитане. При приемане или отхвърляне на мнение да са ясно обявени причините и мотивите за това."*

Това, което очакват гражданите, е повече обяснения: *"обяснения на целите, обяснения на исканията, мотивиране на целите и исканията, разисквания на последиците от концептуалните решения и т.н."*, защото *"целта на консултациите трябва да е да се намери най-доброто компромисно решение"*. Преобладаващата част от респондентите изявиха готовност за активно участие при условие, че *"всичко се случва прозрачно, в нормални срокове и е достъпно за обикновените граждани"*. Те очакват администрацията да аргументира взетите решения и да конкретизира последващите си действия (кога, как, кой отговаря, кой ще осъществява контрол и т.н.). *"Така ще се чувствам мотивирана да изразявам по-често мнението си и по други обществено значими въпроси."*

Фокус групи НПО

Състав на групата: Всички участват в процеса на формулиране на политики, членове са на Работни групи (формализиран начин на участие)

Един от основните изводи от проведената групова дискусия е споделеното мнение на представителите на НПО, че участието все още не е част от културата на институциите. Нещо повече, състоянието се влошава и тенденцията е негативна.

"У нас гражданският сектор не е коректив. Администрацията просто отчита проекти."

Начинът на протичане на обществените консултации е силно зависим от личния фактор и от конкретното поведение на вземащия решения. Преобладаващото впечатление на организациите е, че зависи от конкретния човек какво от онова, което казват, че бъде чуто.

"Понякога даваме огромни писмени становища, които остават без резултат, друг път с един разговор можем да постигнем нещо."

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

В някои от областите на публични политики, в които НПО работят постоянно с институциите, отношенията бяха определени като *"изтерзани"*. Основна причина за това е трудния достъп до информация. Представителите на организациите подчертават, че информацията им е нужна, за да си вършат работата, но има министерства, които изобщо не отговарят на запитвания. Честа форма на комуникация е подаването на сигнали.

"Целта ни не е да стоим на улицата, принудени сме да го правим."

Цялостното възприятие е за формално спазване на изискванията на закона без да се търси активно включването на гражданското общество и да се провокират гражданите да участват. По думите на участниците някои от организациите се отдръпват от консултациите, защото не виждат смисъл от провеждането им и не искат да легитимират кухи консултативни органи. Като добър пример в този аспект беше посочено Споразумението на Столична община, която въвежда и нови инструменти за консултиране. Беше спомената и инициатива за създаване на Съвет към Министерския съвет (от началото на 2018 г.), по която няма никакво движение.

Един от аргументите в полза на това възприятие е, че информацията, която се качва на сайта, е абсолютният минимум по закон и нищо повече. Участниците твърдят, че предоставените документи не правят обсъждането достъпно за граждани и неспециалисти. Няма резюме или насочване към конкретни точки, по които се търси мнението на заинтересованите страни. Качват се мотивите за изработване на даден законопроект, които са предназначени за експерти. Понякога документите са огромни, но няма разлика в сроковете според сложността на това, което се качва. Това пречи на НПО да се подготвят адекватно за участие.

Една от бариерите във взаимодействието между управленските институции и гражданските сдружения са формиралите се през последните няколко години отрицателни нагласи. Много от участниците споделят, че у управляващите няма разбиране, че организациите действат като глас на гражданите. Според тях доминиращата нагласа в институциите е, че когато участват, те защитават своя тесен организационен интерес, с други думи работят за себе си, а не за защита на обществения интерес.

"Ние сме организация на гражданите, а те ни приемат като лобистки интерес, не като гражданско участие."

Преобладава мнението, че тази нагласа е резултат от целенасочена *"многолика"* кампания срещу НПО, в дъното на която стоят изказванията и действията на определени политически сили. Направено беше уточнението, че диалогът се случва най-вече на експертно ниво и е работещ. Решенията обаче се вземат от политическото ниво, *"където не ни се дава шанс за диалог"*.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Гражданските организации разбират добре, че органът на управление има право да вземе решение, което се различава от желаното от тях, защото носи отговорност за това. *"Определянето кое е обществения интерес е управленско решение, но всички трябва да бъдат допуснати до обсъжданията."* Независимо от разбирането обаче, недоверието и от двете страни пречи на доброто взаимодействие.

"Ние виждаме едната страна на нещата. Струва ми се, че ни възприемат като противници от другата страна и не може да се получи едно цяло."

Съчетанието от неблагоприятни фактори – липса на отвореност; частична прозрачност; неяснотата защо едно нещо се приема, а друго не; трудното намиране на финансиране, което затруднява задържането на добри експерти в организациите – сериозно го затруднява. Заключение, до което достига дискусиата, е че *"трябва да се знаят правилата на играта и от двете страни"*.

Другата страна на проблема организациите виждат в собствената си работа. Те разбират, че хората не ги познават достатъчно и следователно не могат да формират мнение за тях. Това ги лишава от нужната гражданска подкрепа във взаимодействието с властта и допринася за взаимното недоверие. Допълнително затруднение е, че според тях изразяването на гражданска позиция у нас не е практика и защитата на тази позиция изисква все по-голям натиск. Един пример е, че институциите са се оттеглили от защитата на права и онези, които го правят, се превърнаха в мишени. Подобни изводи се правят от анализаторите в много европейски държави.

Има всеобщо съгласие, че в обществените консултации трябва да участват всички, но участниците в дискусиата повдигнаха въпроса може ли управлението и гражданския сектор съвместно да ги мобилизира. Макар оценката за Портала STRATEGY.BG да е добра, се критикува липсата на усилия за популяризирането му.

Важна констатация на дискусиата е, че трябва да се консултира всичко, което засяга гражданите. Перспективата за възможно отпадане на част от задълженията за консултиране силно притеснява участниците. Това е чувствителен въпрос, към който трябва да се подходи внимателно.

Също така е важно да се осигурят разнообразни средства за консултиране както онлайн, така и преки, за да не се ограничава участието на хората. Съществува впечатлението, че администрацията избягва обсъжданията на живо, а според гражданските организации в началото на процеса на подготовка на политики, правила или промени могат да се генерират идеи в разговор. Обществените съвети бяха определени като нещо положително, което работи. Съществен принцип в тях е равнопоставеността на участието.

"Мненията на всички тежат еднакво, но аргументите решават."

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Груповата дискусия с представители на граждански организации формулира няколко ключови препоръки:

- мерките за подобряване на консултативния процес трябва да включват и промяна на нагласите. Необходима е комуникация навътре в администрация и навън в обществото.

"Докато не бъде пропита институционалната култура с отвореност, няма да има съществени резултати."

- добра отправна точка за подобряване на консултативния процес са стандартите на други държави, които са напреднали в тази област, а също и на Европейската комисия;

"Необходим е нов обществен договор, да се разберем какво трябва да се прави. Иначе хората няма да повярват, че нещо ще се промени"

Фокус групи държавна администрация

Необходимостта от консултации произтича от нормативно задължение, но отвъд този факт *"без обществени консултации е невъзможно да се създаде нормативна регулация в която и да е сфера"*. Администрацията няма и не може да има този широк поглед върху развитието на обществените отношения такива, каквито са. Участниците посочиха, че органът е длъжен да изследва въпроса, който ще се регулира и да идентифицира лицата, които ще бъдат засегнати от планирания нормативен акт. Освен това беше подчертано и подобряването на качеството на законопроектите с включването на разнообразни форми на мнения и становища, които дават насока и форма, в която трябва да се развие проекта.

Според представителите на администрацията асоциациите, които работят в съответната сфера и познават всичко в детайли, са много полезни не само когато се изработват нормативни актове, но и за позициите за ЕС. Полезно е и участието на браншови организации и представители на бизнеса. Те изтъкват, че имат нужда от тази външна експертиза. Някои организации разполагат със знания и опит в много специфични сфери, имат и практически наблюдения, които са много важни за управлението. Семинарите, работните групи и консултативните съвети осигуряват специфична експертиза.

Общото впечатление на участниците от тяхната практика е, че гражданското общество не се включва активно в обществените консултации.

"Гражданското ни общество няма културата да участва в дебата, като изключим бизнес организациите, синдикалните организации и като цяло хората, които работят в сектора и чийто принос винаги е добре"

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

обоснован, дори да не съвпада с мнението на министерството. Има коментари, които са тотално извън темата."

Беше даден пример с консултациите за часовото време, в които много голям дял от участниците не са разбрали какво се консултира, включително и медиите въпреки направените разяснения. Беше подкрепено мнението, че лицата, които предоставят мнения на портала за консултации, не са много подготвени юридически. От друга страна участниците в работни групи са много информирани и могат действително да помогнат в разработването на нормативни актове.

Всички представители на институциите се съгласиха с мнението, че практиката с консултирането е доста разнородна. Някои проекти на нормативни актове генерират повишен интерес и сравнително голям брой коментари, докато по други няма никакви. В определени случаи становищата са изключително специализирани като информация, в други хората просто изразяват общото си негодувание. На гилдиите се изпращат отговори. Според експертите в администрацията това зависи много доколко проблематичен е законопроектът. Макар да се признава правото на всички да изразят гледната си точка беше обяснено, че се вземат предвид около 5% от мненията.

Рутинната практика е да се подготви проект на нормативен акт, който се поставя за консултация за 30 дни, които могат да бъдат и 14. Проектът се изработва от екип от специалисти, юристи, участието на различни ведомства се съгласува. Беше направено сравнение с практиката на Комисията, която всъщност е обратната: въз основа на консултациите се преценява трябва ли да има нормативен акт или не. Беше отчетено, че при настоящия формат на консултиране обикновеният гражданин няма голямо поле за влияние.

"Винаги става въпрос за някакви промени, които са неотложни във времето и са много важни и тогава консултациите просто страдат от това, че трябва да се приеме бързо един акт. Ние чисто процедурно не можем да си позволим да правим по-продължителни консултации."

Специално внимание беше обърнато на проблемите с комуникацията. От страна на хората в администрацията се осъзнава, че са необходими форми за оповестяване на обществени консултации и публично насърчаване на организациите да участват. При настоящото състояние нито комуникацията, нито участието са в достатъчна степен, която да удовлетворява страните. Ако по отношение на неправителствените организации има утвърден механизъм и се изпращат индивидуални покани за участие, то по отношение на гражданите

"... се публикува един акт и той в рамките на 30 дни няма време да се запознае с всичко и да реагира адекватно."

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

По някои от политиките, които не са регулирани от акт (пример с политика по доходите) единственият начин за изразяване на мнение е в тристранните съвети. Участници обръщат внимание, че ако не е била поета инициатива за провеждане на обсъждания по места, нямало е да има никакво съгласуване.

"Липсва ни координационен механизъм. Това, което хората по места мислят, не достига до нас, а има политики, които засягат всеки един гражданин, но той не намира формата да изрази мнение. Управлението на политиката се развива с бавни темпове и трябва да намерим нови механизми за връзка с хората, за да сме адекватни."

Беше заявено, че обществените консултации по общ ред осигуряват ясна и прозрачна рамка и че в тази област се работи за избистряне на правилата и за избягване на формализма. Едно от посочените затруднения е специализираната материя, с която се борави. Въпросът дали Съветът по европейски въпроси за подготовка на позиции може да бъде определен като добра практика се оказва дискуссионен. Критиките са в посока ненавременна комуникация на справките, които пристигат от Комисията: не се публикуват своевременно, нито се събират заинтересованите страни, за да им бъде обяснено какво предстои да се случи в резултат от консултациите на Комисията.

Един от факторите, които обезкуражават хората в администрацията в техните усилия, са *"безползните изказвания"*. Има редица случаи, в които пряко засегнати групи не правят никакви коментари.

"Хората не разбират как се случват нещата. Няма ясна представа какво е гражданска активност. Гражданите не вярват, че когато изразяват мнение по даден въпрос, то ще бъде отразено. Има още много какво да се желае."

Това се вижда от администрацията основно като проблем на гражданите и техните организации. Мнението, че проблемът е и от двете страни е по-скоро изолирано. Въпреки това се чува гласове в дискусиата, че трябва да се намери начин за истинска комуникация, *"не просто да качим един документ и да се надяваме никой да го коментира. Формалното не върши работа."*

Беше подчертано в дискусиата, е онлайн формата е най-удачната, но достигането до гражданина може да стане и чрез други форми, които администрацията практикува, като например срещи с представители на бизнеса и граждански организации. Ползността на пряката комуникация не се отрича, но тя е по преценка на органа и според участниците зависи от конкретния акт. ,

"Тогавата те изказват мненията си, изслушани са и им е отговорено по някакъв начин."

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Като сложен аспект на процеса беше определен избора на представители на заинтересованите страни – *"много чувствителен момент и никъде няма такава процедура"*. Обичайната практика е да се канят институции, организации, изявени обществени личности по преценка на органа. Полезен формат са специализираните съвети, които дават становища. Някои министерства са опитвали процедура за избори на представители от самите организации, но *"се стигна до съда"*. Въпросът за въвеждане на критерии за представителите предизвика скептична реакция.

Съпътстващ проблем е легитимността на определени организации пред обществото – чии интереси обслужват, кой ги финансира, с какво се занимават. За институциите когато се обсъждат сериозни въпроси има значение кой стои на масата. Бил е прилаган критерия организацията на има определен брой участници, но не дава реални резултати. Законът се произнася само за устава и залага минимални критерии. От друга страна участниците подчертаха, че е работа на органа да се информира кой чии интереси защитава. Говорим за фалшиви НПО, които обаче няма как да бъдат проверени. Администрацията се обръща винаги към асоциациите в сектора и моли за излъчване на представители.

"В нашата област имаше платформа, която избираше представители. Там се провеждат избори, но бяхме много атакувани и имаше много несъгласия. Трябва явно по-демократична процедура. Съществува риск, защото понякога с нас контактуват организации-фантоми, не знаем кой стои зад тях. Получава се ужасен кръг от взаимоотношения, даже получаваме сигнали."

При публични онлайн консултации няма значение кой-кой е. Но тежестта на мненията не е еднаква – *"на някои мнения се дава по-голяма тежест отколкото на други, защото са представителни. Приносът е относителен, но е важно кой се изказва."*

Изказаните мнения в дискусиата показаха, че има значителна степен за осъзнаване на проблемите, свързани с провеждането на обществени консултации по предстоящи нормативни промени, ново законодателство и регулация и въвеждане на нови политики. В тази връзка бяха отправени поредица от препоръки, които представяме в синтезиран вид:

- Повишаване на гражданската култура – *"Мисля, че това трябва да залегне в образованието. Младите хора са много неинформирани."* Участниците са на мнение, че гражданите трябва да бъдат образовани как да участват в обществени консултации, а администрацията да се опитва да създава форми на участие, които им помагат да се включат. *"Не че не са научени,*

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

времената са различни. Трябва да се променяме в тон с времето." Това е една от причините за недоверието в държавната администрация.

- Започване на консултациите на много по-ранен етап. Подходящият момент е началното предложение за промяна на законодателството. *"Защото в едно вече обработено предложение ние търсим конкретната експертиза, но нищо повече."*
- Необходимост от повишаване на уменията на служителите (например чрез обучения и надграждащи обучения. *"Кадровото състояние на администрацията не навсякъде е много добро. Няма звена за оценка на въздействието. От една дирекция само по един човек прави оценките."* Хората в администрацията, които готвят предложенията, трябва да умеят да слушат и да подготвят журналисти, които разбират обсъжданата материя. Обсъждането на въпроса с "бонус-малус" беше посочен като лоша практика.
- Необходимост от използване на разнообразни форми на консултиране. Въпросът за осигуряване на ресурс за провеждането на консултации – човешки и финансов – не се разбира от участниците поради отсъствие на подобна практика. Има осъзнаване на необходимостта и желанието на хората да бъдат чути, но това не се възприема като задължение/част от работата на администрацията, която трябва да бъде съответно обезпечена.
- Необходимост от оценяване на консултативния процес. Участник в дискусиата обърна внимание, че когато приключи една консултация не се питат участвалите доволни ли са от нея, информацията, която са получили, достатъчна ли била, ясна ли е била процедурата и т.н. Според него това е, което би подобрило нещата – обратната връзка от консултираните. *"Мисля, че трябва да е част от процедурата."*

Фокус група бизнес

Асоциациите на бизнеса следят внимателно и ежедневно работата и решенията на управлението, участват в тристранния диалог, ежедневно следят портала на Министерския съвет за обществени консултации. При много от тях информацията се филтрира, обобщава и се съставя бюлетин, който се разпраща на членовете.

Оценката на участниците за състоянието на консултациите през последните години е критична. Цялостното впечатление е, че промените в законите и регулацията се правят хаотично и непланирано, което води до големи затруднения за бизнеса. Решенията се вземат и се променят форсмажорно – *"вземат се, прилагат се и започва несъгласието. това няма устойчивост"*.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

"Всички се сблъскваме с безкрайните промени на промените – те не са дообмислени и хората не могат да си планират бизнеса."

МСП не са запознати с промените в законодателството и регулацията. Правено е проучване, което е показало, че нямат такъв капацитет и често не знаят, че нарушават даден закон.

Един от проблемите е неспазването на срокове, които бяха определени като "нереални".

"През последните 2-3 години важен документ се качва точно преди празници, човек не може да се подготви в тези кратки срокове и с празници."

Друг сериозен проблем е начина на провеждане на консултациите, който не дава възможност за проследяване на развитието на предложената уредба и направените промени.

"Качват новата версия на право, от първоначалния документ гледаме и сравняваме, да видим къде са разликите, а това е доста трудно."

Процесът се определя като тромав и непоследователен. Организациите се оплакват, че се налага да пишат по 2-3 становища за едно и също нещо с неясен резултат.

"Законът за управление на отпадъците например беше представено едно, после съвсем различно стана."

Критично е отношението и към това доколко включващ е процеса на консултиране със заинтересовани страни. Впечатлението на участниците в дискусиата е, че администрацията не полага усилия или няма уменията да определя добре заинтересованите страни и да гарантира демократичността на процеса. Представителите подчертаха, че всички се вслушват в браншовите организации, създадени със закон. Едновременно с това обаче беше обърнато внимание, че браншови организации защитават нечии интереси, докато "законът е за всички". Конкретно беше критикуван състава на работните групи, защото подготвените в тях решения като правило се одобряват, а не се осигурява балансирано представителство на браншовите организации. Специално беше посочено, че представителството не бива да се политизира. Има засилена чувствителност към политическите пристрастия в обсъждането на предстоящи решения и бизнесът настоява за включване на "равно-отдалечени експерти".

"Всички трябва да са равнопоставени. И малки, и големи трябва да имат равнопоставеност. По-големите организации, които са разпознаваеми –

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

тяхното мнение е доста по-следвано. Те са изградили връзка с администрацията. Подкрепям всички да са равнопоставени."

Преценката на респондентите за яснота и прозрачност на консултативния процес е противоречива. *"Тръгва ясно и свършва неясно ..."*. В много случаи организациите научават за промените от сравнителната таблица в STRATEGY.BG или чрез доклади на парламента. Отбелязано беше, че се приемат предимно техни юридически и технически промени, но рядко промени по същество. Освен това във финалния документ, който е публикуван, виждат неща, които преди това не са виждали.

Представителите не отричат, че държавният орган е този, който решава и това е в реда на нещата. Те не очакват да определят решения, за които не носят отговорност, но им липсва чуваемост. За тях прозрачността означава да е ясно кой какво предлага и с какви аргументи е избрано едно пред друго решение.

На въпроса какво трябва да бъде консултирано отговорът на представители на бизнес е *"Всичко, което е важно за обществото"*. Тук също решението за значимост на промените и необходимостта от консултиране е на полето на управлението и тази преценка се очаква от него. Като цяло обаче нагласата към изключване на определени промени от консултативния процес е отрицателна и аргументацията на такова изключване е от определящо значение.

За подобряване на консултативния процес организациите на бизнеса отправиха няколко групи препоръки:

- Предложенията и промените да се консултират преди да влязат на ниво комисии в министерство и да бъдат публикувани в STRATEGY.BG.
- Необходимо е обновяване на STRATEGY.BG и онлайн обществените консултации. *"Мобилната версия на STRATEGY е ужасна."*
- *"Трябва да се възобнови консултативният съвет като има по-спорни ключови законопроекти."*
- Настоява се за повече пряка комуникация и възможности за участие. Един от аргументите за това е, че ако консултациите са само онлайн, това ги прави изключващи.

"От Силистра, например, също трябва да имат шанс да участват в работни комисии."

"Дискусиите трябва да се предават онлайн, да има видео запис."

- Да се консултира предложение в процес, а не готово. Когато се искат становища, да се виждат направените промени, не организациите да ги търсят сами, което е много времеемко.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРЕПОРЪКИ

Анализът на информацията от извършените проучвания идентифицира нагласите на българските граждани към процесите на провеждане на обществени консултации и хвърля светлина върху настоящите и потенциалните проблемните зони в тези процеси, както и върху възможните подобрения, които биха могли да демократизират обществените консултации и да ги направят по-легитимни в очите на българските граждани.

- Българските граждани **демонстрират високи нива на демократични аспирации**, като считат че е важно България да бъде и да се развива като демократична държава. Оценките им за *състоянието на демокрацията* в България, обаче, са по-скоро *негативни* като са съчетани с високи нива на **дефицит на доверието към основните институции** в страната и критики към липсата на прозрачност в дейността им и **отричане за съществуването на реално желание за гражданско участие в процесите на взимане на решения**;
- Констатирани са **тежки информационни дефицити** по отношение формата и дейностите при провеждането на обществени консултации като мнозинството българи не са запознати с тяхното протичане и почти 80 на 100 от тях заявяват, че **до тях не достига никаква информация** за реално провеждащи се консултации, което практически ги изключва от възможността да се включват пълноценно в подобни процеси;
- На базата на множество социологически индикатори е установено **високо ниво на чувствителност към решенията на властите**, което обаче е съчетано с наличието на **широка апатия по отношение възможностите за включване в процесите на обществено обсъждане**. Подобна комбинация от фактори логично поражда фрустрация и негативизъм по отношение процесите на взимане на решения от страна на публичните власти; Независимо дали това се дължи на високо ниво на чувствителност към действията на вземащите решения или на реално високо ниво на влияние на подобни решения върху живота на българските граждани, както централните, така и местните власти трябва да взимат предвид подобна ясна и масова заявка за чувство за зависимост от провежданите политики и взетите решения;
- **Недоверието към институциите в страната се прехвърля и върху повечето форми на участие в организации и колективни форми на включване в социално-политически процеси**. Българските граждани проявяват по-слабо, но изразено недоверие и към всички видове

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

организации, които биха могли да ги представляват във обществени консултации и в действителност рядко са склонни да делегират правата и интересите си в подобни колективни формирания. Реално подобна възможност не покачва чувствително дела на гражданите, които биха се включили в процеса на обществени консултации.

- Най-малко скептични са респондентите към дейността на гражданските организации и сдруженията на граждани по отношение на конкретни проблеми.
- Данните недвусмислено показват, че българските граждани имат **ясни предпочитания към експлицитното и недвусмислено заявяване на своето мнение** (на гласуване на референдуми и участие в протести) и то под индивидуализирана форма и **не се припознават достатъчно в различните съществуващи форми на консултативни процеси**. Подобни нагласи до голяма степен изключват наличието на ползотворна комуникация между граждани и управляващи. От управленска гледна точка изглежда **наложително да бъдат направени усилия българските граждани да бъдат по-пълноценни включени в консултативните процеси**, за да се ограничат възможните негативни ефекти от липсата на комуникация между управляващи и граждани.
- Дори да изглежда на пръв поглед парадоксално, въпреки декларираните сравнително ниски нива на желание за ефективно участие в процесите на обществено обсъждане, българските граждани недвусмислено определят тяхното провеждане като много важно, както от страна на централната така и от страна на местната власт. Нещо повече, **голямото мнозинство настоява мнението на гражданите задължително да бъде отразяване и то по всички управленски въпроси**.
- Констатирани са отчетливи неравенства по отношението на участието на българските граждани в обществените консултации като по-малко от **5 на 100 от българите са участвали в различните форми на обществени консултации по нормативни актове**, като тази ограничена група е съставена предимно от висшисти, членуващи в организации, икономически активни лица и жители на столицата и областните центрове.
- Далеч по-ниски нива на апатичност и критичност се наблюдават сред включилите се в интернет обществените консултации. **Онлайн форматът на провеждане на консултации очевидно заслужава особено внимание, поради факта, че позволява осигуряването на задълбочена информация, съчетано с индивидуализирани форми на проучване на информацията и**

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

изразяване на мнение. Интернет потребителите, които са взели участие в подобни консултации са значително по-доволни от яснотата, пълнота и изчерпателността на предоставената информация в сравнение с участниците в класически форми на обществени консултации.

- Тенденцията за ясно **доминиращи нагласи към изразяване на индивидуално мнение** и масовото одобрение към „формите на пряка демокрация“, съчетана с ясно изразените предпочитания към онлайн форми на консултации и достъп до информация сериозно поставят въпроса за **необходимостта от създаването на по-добра интерактивна интернет среда в процеса на обществени консултации, която да позволи по-добър достъп до информация (и да запълни информационните дефицити на гражданите) и да даде повече възможности на гражданите за изразяване на тяхното мнение.**
- Цялостният преглед на нивата на гражданско включване в обществените консултации и нагласите към формата на тяхното провеждане и изразеното недоверие в ефективността на резултатите им налага да се постави въпроса дали така **провежданите консултации не задълбочават чувството за непредставеност на повечето граждани**, поради факта че запознати, участващи в тях и изразяващи мнението си там са основно представителите на организации и различни организирани групи граждани, бизнес и професионални сдружения и т.н.

От данните от изследването е видно, че **потенциалът за участие/консултации** в най-широките му граници е около 60% от гражданите. Това е делът на хората, които намират, че действията на местни и централни органи ги засягат по някакъв начин. Около 40% от хората пък са готови да се включат, дори ако това им носи разход на лични средства и ресурси. Почти 35% са и тези, които намират, че има смисъл да се участва в обществени консултации. Изводът е, че **има сериозен потенциал за привличане на гражданско участие под различни форми.** Сериозното предизвикателство е, че хората не разпознават като ефективни съществуващите форми за провеждане на обществени консултации, а по-скоро разчитат на преките форми на участие чрез референдуми или протести. Трябва да се предприемат редица мерки за повишаване информираността на гражданите за възможните форми на участие в граждански консултации, доколкото почти 79% не знаят нищо за тях. Още по-сериозното предизвикателство е, че около 60% от хората не желаят да се включват в обществени консултации. Възможно е да се разгледа хипотезата, че ако се повиши нивото на информираност относно значението на обществените консултации и те станат неразделна част от управленската практика на всички нива в системата на управление, готовността и персоналните нагласи на хората за включване в обществени

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект "АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО", реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

консултации ще нарасне. Основание за това дава оценката за важността на обществените консултации – повече от две трети от хората, намират, че е важно и местната и централната власт да провеждат такива консултации.

Взаимната обвързаност на **доверието към работата на институциите и готовността на хората да участват в обществени консултации** е очевидна. Тъй като хората добре познават практиката на управление и вземането на решения, те не вярват, че тяхното мнение може да повлияе върху избора на решение и политики. Основен теоретичен постулат е, че участието на гражданите в процеса на управление способства повишаването на доверие към институциите и публичните системи. Когато един човек е част от процеса, включително и при взимане на решения и формулиране на политики, той има по-голямо доверие, защото вярва в себе си, защото познава ситуацията, защото е участвал. Чрез участието се намаляват и нивата на критично отношение към управляващите. Голямо предизвикателство е как да се преодолее нежеланието за участие в обществени консултации. Възможен подход е като се популяризират резултати от провеждани обществени консултации и в процеса на комуникация се изтъква значението на мнението на заинтересованите страни и как то повлиява върху вземането на решения. Липсата на информация в публичното пространство за провеждани обществени консултации и резултатите от тях е крещяща – повече от 80% никога не са научавали каквото и да е било за обществени консултации. **Теоретично** добре е описано и нежеланието на администрацията да проявява активност и да прилага различни механизми за привличане на гражданите в процеса на управление. Също така, обаче, е доказано, че провеждането на обществени консултации и различни допитвания до гражданите може да покаже най-малкото какво не бива да се прави и какви решения не следва да бъдат вземани.

Широкото навлизане на интернет в бита на хората е предимство, което ясно се отчита при предпочитанията за набавяне на информация и провеждане на обществени консултации. **Електронните форми на допитване** могат да се прилагат за допитване до най-широк кръг лица. Готовността за участие в онлайн допитвания е висока. Признаването на ролята на експертите, както и мнението, че крайната отговорност е на оправомощените за взимане на решение органи и институции показват, че чрез онлайн допитвания можем да адресираме широк кръг лица, разбира се по подходящ начин и при съпътстваща широка информационна кампания. След това могат да се намесят експертите с оценка на резултатите от общественото обсъждане и накрая да бъде взето решението.

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"

по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ОГРАНИЧЕНИЕ НА ОТГОВОРНОСТТА

Настоящият документ е изготвен от Агенция СТРАТЕГМА ООД в изпълнение на обществена поръчка с предмет: **"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"**, в изпълнение на проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002, възложител Администрацията на Министерския съвет на Република България.

Докладът е изготвен в рамките на **Договор № МС-122/23.10.2018 г.**, подписан между Администрацията на Министерския съвет и Агенция СТРАТЕГМА ООД на 23.10.2018 г. Докладът е изготвен единствено във връзка с посочения договор и предназначен за ползване от Администрацията на Министерския съвет в съответствие с условията по договора.

Ако някой от посочените факти, констатации или изводи не е достатъчно изчерпателен или точен, е необходимо да бъдем информирани за това, тъй като непълнотата или неточността могат да имат влияние върху планираните последващи действия, във връзка с изпълнението на проекта.

Всички управленски, организационни и други решения са отговорност единствено на Администрацията на Министерския съвет.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ПРИЛОЖЕНИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

Приложение №1: Източници на информация

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

"ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ И УМЕНИЯ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО"
по проект **"АДМИНИСТРАЦИЯТА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО – ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО"**, реализиран с безвъзмездната финансова помощ на Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, BG05SFOP001-2.001-0002

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНО ПРЕДСТАВИТЕЛНОТО СОЦИОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ
